
KAMRATFÖRENING
BOCKEN
MEDLEMSBLAD FÖR HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING
1944
PRIS 1:50
1340

NORDGREN, EK & C:o

Skeppshandel

Tågvirke, Stållinor
Färger, Kolonialvaror

Telefon 97, 1797

GEFLE
Grundad 1873

ALLT FÖR
BYGGET

A-B. Söderhamns Järn- & Redskapshandel

(Nordvalls) Köpmantorget Tel. 1095, 2095

Hederspriser!

Hjalmar Lidström
Juvelerare

Söderhamn Tel. 2433

SKANDINAVISKA BANKEN

Telefoner:
Dir. 1101
Kamrern 2740
Kassa & exp. ... 2741

AKTIEBOLAG
SÖDERHAMN

Fullständig bankrörelse

När det gäller

inköp av **Böcker, Papper, Skrivmaskiner** vänd Eder till

A-B HEDMANS BOKHANDEL
Gävle

Spara åt jordbruket!

Anlita Jordbrukskassan i Eder ort

JORDBRUKSKASSAN *är DIN sparkassa*

Grohmanns

Frukt, Choklad
Konfektyrer

Nygatan 31, Gefle

Telefoner 69 & 637

Andersson & Lundqvist A.-B.

GEFLE Skeppsklarerare
Befraktnings-, Speditions- & Kommissionsaffär
Etablerad 1887 Sjöförsäkringar. Magasineringar.

Telegrafadress: "LUNDQVISTS"
Telefoner: Utrikesavdeln.: 5, 111, 1125, 1211, 1411, 3911, 4303, 4511.
(i Linjeväljaresystem)
Inrikesavdeln.: 11, 1125, 1874. Bilavdeln: 3750

BOCKEN 1944

MEDLEMSBLAD FÖR HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

Ansvarig utgivare: Överstelöjtnant J. Sundstedt

Johan Jakob Burman

— Sandels adjutant, som blev chef för Arbrå kompani.

Den från 1808—1809 års finska krig kände generalen J. A. Sandels hade flera adjutanter. En av dem var Johan Jakob Burman.

Författaren till »Fänrik Ståls sägner» Johan Ludvig Runeberg kände säkerligen till åtskilligt om Burman. Bland annat därför att han hämtat många av de uppgifter, som legat till grund för hans »sägner», ur Gustaf Montgomerys historia om finska kriget, och i nämnda historia finnes Burman omtalad på flera ställen. Det är även troligt, att Runeberg själv läst Burmans egna anteckningar om Savolaxbrigadens krigsrörelser. Burmans anteckningar utkommo visserligen i tryck först år 1858 i Helsingfors, men det är bevisat, att de tidigare använts av andra krigsskild-

rare, bl. a. av bataljonspredikanten vid Savolax-jägarna, C. J. Holm, i hans »Anteckningar över fälttågen mot Ryssland 1808—1809». De sistnämnda anteckningarna, vilka utkommo redan år 1836, ha även använts av Montgomery.

Traditionen förmäler att Carl Adolf Fahlstedt var den adjutant, som enligt Runebergs skaldestycke »Sandels» så djärvt tilltalade sin chef, då denne före slaget vid Virta bro dröjde vid frukostbordet i Pardala by. Kanske är det också denne Fahlstedt, som A. Malmström haft till förebild för sin teckning till ovannämnda skaldestycke.

Konstnären A. Edelfeldt har i sin teckning till »Sandels» frammanat konturerna av en annan person, vilka särskilt ifråga om anletsdragen äro mycket lika Johan Jakob Burmans. Enligt dikten besöktes ju brigadchefen, där han satt med prästen och »smorde sitt kråss» av flera än ett ilbud. Skildringarna i dikten »Sven Duva» skola ju även ha tilldragit sig vid Virta bro. I dikten står bl. a.:

Men plötsligt blev det annat av, ty utför närmsta brant
i sporrsträck på en löddrig häst kom Sandels adjutant.
— Till bryggan gossar, ropte han, för Guds skull, i gevär!
Man sport att en fientlig trupp vill över älven där.

— Och herre, talte han till den, som förde folket an:
— Riv bron, om ni det kan, om ej, så slåss till sista man!

Denne adjutant var sannolikt Johan Jakob Burman. Åtminstone kommer man till det resultatet, om man närmare studerar berättelserna om stridens förlopp. Enligt den romantiserade dikten skulle styrkan, som fanns vid bondgården, ej ha uppgått till mer än knappt tjugo man. Den bondgård, skalden åsyftar, var antagligen Kaupila hemman, där i verkligheten en bataljon Savolax jägare var förlagd. En annan av Sandels adjutanter, Carl Wilhelm Brusin, hade fått befallning att såsom parlamentär avgå till de ryska förposterna. Under tiden skulle Burman indraga brigadens gamla förposter och utsätta nya. Precis kl. 12 på dagen hörde Burman några skott och trumpetstötar samt därpå åter några skott, varefter han fick se Brusin komma ridande förföljd av ryskt kavalleri. Burman skyndade till Kaupila gård och befallde 50 man att rycka till Brusins undsättning. Genom denna hjälp betäcktes Brusins reträtt över bron och om denna undsättning icke kommit tids nog, skulle han troligen ha blivit nedsablad eller nödgas ge sig fången. Burman beordrade också truppen att borttaga plankorna på bron. I dikten omtalas även brons rivande.

Johan Jakob Burman var även artilleriofficer och under här ovan nämnda strid stod han vid främsta batteriet för att bättre kunna observera fiendens rörelser och riktade själv kanonerna, då artilleristerna icke sköto rätt. När Burman slutligen märkte, att ryssarna beredde sig att gå till storms, underrättade han brigadchefen därom.

Omedelbart efter striden sändes kapten Burman, som var kunnig i ryska språket, över till ryske befälhavaren, general Tutschkoff, för att fråga honom om han ville taga vara på sina dödade och sårade soldater, vartill Sandels ville lämna sitt samtycke. Virta bro var då så betäckt av lik, att Burman måste stiga av hästen och till fots klättra över kropparna till mitten av bron, där general Alexejeff och baron von Pahlen mötte honom. Under parlamenteringen skyndade ryssarna att rensa bron och kasta både levande och döda i sjön. Slutligen träffades överenskommelse om 36 timmars vapenstillestånd.

Gatustrider i Kuopio.

Johan Jakob Burmans meritlista under detta krig är lång och han nämnes ofta med beröm i rapporterna och krigsskildringarna såsom i striderna vid Jynkkä och Pulkkila.

Staden Kuopio i Savolax hade redan vid krigets första skede blivit intagen och besatt av ryssarna. För att bemäktigad sig denna stad, ditsände general Sandels den för sin skicklighet och tapperhet redan kände kaptenen vid Savolax jägareregemente Malm, med hundra man, jämte löjtnanterna Burman och Clementeoff med nittio man av Kajaua bataljon. Den 7 maj 1808 skedde uppbrottet från Peippo. Den 11 maj om aftonen ankom kapten Malm med sin trupp till Maaninga, som låg ungefär 5 km. från Kuopio. Han ordnade anfallet till följande morgon. Sin ringa styrka indelade han i tre avdelningar, trettio man infanteri och trettio jägare i varje. Med den första avdelningen skulle löjtnant Burman anfalla stadens södra sida, med den andra, löjtnant Clementeoff, dess mitt och med den tredje fänrik Tavaststjärna dess norra sida.

Klockan 2 på natten satte Burman sin trupp i marsch mot staden, med tio jägare som förtrupp och två på bägge flankerna. Den övriga truppen marscherade sluten på två avdelningar och löjtnant Burman åtföljde förtruppen, för att själv kunna observera och bedöma fiendens ställning. Under framryckandet upptäckte han en rysk förpost på landsvägen, omkring fem hundra alnar utom stadstullen. Jägarna fingo order att smyga sig omkring och borttaga densamma utan skott, men fienden var vaken på sin post och tog genast till flykten åt staden samt skrek därunder med full hals att svenskarna voro i annalkande. Strax därpå avlossades från kyrktornet tvenne skott, vilket var signalen för ryssarna att gå under vapen. Löjtnant Burman ökade nu på marschen och kommen på ett par hundra stegs avstånd från stadstullen blev han hälsad med tvenne infanterisalvor från ryska fältvakten. Nu kommenderade Burman:

— Fäll bajonett och gå på med hurra!

Jägarna spridde sig på sidorna och sköto några skott, varefter ryssarna flydde med väldig fart in i staden. De sköto även under flykten, men fingo icke tid att stanna eller samla sig, emedan de ständigt förföljdes av de svenska bajonetterna. På detta sätt blevo de jagade genom hela staden, men gjorde slutligen halt vid Fuhkaieme gård för att formera sig. De blevo dock i samma ögonblick hälsade av en svensk salva, vid vilken nio ryssar dödligt sårades. De övriga togo återigen till flykten, men blevo genom löjtnant Burmans hastiga framryckande delade i två avdelningar.

Burman sände då en fältväbel med några man efter den ena avdelningen, varefter han själv med tolv savolaxare förföljde den andra. Han sprang själv med två man förbi hela den fientliga truppen, sårade med

Gå till SCS när det gäller kvalitetsvaror

STOCKHOLM-GÄVLE SLAKTERIFÖRENING

sina pistoler två av dem, som sprungo i teten och ropade till de övriga på ryska, att de voro hans fångar. Då nu åter den främste ryssen föll för en svensk jägarekula, kastade alla ryssarna gevären ifrån sig och gåvo sig fångna. Några hade redan förut kastat ränslar och kapotter ifrån sig för att så mycket lättare kunna fly, men förgäves. Två underofficerare och femtio man gjordes till krigsfångar. Tio hade blivit dödsskjutna och nio sårats. Kapten Malm, som på avstånd observerat striden, kom nu för att hjälpa Burman, men fick nu endast det nöjet att av honom mottaga fångarna.

Löjtnant Clementeoff, som anföll fältvakten på stadens norra sida, fördrev densamma in i staden ifrån den ena gården till den andra. Ryssarna försvarade sig genom dörrar och fönster. Till sist retirerade större delen av ryssarna till det gamla kanslihusets övre våning, varifrån de försvarade sig tappert. Huset skulle nu stormas, men det var väl besatt av gevärsskyttar som sköto på alla som visade sig på gatan. En jägare blev här lindrigt sårad, en annan dödsskjuten och likaledes en borgare, som kommit med för att bese utgången av stormningen.

Då man nu hade intagit hela staden med undantag av detta hus ansåg man det vara utan ändamål att offra något folk på husets stormning. Alla trupper drogos därför tillbaka ur fiendens skottlinje och huset blockerades i det hopp, att ryssarna snart skulle giva sig. Detta misslyckades dock. Fråga blev nu, huru kanslihuset, med dess till antalet okända besättning, skulle angripas. Att komma till underhandling med dem var icke möjligt, så länge de sköto på alla, som visade sig på gatan. Likväl fattades det beslutet, att förrän något vidare företogs, låta en av de redan fångna ryssarna gå till de i huset stridande och tillsäga dem, att hela staden var intagen och alla deras övriga kamrater fångna. Även de skulle få pardon om de genast nedlade vapnen, marscherade ned och gåvo sig.

I händelse de längre försvarade sig skulle huset brännas och de som ännu stredo stekas levande eller springa över klingan. Den utsände ryssen uträttade ganska riktigt det honom ålagda svåra uppdraget, att förkunna sina kamrater deras öde. Han återkom och tillkännagav, att de önskade tala med den officer, som avsänt honom. Löjtnant Burman, som var kunnig i ryska språket, gick genast med några jägare, men då han nalkades huset började ryssarna åter skjuta. Nu förlorade han dock tålamodet och rusade med pistolen i ena handen och sabeln i den andra uppför trappan, oaktat den fångne ryssen, av tacksamhet för det Burman vid ett föregående tillfälle räddat honom från att bli ihjälslagen av några finska bönder, sökte hindra honom därifrån. Här fann Burman emot sig sju fällda bajonetter, men avsköt pistolen och kastade sig sedan åt sidan ur fiendens skottlinje, samt ropade på ryska i strängt hotande ton, att därest ryssarna ej ögonblickligen nedlade vapnen skulle de bliva massakrerade, vilket hade den verkan att ryssarna kapitulerade och bådo om sina liv, som även lovades dem.

En batalj med små förluster.

Därefter nedmarscherade trettiosex grenadjärer, sedan de nedlagt sina vapen. Tolv man hade blivit sårade av de kulor, som inskjutits genom väggar och fönster. Därefter påträffades i de övre rummen femtio man mer eller mindre sjuka, ävensom i en kammare en mängd gevär, ammunition och andra utrustningspersedlar. Klockan sex på morgonen var denna strid lyckligen avslutad, efter att ha varat i fyra timmar. Hela stadens intagande kostade svenskarna endast två dödsskjutna och en sårad. Av fienden voro omkring fyrtio man döda och sårade.

Bland de fångna befunnos: en fältpräst, en överläkare, tre lasarettsläkare, två underfältskärer, en lasarettskommissarie, fem underofficerare, hundrafemtiofem man friska och hundratjugofyra sjuka på sjukhusen. Fyra ryska köpmansbetjänter vilka deltagit i striden, blevo även ansedda såsom krigsfångar.

Djärvhet och hastighet, kännedom om lokalen och fiendens ställning, uträttade här mera än myckenheten. Även torde det någon bidragit till detta dristiga företags lyckliga utgång, att den ryske kommendanten Paulenki aftonen förut jämte fem beridna kosacker begivit sig ut ifrån staden på rekognosering.

Löjtnant Burman blev för sitt välförhållande i Kuopio befordrad till kapten och fältmarskalken förklarade i egenhändig skrivelse, å konungens vägnar, Hans majestäts nådiga välbehag över hans välförhållande under expeditionen. Några dagar tidigare eller den 2 maj erhöll Burman svärdsorden efter striden vid Pulkkila, där han bl. a. under fiendens häftigaste eld samlade och återförde i striden tre spridda plutoner av Österbottens regemente.

En radikal order.

Att i detalj skildra allt, som Burman upplevde, är här omöjligt. Det förtjänar emellertid omnämnas, att han var omtyckt av soldaterna men förstod också att sätta sig i respekt om de i något avseende tred-

skades. Sålunda omtalas att 80 man av Västerbottens regemente vid ett tillfälle vägrade att fortsätta marschen till fots på grund av det dåliga väglaget. För att få sin order åtlydd, befallde Burman att de tredskande skulle uppställas och begav sig med pistolen i handen framför fronten och uppmanade den, som ej ville marschera, att genast träda fram ur ledet. Men då bådo alla om förlåtelse och marschen kunde fortsätta. En annan gång framträdde några soldater ur leder, bland vilka Örn och Spets vid Sulkava kompani kunna nämnas, och sade till Burman:

— Låt oss med fälld bajonett gå på fienden och taga deras grova kanoner, vilka skada oss. Fiendens kavalleri och infanteri frukta vi icke.

Om de här namngivna soldaterna kan tilläggas, att de under kriget erhöllo dubbla tapperhetsmedaljer. Efter kriget fingo de avsked ur armén och på våren 1810 måste de på Stockholms gator tigga pengar till underhåll och till resan till sin hemort i Finland.

En skiftande krigarbana.

Johan Jakob Burman var född i Perno socken i Finland den 30 mars 1771 och son till kapten Jonas Wilhelm Burman och hans maka Maria Ulrika, född

Överstelöjtnant Burman tar avsked av jägarbataljonen i oktober 1814. På den andra hästen rider Burmans adjutant löjtnant Gripenberg. Burman fick sedan befälet över Hälsinge regementes andra bataljon, med vilken han uppbröt från Sannesund den 9 november och anträdde hemmarschen.

Barthels, syster till general Adlercreutz' moder. Efter skolstudier började Johan Jakob Burman sin militära bana vid arméns högkvarter i Husula by och blev volontär vid fortifikationen år 1788 och förare vid Savolax-jägarna år 1789. Under 1788—1790 års krig var han med om Fredrikshamns belägring och deltog i striderna vid Summa, Husula och Högfors ävensom i krigsoperationerna i Savolax. Efter striden vid Myllysilta erhöll han silvermedalj för tapperhet i fält men råkade i striden vid Kyrö den 11 juni 1789 i rysk fångenskap och bortfördes jämte andra svenskar till staden Nikolajeff vid Svarta havet. I maj 1791 återkom han från en långvarig och hård fångenskap och inställde sig vid regementet. Under åren 1798—1800 var Burman regementsadjutant. År 1801 avlade han artilleriofficersexamen i Helsingfors och kort därpå lantmäteriexamen. År 1804 utnämndes han till sekundlöjtnant. Under åren 1804—1807 instruerade han på regementschefen Sandels anmodan regementets yngre officerare i topografi och strategi. År 1806 blev han premiärlöjtnant. Vid krigsutbrottet 1808 med Ryssland förde han uppbrottsorder till Savolax-brigaden och deltog som fältmätningsofficer och brigadadjutant hos Sandels med tapperhet och rådighet i kriget. Han medföljde brigaden till Västerbotten år 1809. Följande år blev han major i armén. Samma åt utsågs han till ledamot av kommittén för utredande av finska arméns fältavlöningsfordringar. År 1809 erhöll han av sin kusin, general Adlercreutz, i uppdrag att bevaka dennes rätt till Läckö slott eller Siikajoki, som Burman kallade slottet. Adlercreutz hade nämligen av riksdagen blivit förlänad detta slott för en tid av femtio år.

Jägarbataljonens simmarbragd.

Den 11 oktober 1810 utnämndes Burman till kapten och regementskvartermästare vid Hälsinge regemente. År 1812 blev han major vid samma regemente och medföljde år 1813 regementet till norska gränsen. Han utsågs till kommendant i Uddevalla intill slutet av febr. 1814, då han organiserade en jägaretrupp om 300 man av utvalt folk ur Hälsinge regemente, vilken under hans befäl utgjorde avantgardet, när svenska armén övergick norska gränsen, från Ed till Fredrikshall. En sägen berättar, att Hälsinge jägarbataljon den 27 juli »gick simmande» över sundet mellan de båda Kornsjöarna. I spetsen red Burman på sin vita Polli med hatten i handen och i anfallskolonn kom bataljonen efter i vacker ordning. Gevären voro fästade på packningarna med kolvarna uppåt. Denna simmarbragd lär vara hälsingarnas sista glansnummer under ofredstid. Bland norrmännen hade det dessutom utspritts ett rykte att jägarbataljonens anförare var finne och en mäkta stor trollkarl, som kunde utföra de mest vidunderliga konster. Norrmännen fick därför stor skräck för mannen på den vita hästen, vilket gjorde att de hellre flydde än illa fäktade, när de sågo Burman i teten för svenskarnas avantgarde.

Den 7 oktober 1814 blev Burman utnämnd till överstelöjtnant i armén och chef för 2:a bataljonen. Den 15 november anträdde regementet hemmarschen över Åmål, Karlstad, Filipstad, Nora, Köping, Västerås, Sala till Gävle, dit regementet anlände den 15 december och där bataljonerna följande dag upplöstes för att avgå direkt till roten.

Ett intåg i Gävle.

I detta sammanhang vill jag till sist citera överstelöjtnant Burmans egna ord:

»Intåget i Gävle var för alla dem, som jag kommenderade, en glädjefest, men ej för mig. Landshövdingen hade tidigt låtit underrätta rotehållare om dagen för regementets ankomst. Fäder, mödrar, syskon och andra anhöriga hade skyndat hit för att emottaga de sina och ifrån tullen till torget omgavs bataljonen av en mångdubbel skara män, kvinnor och barn, vilka beständigt fästade sina forskande blickar på leden för

Ett dystert 225-årsminne

Förspel till tragedien i norska fjällen 1719

För jämnt 225 år sedan, i början av januari 1719, nåddes våra bygder av meddelandet om den fruktansvärda tragedi, som utspelats i gränsfjällen mot Norge. Armfeldts armé, på återtåg från Tydalen, hade på kalfjället överraskats av stark kyla och snöstorm. Katastrofen blev fruktansvärd och tusentals karoliner funno sina gravar i snön och kölden, sedan de stupat av utmattning inför de omänskliga strapatserna. Hälsinge regemente utgjorde en del av dessa trupper och drabbades av oerhörda förluster. Av 1.200 man utgick 865 ur rullorna. Vid den på våren hållna generalmönstringen saknades många och många strökos på grund av otjänstbarhet. Som skäl för avgången har antecknats rad efter rad, sida efter sida, kompani efter kompani — »Dööd på fiellet in Januari 1719» — »Förfrussen, har mist alla tåhna på högra fothen och halva Fothbladet på den vänstra, oduglig att vidare nyttjas i Hennes Maj:t Drottningens tjänst.»

Den 7. januari, då stormen bedarrat gick den norske kaptenen Emahusen upp på fjället, och han skriver i ett brev: »Jag är icke i stånd att skildra den svenska härens undergång som jag sett den... Människor lågo döda i hopar på 30, 40, 50 och flera i full mundering med ränsel på ryggen, några med gevär på armen; andra lågo döda vid vägen med mat i handen, ja, t. o. m. i munnen...; många hade slagit av kolvarna på sina gevär för att göra upp eld med — men nej, jag kan inte beskriva det.»

En bland deltagarna, bataljonsprästen Edman, skriver: »Nu i 17 år har jag, en ringa predikant, följt med Kungl. Maj:t trupper och därmed bevistat svåra belägringar, blodiga stormningar, fältslaktningar m. m., men aldrig mera elände, ängslan, kroppens och själens nöd på folk eller ynka över kreaturen i någon tid kunnat beskåda än här.»

Det var en dyster tid och sorgen övergick i förtvivlan, när senare på året ryska härjningsflottor med mord och plundring drogo fram efter kusterna.

Tre regementen från våra trakter.

Tre regementen organiserades i dessa trakter under åren 1700—1718. Det var det tredje som stannade på fjället. Det första förblödde vid Liesna och dess spillror tågade i fångenskap efter Poltava. Det andra regementet deltog i kapitulationen vid Tönningen och gick i dansk fångenskap. Så det fanns vid denna tid inte många gårdar i Gästrikland och Hälsingland, där man icke sörjde någon eller några — som en gång dragit i fält för konung och fädernesland.

De hårda fredslut som följde voro slutet på Sveriges stormaktstid. Östersjöväldet var förlorat och nya stormakter övertogo den roll Sverige spelat i Europa. Den händelse som mer än andra var orsaken till dessa olyckor var konungens död vid Fredriksten den 30. november 1718. Som minderårig hade Karl XII emottagit en stormakt vilken under ständiga strider och med stora offer skapats under Vasakonungarna. På alla sidor gränsade den till hastigt växande grannar, som väntade på tillfälle att återerövra den jord, som de motvilligt avstått till Kronan Sverige. Väldet var

---

att där återfinna en man, en son, en broder eller älskare, och då de igenkänt honom högljutt ropade: »Gudi vare lov! Se där går han.» Visserligen funnos de, som förgäves spanade efter det kära föremålet för sin längtan, men deras antal var dock ringa, ty endast 5 man hade stupat för fienden och de övriga, som saknades, voro kvarlämnade på sjukhusen, vadan hoppet om deras återkomst ännu icke var förlorat. — Emellertid gjorde denna scen ett djupt intryck på mitt sinne och födde där följande tankar: Du har nu slutat en lycklig kampanj, måhända den sista vari du kommer att deltaga, men du är en främling i detta land, dina föräldrar vila redan under grönklädd hög och dina syskon vistas på andra sidan Bottenhavet, okunniga om du ännu lever eller är död; dig väntar här ingen; mot dig sträckes ingen vänlig famn och bjudes ingen kär välkomsthälsning; vad har du väl för nära 30 års mödor och uppoffringar för Konung och fädernesland? Men ur dessa betraktelser väcktes jag plötsligt genom utropet: »Kors bevars — en sådan vacker häst den officeren rider!» Efter ryttaren frågade ingen.»

I Gävle stannade Burman i fem månader och kom sedan till Söderhamn och vidare till Haga officersboställe i Arbrå, där han den 29 april 1824 slutade sina dagar endast 53 år gammal. Han var gift med Inga Christina Silversparre, född i Söderhamn och dotter till majoren Adam Berndt Silversparre. Äktenskapet ingicks den 23 april 1823, alltså året före hans död.

En av finska krigets skildrare skriver om honom: »Överstelöjtnant Burman var en pliktens man, därtill en rättrådig, mångsidig och kunnig officer.»

Johan Jakob Burmans anteckningar, förda under tiden 1785—1816, utgåvos år 1865 av hans son, kaptenen vid Västerbotten regemente, K. J. M. Burman. Den sistnämnde deltog som frivilligt på danska sidan i dansk-tyska kriget 1848, där löjtnanten vid Hälsinge regemente Erik Leijonhuvud i striden vid Dybböl den 5 juni ovannämnda år stupade, då han befann sig alldeles intill Burman.

Det kan tilläggas, att den i början av denna artikel omnämnde bataljonspredikanten vid Savolax-jägarne C. J. Holm blev regementspastor vid Hälsinge regemente år 1810 och bevistade fälttåget mot Norge år 1814. Han dog som prost i Själevad, Härnösands stift, år 1867.

Eliot Burman.

utbyggt, Karl XII hade att försvara det. Uppgiften var för honom helig och han stupade för den.

Kampen fördes på landets alla gränser. De närmast intilliggande staterna Ryssland, Sachsen—Polen och Danmark inledde den och när spanska tronföjdskriget väl var över 1713, sällade sig även Preussen och Hannover—England till rikets fiender, för att dela ett rikt dödsbo. Det är i detta sista skede som Armfeldt fick konungens order att gå mot Trondhjem.

Slaget var riktat mot England, där tronföljdsfrågan var ett tvistefrö, som upprepade gånger lett till blodiga resningar i Skottland. Fredsunderhandlingar pågingo med Ryssland. Bryggan till kontinenten och den engelska konungens arvland Hannover samt till England skulle skapas med tillhjälp av den danska flottan. Ett fruktansvärt hot mot Norge med en armé på 40.000 man skulle framtvinga den fred med Danmark, där flottan skulle utlämnas. Konungen med huvuddelen av trupperna hade för avsikt att gå mot Hannover och Armfeldt med 8.000 man var beredd att från Trondhjem skeppas till Skottland, för att understödja resningen mot engelska konungahuset. Spannien, som efter Utrecht-freden upplevde en ny vår, ställde sig välvilligt till planen och lovade medverkan med en icke obetydlig flotta. I den franska tidskriften »Petit Larousse illustre» 1907 finner man även under Charles XII bl. a.: »Sur les conseils du baron de Goertz, il résolut de se reconcilier avec de tsar, d'enlever la Norvège au Danemark, de détrôner Georges I:er d'Ecosse, au profit des Stuarts et de lier ce plan à ceux d'Alberoni sur la France ett l'Espagne. Déja le tsar etait gagné . . .»

Inre oenighet i Sverige.

Men i denna bistra tid var det kämpande Sverige icke odelat beundransvärt. Lidandet, som övergått landet, var stort, men icke på långt när så fruktansvärt, som gjorts gällande. Kriget hade under konungens hela livstid förts utanför egentliga Sveriges gränser. De dryga kostnaderna hade huvudsakligen betalats av andra myndigheter än svenska. Polemiken i press och litteratur, under de senaste åren, om konungens död låter även ana att allt inte stod så väl till, även om de grövsta anklagelserna äro förhastade. Och en så fullständig katastrof som den, vilken drabbade stormakten Sverige, måste som förnämsta orsak ha — oenigheten. Och häri ligger också kanske grunden till vårt regementes undergång på fjället. Ty så brådskande var inte arméns hemmarsch och upplösning. De sista ryska härjningarna upphörde ju inte förrän 1721. En historia har inte endast ljusa blad — de svarta ha heller inte minst att lära oss. Så kastade nog de mörkaste dagarna i Sveriges historia dystra skuggor över vårt gamla regemente.

Redan vid planläggningen och ordnandet för det norska fälttåget gnisslade det i fogarna. Vid uppmarschen till Jämtland blev oron allmän bland dem som vid en ev. författningsändring voro självskrivna till landets representation. Befälsförhållandena vid regementet blevo ohållbara och dåvarande regementschefen Lorentz von Nummers rapporterade förhållandet till konungen. Denne utfärdade då ett aktstycke, som mer än något annat belyser de sorgliga förhållanden och de svårigheter med vilka konungen hade att kämpa.

»Till Översten för Hälsinge regemente Lorentz von Nummers.

Carl etc., etc. Vår ynnest etc., etc.

Såsom vi förnimma att uti Hälsinge regemente oväsende därigenom skall vara uppkommet, att en del officerare ej visat Eder den lydnad och tillgivenhet, som vederbör; alltså hava vi till hastigt botande därav i Nåder för gott funnit att leverera Eder frihet till att under detta fälttåg själv utan vidare process avsätta dem, som i sådant mål förbryta, och att i deras ställen antaga andra, vilka I därtill skickliga finnen; sändande vi Eder till den ändan en regementskvartermästares, aderton kaptens, aderton löjtnants och aderton fänriksfullmakter med öppna namn, av vilka I på det sättet haver att betjäna, att I därtill infören deras namn, som I antagen i deras ställen, vilka I finnen nödigt avsätta; de övriga fullmakterna måste tillsvidare noga förvaras och vid fälttågets slut återställas; och som överstelöjtnanten är frånvarande samt majoren X för de beskyllningar, som honom äro tillagda, att vara längre vid regementet är ej tjänligt, så följer jämväl här hos en överstelöjtnants och en majors fullmakt, däruti I kunnen införa deras namn, som I skickliga finnen. I haven vid dessa tjänsters besättande, att intet hava något avseende på vän- eller frändskap utan allenast på Vår tjänsts förvaltande, kommandes det på Edert ansvar om I nu ej kunnen bibehålla Eder uti den myndighet hos officerare, som en kommenderande vid regementet tillkommer; varjämte Vi befalla Eder Gud Allsmäktig nådeligen.

Strömstad den 19. oktober 1718.

CAROLUS.»

Så var förspelet till dödsmarschen över fjällen. Tragedin blir härigenom icke mindre, ej heller regementets stolta seger på Europas slagfält. Men fädrens ära är icke vår — lika litet som deras fel. Vi skola hålla äran obefläckad och lära av misstagen. Och det är en dyrköpt lärdom att intet föder så mycket elände och skänker så föga lycka som oenighet och sviken plikt.

Gert Nilsson.

GYNNA
"BOCKENS" ANNONSÖRER

KAMRATFESTEN 1943

Festtåget genom Gävle.

Till vänster, uppifrån: tåget inleddes av två trumpetare till häst. Därunder en rad trumslagare samt nederst beridna soldater från befrielsekrigets dagar.

Härovan: överst en allmogekvinna samt bakom henne profossen med sitt offer. Under passerar tåget Drottningbron på återvägen till regementet.

Fjolårets kamratfest, som hölls söndagen den 29. augusti, blev särskilt högtidlig, då samtidigt firades kamratföreningens femåriga tillvaro. Föreningen hade också sökt åstadkomma ett så festligt program som möjligt, vars höjdpunkt var framförandet av fältregissör Ivar Lindahls ståtliga historiska krönikespel »Vår gyllene bock». Bland dagens medverkande märktes operasångerskan Ruth Moberg, operasånga-

ren Georg Svedenbrant, skådespelaren Åke Ohberg, kapellmästare Sten-Åke Axelsson och konsertmästare Göte Wendel.

Kamratföreningen hade glädjen hälsa icke mindre än omkring 10.000 gäster välkomna till minnesfesten, som efteråt var föremål för utförliga referat i Gävletidningarna. »Festen fick ett värdigt och ståtligt förlopp», skrev Gefle Dagblad och i Norrlands-Posten hette det:

»Man bjöds på en rad starka programpunkter och dagen gynnades av det mest strålande väder. Medlemmar i kamratföreningen hade samlats från skilda delar av länet och man vågar nog påstå, att denna dag går värdigt in i raden av dem, som anordnats i syfte att föra regementet och hembygden närmare varandra, ja, den betecknar faktiskt en toppunkt.»

Festtåg genom Gävle.

Festligheterna togo sin början redan på lördagen, då ett festtåg, sammansatt av deltagarna i söndagens krönikespel, drog genom Gävle. Det var ett praktfullt skådespel. Först kommo två trumpetare till häst och sedan följde krigsmän i kronologisk ordning. Främst allmogehären under befrielsekrigets dagar, utrustade med armborst, pikar och klubbor, så en avdelning ur sextonhundratalets armé. Pipare inledde den avdelningen. En stramare ton vidtog när Karl XII:s karoliner kommo, företrädda av kärvt dånande trummor. Även här förekom både ryttare och fotfolk. Det hela slutade med en lövad vagn. Tåget väckte stor uppmärksamhet där det drog fram.

Söndagens festligheter inleddes med fältgudstjänst på »Lilla fältet». Regementschefen, överste Carl Hamnström, som lyckats slita sig från sina plikter i fält, mottog här den inneliggande styrkan jämte i gudstjänsten deltagande lottor. Parad för fanan följde, varvid blottades regementets båda fanor samt kamratföreningens. Översten hälsade därefter välkommen till kamratfesten, erinrande om kamratföreningens genom de fem åren alltmer ökade medlemsantal, vilket visar, att samhörigheten med hembygden är god. Vidare frambar han en hälsning från gestrikar och hälsingar i fält. De trivdes bra med befolkningen och befolkningen bra med dem, sade översten bl. a.

Ett par bilder från kamratfestens korum. Överst hälsar överste Hamnström truppen. Därunder: Gävlelottorna marschera in med chefen, fru Karin Höglund, i spetsen.

Gudstjänsten inleddes med psalmen »Jag lyfter mina händer», varefter predikan hölls av komminister Gösta Eriksson, Valbo. Sist sjöngs den gamla krigarpsalmen »Vår Gud är oss en väldig borg», och hr Gösta Löthman, Valbo, sjöng »Morgon» av Eklöf. Även regementets musikkår medverkade vid gudstjänsten.

Efter dessa öppningspreludier drogo sig besökarna till regementsparken, som var omvandlad till festplats med spel- och försäljningsstånd. Kaffe och läskedrycker hade strykande åtgång, och man »bänkade» sig i gröngräset under gemytlig samvaro.

Realistiska övningar.

Vid 14-tiden ägde en överskeppnings- och broslagningsövning rum i Gavleån mellan regementsparken och Boulognerskogen. Mycket folk hade samlats för att åse de väl upplagda förevisningarna.

En styrka skulle forcera ån för att fortsätta anfallet på andra sidan mot Stadsträdgården. Granaterna kreverade både på land och i vattnet, vilket stänkte skyhögt. Ljusprojektiler korsade luften, röken bredde ut sig över »slagfältet» och kulsprutorna hjälpte till att göra »oljudet» öronbedövande. Det vilade verklig frontstämning över den annars så fridfulla regementsparken och Boulognerskogen.

Det dundrade och small, men inga soldater syntes till. Man såg endast kulsprutornas eldkvastar mellan lövverken. På given signal rusade en avdelning stormtrupper fram, bemannade medhavda överskeppningsbåtar och styrde blixtsnabbt mot andra stranden. Inom några sekunder hade de fotfäste på andra sidan ån. Pionjärtrupper drogos fram och på tolv minuter hade dessa slagit en bro över ån. En kombinerad luftvärns- och pansarvärnskanon skyddade under tiden mot fientlig flyg.

Den intressanta förevisningsövningen väckte berättigad uppmärksamhet.

På »Lilla fältet» ägde vidare uppvisning i hunddressyr rum.

Festspelet.

Så följde dagens stora evenemang: festspelet.

Detta skildrade ett stycke svensk historia från 1400-talet fram till det aktuella nuet. Som en röd tråd genom spelet gick frihetskärleken och viljan att värna sitt eget. Spelet framfördes på en scen vid »Synvillan» — lilla fältets sydöstra hörn. I en annan artikel i denna tidskrift är spelet föremål för utförlig presentation i text och bild.

Kamratfesten i Ockelbo kyrka

Årets kamratfest ute i »provinsen» i kamratföreningens regi hölls söndagen den 4. juni i Ockelbo kyrka. Högtidligheterna gynnades av strålande vackert försommarväder, och bygden var klädd i den allra vackraste späda grönska. Tillströmningen av besökare till festen blev synnerligen stor. Det rymliga och ståtliga templet i Ockelbo var fullsatt till sista plats av äldre och yngre festdeltagare.

Regementets musikkår marscherade först genom samhället, följd av regementets och kamratföreningens fanor, sångarna och en stor människoskara. Redan en halvtimme innan högtidligheten i kyrkan började, var denna fylld. Det hela inleddes med att regementets musikkår under ledning av musikdirektör Harry Ohlsson spelade Svenska arméns revelj, varefter kamratföreningens ordförande, överste Carl Hamnström, hälsade välkommen. Han erinrade om att kamratföreningen icke är äldre än sex år men det oaktat har omkring 2,500 medlemmar och medlemssiffran ökar från år till år.

Men en livskraftig organisation strävar alltid efter att bli än mer effektiv. Medlemsantalet måste ökas så att underlaget för verksamheten blir vidare och mera bärkraftigt. Kamratföreningen avser att stärka samhörigheten mellan dem, som har tjänat och dem som tjänar regementet och vidare vill den vara en föreningslänk mellan regementet och bygden. Jag kan också garantera, sade översten, att vi aktiva vid regementet uppriktigt vill bevara kontakten med alla dem, som på ett eller annat sätt tjänat vid regementet. Så kan man inom kamratföreningen också återknyta kontakten med alla de kamrater man fått under sin militärtjänstgöring. Det är glädjande att så många här i denna vackra bygd velat komma tillstädes i dag, slutade översten, jag fattar detta som ett uttryck för välvilja och intresse i bygden gentemot vårt regemente.

Musikkåren spelade så »Svensk ryttarsignalmarsch» av Th. Gravert samt »Festspel» av f. d. Gävlebon Rune Wahlberg. Dagens högtidstal hölls av domprost Algot Anderberg, Uppsala — som bekant tillika i egenskap av fältprost högste chef för landets fältpräster. Det blev en gripande maning till åhörarna att slå vakt om den dygd, som genom historien givit vårt land och vårt folk dess styrka — trofastheten. Inte minst i nuvarande hårda och oroliga tider är detta nödvändigt för att vi skola kunna bevara vår frihet och vårt oberoende.

Det väl framförda anförandet åhördes med spänd uppmärksamhet.

Ockelbo hembygdskör sjöng därefter under ledning av folksskollärare Emil Höglund tre sångnummer: »I furuskogen» av W. Peterson-Berger, »Frihetshymn» av Gunnar Wennerberg och »Sveriges flagga» av Alfvén. Musikkåren spelade »Aftonstämning på fäbodvallen» av D. Ottosson samt »Intåg i sommarhagen» av Peterson-Berger. Folkskollärare S. O. Persson, Oslättfors, sjöng »Svensk sång» av Valbokomponisten E. A. Lundén med text av Fredrik Nycander. Därefter följde korum med kort, manande predikan av regementspastor Hans B. Agardh. Därjämte sjöngs de båda vackra psalmerna »Fädernas kyrka i Sveriges land» samt »Vår Gud är oss en väldig borg». Sist utförde musikkåren Svenska arméns tapto.

Telegram från konungen.

Sista punkten på den mera officiella delen av dagens program utgjordes av middagen, som serverades dels i manskapets matsal, dels i en särskild för tillfället uppförd matsal invid dess västra vägg. Lottor skötte förtjänstfullt serveringen och regementsmusiken konserterade. Talet för konungen hölls av överste Hamnström. Vidare framförde översten ett tack till alla, som medverkat att göra festen så lyckad. Särskilt tackades arbetsutskottets ordförande, överstelöjtnant J. Sundstedt, lottorna, Gefleamatörerna och regementets personal.

De inbjudna gästernas tack framfördes av Gefle stadsfullmäktiges ordförande, redaktör N. S. Norling, som å stadens vägnar önskade kamratföreningen lycka till i framtiden.

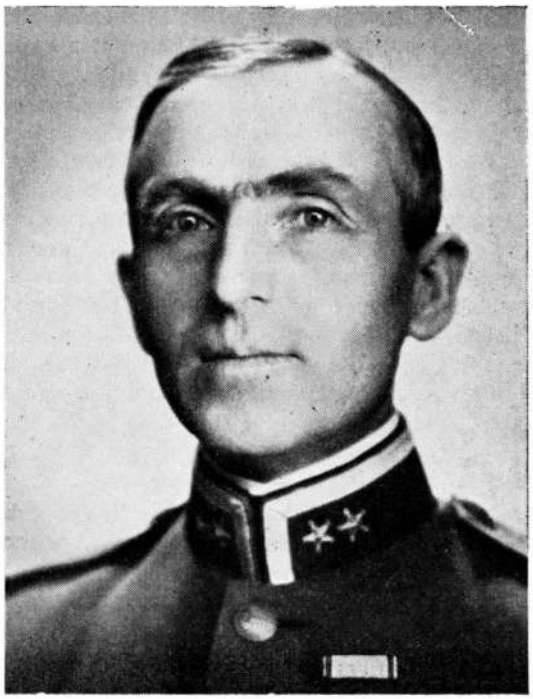
Några mycket uppskattade inslag utgjorde de förnämliga solistframträdanden, som bjödos. Operasångaren Georg Svedenbrant och operasångerskan Ruth Moberg sjöngo vardera en avdelning sånger till ackompanjemang av kapellmästare Sten-Åke Axelsson. Vidare utfördes ett par violinsoli av konsertmästare Göte Wendel till ackompanjemang av musiksergeant Åke Söderberg. Överste Hamnström överräckte blommor till fru Moberg och den fullsatta matsalen applåderade livligt.

Under dagen hade sänts telegram till konungen, så lydande: »Hälsinge regementes kamratförening sänder Eders majestät på sin 5-årsdag sin underdåniga hyllning. — Hamnström.» Som svar anlände från konungen ett telegram från Borgholm: »Överste Hamnström. Jag sänder kamratföreningen mitt hjärtliga tack och min vänliga hälsning. — Gustaf.»

Vidare sändes telegram till kamratföreningens förste ordförande, generalmajor Erik Söderhielm samt överstarna Ryman och Ehrenborg. Svarstelegram anlände senare och dessutom anlände ett tjugotal lyckönskningstelegram.

På kvällen fortsatte det festliga och glada livet i regementsparken, där dansen trådde på dansbanan och kommersen var i full gång vid alla nöjesstånd. Fru Moberg sjöng även här och dessutom underhölls den talrika publiken av amatörer från Gefle, som gjorde bejublade framträdanden. Dagen fick då midnattstimmen ingick sin officiella avslutning genom att musikkåren utförde svenska arméns tapto.

En 50-åring

Överstelöjtnanten vid Hälsinge regemente, John Sundstedt fyller 50 år måndagen den 21 augusti 1944.

Jubilaren är född i Husby Lyhundra, och tog studenten år 1914. Officersexamen avlade han 1916 och passerade härefter officersgraderna, hela tiden knuten till Hälsinge regemente, där han blev fänrik 1916, löjtnant av andra klass 1918, kapten 1931, major 1939 samt överstelöjtnant 1942. Han blev riddare av Svärdsorden 1937.

Bland hans viktigare tjänsteförrättningar kan nämnas att han åren 1922—25 var kompaniofficer och lärare vid infanteriets underofficersskola på Karlsborg, åren 1927—30 kadettofficer och lärare vid Kungl. krigsskolan, åren 1935—38 kompanichef vid Arméns underofficersskola, åren 1934—35 regementskvartermästare samt 1939—40 regementsstabschef vid Hälsinge regemente och är sedan 1942 inskrivningschef för Io 14 och chef för avdelning M.

*

Överstelöjtnant John Sundstedt innehar allt sedan år 1939 inom Hälsinge regementes Kamratförening de viktiga posterna såsom vice ordförande i föreningen och ordförande i dess verkställande utskott. Därjämte har han ansvaret för utgivandet av »Bocken».

Det är ställt utom tvivel att Kamratföreningens framgångsrika verksamhet under de förflutna fem åren till väsentlig del är att hänföra till överstelöjtnant Sundstedt energiska, oegennyttiga och skickliga insats.

Inom Kamratföreningen har hans gedigna personlighet tillvunnit sig allas aktning och blivit högt skattad. Vid hans förestående 50-årsdag bringar Kamratföreningen en uppriktig hyllning och tackar varmt för allt det arbete, som överstelöjtnant Sundstedt nedlagt till vår förenings fromma.

CARL HAMNSTRÖM.

Kamratföreningens deltagande i vårparaden i Stockholm

Även i år deltogo en del medlemmar i kamratföreningen med dess vackra fana i de militära kamratföreningarnas vårparad i Stockholm den 14. maj. Gläd jande nog hade den maning till deltagande i paraden, som av styrelsen utsändes i samband med påminnelsen om årsavgiften hörsammats i sådan utsträckning, att vid samlingen i Kungsträdgården kunde inräknas ungefär dubbla antalet deltagare mot närmast föregående parad år 1942. Under fjolåret ordnades ingen sådan, emedan kamratföreningarna då deltogo i medborgaruppvaktningen på slottets borggård för Konungen på hans 85-årsdag. 25 deltagare är dock ingen imponerande siffra, då I 14:s kamratförening i Stor-Stockholm nog torde räkna ett 80-tal medlemmar. Anslutningen vid vårparaden inom en del andra provinsregementens kamratföreningar var betydligt större. Måhända hade i år vädret i någon mån verkat avskräckande, ty söndagsmorgonen den 14. maj ingick mulen och dyster. Först under arméchefens tal på Skansen föll dock några regndroppar.

I mitt tycke är detta sammanträffande med kamraterna inom kamratföreningen roligt. Det gives då tillfälle — låt vara endast under en kortare stund — att uppliva gamla gemensamma minnen. Efter uppmarschen på Skansen talade i år arméchefen, som gav en mycket intressant exposé över upprustningen och de därvid lämnade sifferuppgifterna om ökningen i såväl utbildnings- som materielhänseende hava i dagspressen livligt kommenterats. Men det mest stämningsfulla är då musikkåren slår korumslag på Tingsvallen, där alla fanorna stå samlade på kullen och avteckna sig mot den vackra vårgrönskan. Då gå tankarna osökt tillbaka och framkalla minnesbilden av kompanierna i de björkkantade kompanigatorna på Mohed eller till senare tillfällen, då regementet ställt upp till korum eller fältgudstjänst i Gävle. Och sedan när den gamla krigarbönen »Gud bevare Konungen och Fäderneslandet!» uttalas och upprepas, kännes än mer sambandet med det gamla kära regementet. Jag hoppas därför, att när maningen till deltagande i nästa vårparad går ut, flera av de i Stockholm och dess omnejd bosatta medlemmarna i kamratföreningen vill sluta upp kring vår fana till denna högtidlighet.

K. G. Sohlén.

PROGRAM

för Hälsinge regementes kamratförenings högtidssammankomst

den 13 augusti 1944 på Kungsbäck.

Kl.	**12.00—12.15**	***Samling* på lilla fältet.**
„	**12.15—12.30**	***Avlämning* av inneliggande styrkor till Regementschefen, Överste Hamnström.** ***Fanornas blottande.*** ***Hälsningsanförande* av Överste Hamnström.** ***Fältgudstjänst.***
„	**12.45**	***Förbimarsch.***
„	**13.05—13.25**	***Gymnastikuppvisning* av rekrytskolorna. Lilla fältet.**
„	**13.25—15.35**	***Gymnastikuppvisning* av elittrupp.** **— Förfriskningar — Kaffe —**
„	**14.30—15.00**	***Årsmöte* vid dansbanan.**
„	**15.00—16.00**	***Invigning* av Kungsbäcksbadet.** **Lagkappsimning (kompanilag).** **100 m fritt, 200 m bröstsim, 100 m ryggsim för herrar.** **Uppvisning i hopp.** **Polomatch mellan lag från I 14 och Harnäs SS.**
„	**15.30—16.00**	***Ridning.* "Hurry scurry"; hoppning. Lilla fältet.** ***Hunduppvisning.* Lilla fältet.**
„	**16.30—18.30**	***Middag* i manskapets matsal.**
„	**19.30—20.30**	***Underhållning:* Sång av regementets manskör, musik m. m. Regementsparken.**
„	**20.30—24.00**	***Dans* i regementsparken.**

---

12 aug. kl. 20.00—24.00 och 13 aug. kl. 13.00—24.00: Nöjesanordningar i regementsparken (tivoli, skjutbanor, dans m m).

Middagsbiljetter à kr. 2: 50 kunna beställas pr tel "Hälsinge regemente" nr 23 och skola avhämtas i kanslihuset nedre botten till höger senast söndagen den 13 aug. kl. 12.15. Ev. överblivna biljetter säljas utanför grind nr 1 från kl. 13.30.

Ett spel om den svenska friheten

Huvudnumret vid Hälsinge regementes kamratförenings högtidsammankomst söndagen den 15 augusti 1943 var ett historiskt krönikespel, vars tema utgjordes av svenskarnas kamp mot främmande herrar och den slutliga nationella konsolideringen. Spelet hade sammanställts av stabsregissör I. Lindahl, som även ledde instuderingen av detsamma. Som skådespelare medverkade förtjänstfullt teateramatörer från Gävle, varjämte även personal i olika grader från regementet samt musikkåren gjorde goda insatser. Uppläsarens roll hade anförtrotts åt skådespelaren Åke Ohberg. Medlemmar av Gävle lottakår hade biträtt vid iordningställandet av rekvisitan.

Spelet börjar i medeltiden inemot gränsen till nya tiden. Sverige styrdes till stor del av utländska fogdar, som mången gång höllo sin hand hårt över den inhemska, ursvenska befolkningen. Knutpiskan kom ej sällan till användning. Då en för den främmande fogden misshaglig person, som deltagit i frihetskampens förberedelser, straffas med svidande piskslag, utspinner sig ett samtal mellan bondehövdingen och fogden:

Bondehövdingen: Där grymma vilddjur vakna, är svärd god vän på färden!

Fogden: Den som greber till svärd skall med svärd förgås.

Bondehövdingen: Sina öden vet ingen på förhand.

Fogden: Men denne ungtupps öde kan de vare sikre om.

Lagmanssonen (som piskas): Du blir nog vis av min olycka, blodhund.

Fogden: Den fandens killing bräker!

Detta meningsskifte varsnar om att någonting var på färde. Det jäste i sinnena. Man samlades i skogen — de frie männens ståtliga rådssal. Här gäller att få ett slut på främlingarnas välde. Munkarna, som i mångt och mycket varit allmogen till stor nytta, ha här ett svårt val: förnuftet bjuder dem att hålla med herrarna, men hjärtat för dem till den upproriska allmogen. När därför lagmannens dotter nyss varit vittne till förfärliga händelser, flyr hon till munken och bönfaller:

— Fräls, fräls, fräls oss från dessa onda, förbannade män!

Munken: Vad har skett, min dotter??

Dottern: Fogden slog far. Han drap gårdsfolket.

Han piskar ihjäl min bror. Han har tänt gården och de unga pigorna har hans folk fått att skämma och skända... Fräls oss från dessa förbannade vilddjur till knektar! Finns här inga män, som kunna vräka varulvarna ur landet?

Frihetsrörelsen växer. Svärd och spjutspetsar smidas i hemlighet och kulor gjutas. Kampen är nära förestående. I en skogsglänta samlas man framför helgonbilden för att under bön och åkallan hämta mod och styrka till det stora, som planlägges:

Heliga herran Göran, du, som nådeliga halp jungfrun när draken ville henne fördärva och uppsvälja, vi fly till dig, att du måtte hjälpa oss mot mörka mäns ondska så att vår frihet blir bestående i all tid och vårt fredliga verk får en lycklig ända.

Bönderna ha sin rätt i spjutstångs ände. Samlade och redo till den förestående kampen svära de frie männen sin ed sedan bondehövdingen uppmanat dem:

Bondehövdingen: Riddersmän, dannemän, svenske män! Här står vi allena med våra goda folkvapen och vårt goda samvete. Då är vi inget dåligt sällskap, när vi gå att värna vårt gamla frids- och rättssamhälle. Minnens då Eder frihetsed den I alla svurit haven. Du som är yngst, stig på tingsskölden som utvald bondeson och säg oss den.

(Lagmanssonen höjes på skölden. Medan han går eden, läser de församlade bönderna med som ett ackompanjemang.)

Lagmanssonen: Är jag då manbar och bonde, svär jag med vapen i handom att lag hålla, fred styrka och rättvisa främja och vare jag niding om jag den eden sviker och vare jag varg att vräka och vräkt så vida som vargar vräkas, så långt som sol skiner, skepp skrida och sköldar blänka: vare jag då fördömd som niding så långt som falk flyger vårlångan dag, då vind står honom rätt under båda vingarna, som karlar korn så, kristne män kyrkor söka, hedne män blota och om jag min frihets ed sviker skall jag fjärmas från kyrkor och hem och trår jag till fristad jag denna i helvetet söke.

Tiden rinner vidare. Allmogens resningsrörelse har lyckats och en svensk man, Gustaf Eriksson Vasa, är landets herre och konung. Till namnet är han det med Guds nåde, men i verkligheten med allmogens nåde. Han får veta av det ibland. Man knotar i bygderna över att han tagit kyrkklockorna från dem. Det säges att han köper näktergalar för dem. Det gör han också, men det är ett särskilt slags näktergalar — det är kanoner som konungen har gett detta namn. Han har nog tänkt sig att de kunde behövas för ordningens skull även här hemma i Sverige. Ty visserligen är landet enat, men allmogens frihetsvilja ger livstecken från sig i alla fall. Kung Gösta för ett hårt regemente — men det är nog nödvändigt. Allmogen finner sig inte alltid i det utan på sina håll råder missnöje. Dackefejden var ett ganska allvarligt tecken på den saken:

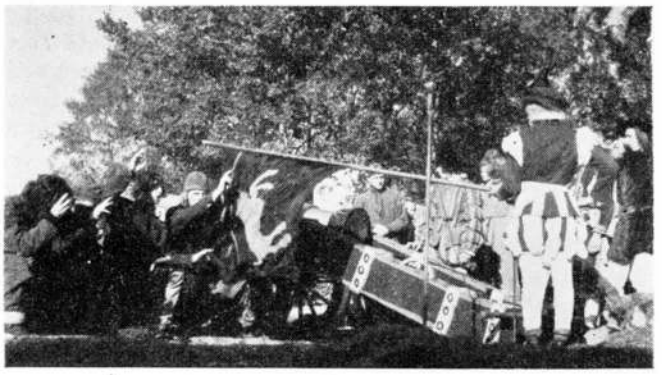

Åldermannen: Dacken lär nog vara sådan att vi må med din hjälp fördriva och fördärva honom. Men först Konung bör du tillse om bullret i Småland inte kan tystas med goda ord och rättelser i regementet.

Kungen: Vad som kan rättas i detta, har alltid blivit rättat. Vet att vårt konungsliga ämbete ej är en bödels ämbete. Men straff skall gå över dem, som uppresa sig mot Gud och människors samvete. Den som vill världen till en kyrkogård, skall begravas under galgen. Därpå skolen I aldrig tvivla.

Konungen lyckas genom besök hos allmogen övertyga denna om vad som är bäst för landets välfärd. Över den förtalade »näktergalen» — kanonen — sänka gästrikar och hälsingar sin fana med den gyllene

bocken och svära konungen tro och lydnad. Deras ärende skall det hädanefter bli, att Sverige aldrig mer skall komma i fiendehand:

Åldermannen: Den slemme spefågel vi tog på pilen nyss har sjungit om att Du köper näktergalar och slikt fåfänglighet för våra helga klockor.

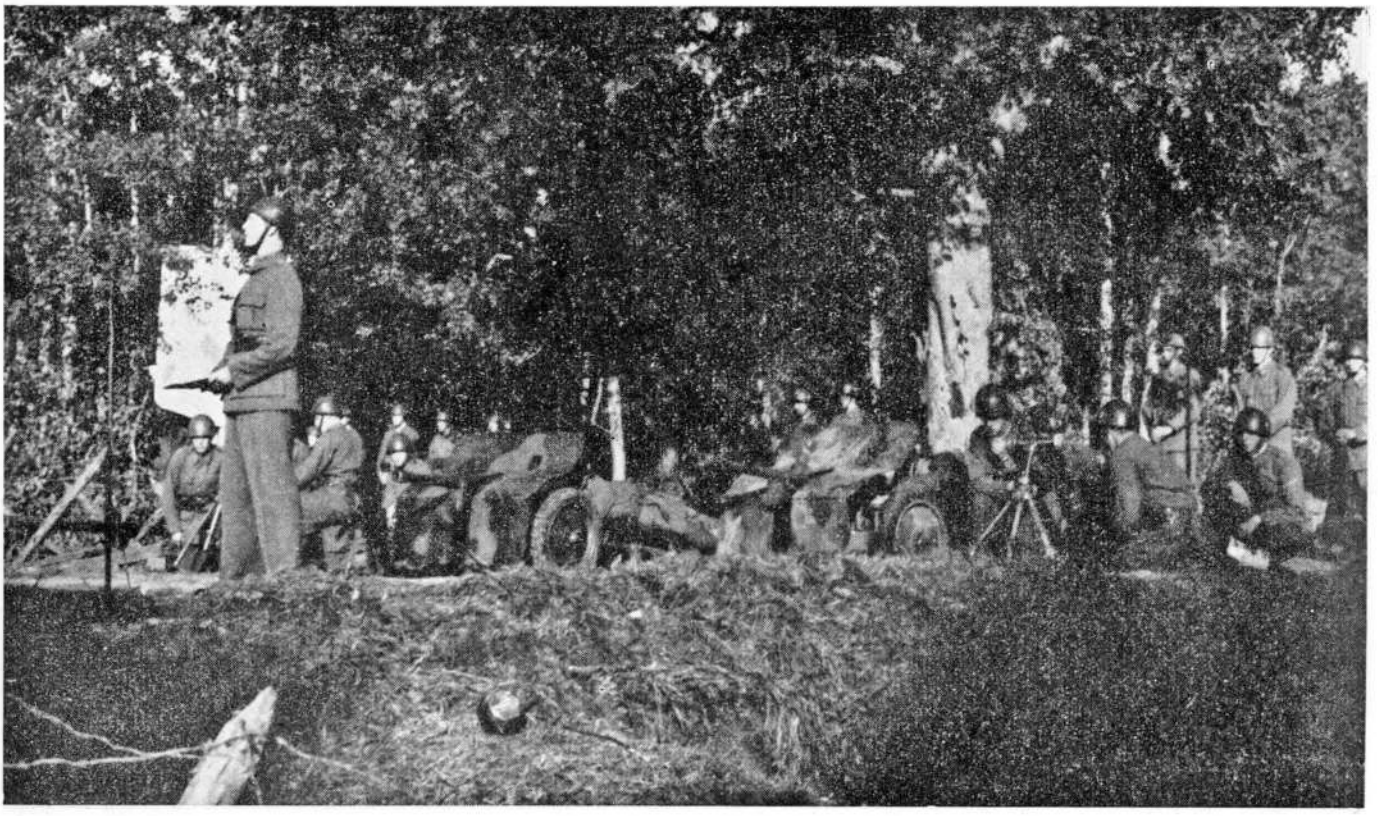
Kungen: Näktergalar! Jo det är en fåfänglighet som heter duga. Släpp ut den lilla fågeln! Stycksmästare! Lass di Nachtigal kommen! Den här byssan kallas näktergal, gott folk och den skall sjunga i Småland så att man sent kommer att glömma den låten. Ty antingen skall vi göra Småland till en lydig landsända eller också till en platt öde landsända. Men fiendeland skall det ingalunda mer vara. Varen Svenske! Farväl gott folk!

I spelets nästa avsnitt ha vi kommit fram till tiden efter trettioåriga kriget. Utländska inflytanden hade i viss mån åter börjat göra sig gällande även om det nu mest var fråga om smaken och levnadsstilen hos de högre samhällsklasserna. Godsherrarnas sätt att utnyttja bondebefolkningens arbetskraft är också föremål för klander. Man tycker inte om att greven har domsrätt över sina underlydande. Den urgamla frihetskänslan reagerar starkt. Även denna gång segrar den, men nu behöver allmogen inte ta saken i egna händer. Det har kommit en ny kung, »Gråkappan», Karl XI. Han uppenbarar sig nu i egen hög person och ställer greven till ansvar:

»Gud skall veta, att vi i dessa dagar önskar oss vara blinde, så vi sluppit märka allt det slätta tillstånd, i vilket greven och hans gelikar försatt landet.»

Konungen manar också allmogen att gripa till vapen, ty fientligt sinnade grannar hota rikets självständighet: *»Där ha vi grannsocknarnas folk. Må vi gå till dem, svenske soldater, att antingen stupa eller vinna och därmed stadfästa och bekräfta svenska folkets gamla löftesord att hellre dö som fri man än vara en levande träl.»*

Dessa kungsord kommo att bli betecknande för de kommande årens händelser under de båda Karlarna. Spelet antyder endast i korthet Karls XII:s fälttåg men dröjer en stund vid dess epilog. Veteraner från den Armfeldtska dödsmarschen över fjällen ha samlats för att fira kompanichefen löjtnant Lennströms bröllop med dygdädla Kerstin Svantesdotter. Den begynnande bröllopsglädjen grumlas något då krigsrådet Hartman anländer för att kollationera rullor och uppbördslistor, *»som befinna sig i slätt tillstånd, vilket är en riksfara av första ordningen»*. Summan av detta blir att alla, som ej ha *»alla lemmar eller förstånd i behåll»*, få avsked. Kompanichefen Lenn-

Åke Ohberg läser »Spel på taggtråd.»

ström konstaterar detta med blandade känslor, ty han vet att alla dessa män redligen ha gjort sin plikt. När krigsrådet börjar förebrå kompaniet dess vårdslöshet att i ödemarken kvarlämna *»tre trepundiga norska fältstycken, sex ridhästar, ett stort antal bondhästar»*, kan han inte bemästra sig utan drar sin värja och påpekar skarpt, att kompaniet dock förde sin tross med sig tillbaka. Krigsrådet fortfar att hålla på beskyllningen för vårdslöshet, men då kan inte Lennström hejda sig längre utan påpekar i skarpa ordalag att kompaniet också kvarlämnat annat på fjället: *hälften av våra män, brava karlar»*. En annan sak finns heller inte uppskriven i papperen, nämligen *»kung Carls anda, som förde våra fanor runt Europa i kamp för Sveriges bestånd»*.

På detta sätt knyter spelets 1700-talsdel an till de tidigare epokerna, där också svenskmannaandan kom till uttryck.

Så återstår till slut beredskapstidens Sverige under det andra världskrigets år. Många ord yttras icke om detta, men vapnen tala sitt stumma språk om att svenskarna alltfort äro vaksamma och redo att slå vakt om frihetsarvet. På samma spelscen i den fria naturen, där i gångna tider den svenska frihetskampen förts, rullas nu fram våra moderna infanterikanoner, granatkastare, kulsprutor och andra vapen och det hela kringgärdas med taggtrådshinder. En diktare av i dag, Hjalmar Gullberg, har klätt beredskapstidens tankeinnehåll i ord i dikten »Spel på taggtråd», som återfinnes i samlingen »Fem kornbröd och två fiskar». Denna dikt utgör spelets praktfulla slutord:

Spel på taggtråd

Av taggtråd är på stranden spänt
ett citterspel, ett instrument,
som bara blåsten spelar på
när moln går fram och sjön är grå
en friluftsharpa, byggd för storm
av några män i uniform,
som satte pålar vid sitt hem
och snodde strängar mellan dem.
Och lägger du ditt öra tyst
till strängarna som vinden kysst,
så hör du från metallens väv
en konstlös ton som låter sträv:
»Kom inte hit från främlingskust,
du som till denna strand har lust;
kom inte hit på upptäcktsfärd,
om du vill nedslå oss med svärd,
om du vill fånga oss med list!
Ty ett är sant och ett är visst:
då spelar vi så att du hör
den enda sång som aldrig dör;
då spelar vi, då spelar vi
en tusenårig melodi
som klingar ömt och klingar kärvt,
ty av en mor har vi den ärvt.

Då spelar vi en frihetssång
om riket som blev vårt en gång
och aldrig, aldrig skall bli ditt,
så länge skummet stänker vitt
och havets bränning gör sitt kast
där ymnigt strandgräs lyser vasst,
som hade det till ändamål
att klyva stormen med sitt stål.
Då spelar vi om vintersnö
som faller över skog och sjö;
om lärkans budskap från en sky,
att våren kommer till vår by;
om sommaren som går i blom
kring arbetsplats och helgedom;
om sädesax vid skördetid,
om gröna kyrkogårdars frid.
Då spelar vi vår bästa låt,
vars text du aldrig kommer åt
— ett hemligt rop, en ohörd klang,
som innerst ur vårt hjärta sprang
och ingen utom vi förstår:
folkvisan om en nordisk vår,
som spirar ur den hemlandsmull
vi gömts i för vår kärleks skull!

Fallna på sin post

Ett av Hälsinge regementes fältförband drabbades den 16 april i år av en tragisk olycka, i det två av förbandets soldater omkommo vid en brosprängningsolycka i östra Norrbotten.

De förolyckade voro värnpliktige furiren 786—60—39 Helge Pettersson från By, Dalarna, och värnpliktige bilföraren 1452—14—42 Rune Hedström från Årsunda, Gästrikland.

Furir Helge Pettersson.

Värnpliktige Rune Hedström.

Furir Pettersson hade tillhört II. bataljonen I 14 sedan förstärkt försvarsberedskap intogs i september 1939. Han hade tjänstgjort som gruppchef vid bl. a. jägarförband och var känd som en skötsam och duktig yngling, lugn och säker i sin befälsföring, försynt och sympatisk i sitt allmänna framträdande. Hans så hastiga frånfälle ter sig så mycket mera tragiskt, som furir Pettersson och hans unga fästmö stodo beredda att i sommar ingå äktenskap. De hade också redan till största delen sitt bo färdigt.

Bilföraren Hedström hade fullgjort första tjänstgöring och var ute på sin första beredskapstjänstgöring, då olyckan inträffade. Han var duktig bilförare, mån om att hålla sitt fordon i bästa skick och iakttog ett korrekt uppträdande.

Då stoften efter de båda förolyckade fördes från Norrbotten till hemorten hölls en högtidlig minnesstund vid vederbörlig järnvägsstation i närvaro av bl. a. överste Bertil Uggla. En dubbelkvartett bland kamraterna sjöng och fältpastor Bertil Lindgren, Ljusne, höll en varmhjärtad betraktelse. Bataljonschefen, major Knut Fogelin, yttrade bl. a.: Vad fosterlandet kräver och måste kräva av oss soldater är ofantligt mycket, ja ibland tycks det för mycket. Ni två, Helge Pettersson och Rune Hedström, ha föregått med bästa exempel, ej blott en gång utan ända sedan vi alla lärde känna er. För soldaten finns det mången svår stund. I sådana situationer fordras det av alla och en var, att de med hela sin personlighet utstrålar större inre styrka och förtroende än man tror vara möjligt för en man. Det finns dock icke någon vackrare belöning för en militär än känslan av att hans förmän, hans jämlikar och underlydande hysa absolut förtroende för honom. Värde och värdelöshet skiljas därvid strikt åt. Vi alla vid förbandet hyste ett sådant förtroende till er två. Och om er kan man säga: Ni uträttade mycket, ni framträdde föga, ni voro mer än ni syntes vara.

Förbandet har sorg. Men en sak måste dock bereda oss en inre glädje: att ni två, du Helge Pettersson och du Rune Hedström, stått i våra led, ni två, som alla tyckte om och som voro präktiga, ärliga och goda pojkar, som varmt älskade ert fosterland och offrade edra unga liv för dess väl. Detta stora offer helga: er, och vi alla skänka er i vördnad vår aktning. Därför är ni nu intimare förknippade med oss. Jag tackar dig Helge Pettersson och dig Rune Hedström.

Jordfästningen ägde sedermera rum i hemortens kyrkor, varvid närvoro hedersvakter från de kompanier, de bortgångna tillhört. Vid Rune Hedströms bår talade bataljonsadjutanten, fänrik V. Åhgren, och vid Helge Petterssons kompanichefen, löjtnant H. Frykman. Kransar hade sänts från förbanden samt kamraterna.

Hör Ni till de lyckliga

som fått tag på en lagom 1- eller 2-rummare och nu tänker sätta bo? Vänd Eder till

VARUHUSET

vid planering av bosättningen. Vår omfattande sortering inom husgeråd, textilier och möbler ger Eder de bästa möjligheter att välja det som passar just Eder, och till priser som äro

konsumkontrollerade.

Insänd nedanstående kupong eller besök vår möbelavdelning så erhåller Ni vår rikhaltiga möbelkatalog.

KONSUM ALFA GÄVLE

Härmed beställes 1 st. Möbelkatalog.

Namn .....

Adress .....

Tvåstjernan

Trestjernan

Gott Kaffe

Aktiebolaget

C. ALF OHLSON

Söderhamn Tel. 1465

Hudiksvall Tel. 114

FRÖ

till vallar och gräsmattor

Gödselmedel

Fodermedel

m. m.

★

Gävle-Dala Lantmannaförbund

förening u. p. a.

GÄVLE

Armbands-UR

finnes i stor sortering och olika prislägen hos

K. PERSSON

Ur- & Optisk affär

Telefon 2174 Söderhamn

Allt inom

UR och OPTIK

finner Ni hos

G. SJÖGREN

Ur- och Optisk affär

Telefon 10731 BOLLNÄS

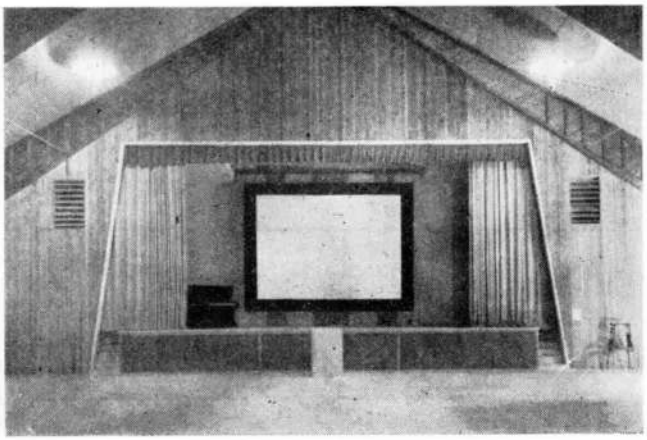
Regementets exercishus

Krigsårens ökning av personalkadern vid våra militärförband har gjort det nödvändigt att även bygga ut övnings- och förrådslokaler. På så vis har Hälsinge regemente bl. a. fått ett nytt pampigt exercishus, beläget strax utanför nuvarande kasernområde. Det kunde tas i bruk i slutet av februari i år.

Execishuset, sett från kasernerna.

Vid planläggningen av det nya exercishuset har man tagit sikte på att byggnaden även skulle vara användbar som samlingslokal för lektioner, föredrag, filmförevisningar, underhållningar, handbollsmatcher m. m., och inredningen har ordnats därefter. Bl. a. finns en stor scen, väl utrustad med färgglada ridåer och övriga anordningar, som höra dylika till, strålkastare, högtalare o. s. v. Regementet har vidare skaffat ett förnämligt biografmaskineri, och det kommer att visas både instruktions- och underhållningsfilmer. Lokalen är vidare försedd med en stolinredning, lätt att anbringa och lika lätt att ta bort, och i sin praktiska konstruktion inkräktar den hoppackad blott ringa på utrymmet.

Det inre av exercishuset med scenen och biografduken i fonden.

Exercishuset har en golvyta av icke mindre än 1.060,4 kvm. Härav ha 61,61 kvm. tagits i anspråk till scenutrymme, medan själva den stora samlingssalen omfattar 792 kvm. Det övriga utgör en pampig entréhall m. m. Byggnaden är 48,20 meter lång, 22 meter bred och 11,6 meter hög. Den är byggd i ryggåsform utan innertak. Scenen har en höjd av icke mindre än 5,35 meter.

Det nya exercishuset fyller ett länge känt behov och kommer att bli till både nytta och trevnad för regementets personal.

Välförtjänt utmärkelse

Löjtnant Bertil Palm.

Vid årsskiftet tilldelade Kungl. Maj:t löjtnanten vid Hälsinge regemente Bertil Palm silvermedaljen För berömliga gärningar, åttonde storleken.

Löjtnant Palm belönades därmed för mod och behjärtat handlingssätt, då han den 17 juli 1943 jämte två värnpliktiga var sysselsatt med att osäkra minorna i ett minfält och därvid ådrog sig svår kroppsskada till följd av en minexplosion. Han förlorade vid olyckan ena handen, tre fingrar på den andra samt ena ögat.

När löjtnant Palm höll på att osäkra en mina, upptäckte han, att en sprint höll på att glida ur, varför en explosion kunde befaras. Han beordrade de värnpliktiga, som åtföljde honom, att snabbt sätta sig i säkerhet, och under tiden höll han själv kvar sprinten. Trots detta inträffade emellertid explosionen, och löjtnant Palm blev svårt skadad. De värnpliktiga klarade sig emellertid tack vare löjtnantens mod och rådighet.

Idrotten på frammarsch

Då vi nu efter ett nytt år ånyo skall se vad regementets företrädare inom idrotten åstadkommit, måste man nog medge att rubriken »Idrotten på frammarsch» har fog för sig. De som studera idrottssidorna i dagstidningarna ha kanske fäst sig vid att I 14 I. F. eller I 14 stått att läsa efter namnen på segrande eller topplacerade lag eller enskilda idrottsmän i en utsträckning som knappast förekommit förut. Och då det i rättvisans namn måste sägas att det är den fria idrottens representanter under sergeant Öbergs energiska och uppoffrande ledning, som skurit de största lagrarna, må det vara tillåtet att börja med denna gren.

Redan i säsongens början då terränglöpningarna startades landet runt, vann I 14 sina första framgångar. I den traditionella »Sundbybergsterrängen» vann I 14 militärklassen överlägset med Ingvar Bengtsson som segrare, Olle Olsson på 2. plats, 3:a K. E. Sandin, 7:a G. Evaldsson, 9:a Börje Karlsson. Stockholmstidningarna talade om, att militärklassen närmast var en ren klubbtävling inom I 14. För sina goda insatser i regementets namn erhöllo samtliga medaljer av regementschefen.

Sedermera kom K. E. Sandin tvåa och Rothelius nia i Sleipnerterrängens militärklass, och i Kungsbäcksterrängen, I 14 IF:s egen, numera traditionsblivna terränglöpning segrade Ingvar Bengtsson i klass 2 med K. E. Sandin på andra plats och Börje Karlsson på nionde.

Efter dessa framgångar voro pojkarna mogna för DM och SM-tävlingar. I DM hemförde regementets lag 3:e lagpris genom K. E. Sandin, Börje Karlsson och Ivan Laurin, (Ingvar Bengtsson startade icke) och i SM-terrängen erövrades 5:te lagpris genom Ingvar Bengtsson, K. E. Sandin och Ivan Laurin.

När terränglöpningarna voro över kom turen till de många populära »Stadslöpningarna». I Dagens Nyheters stadslöpning gjorde I 14 en mycket uppmärksammad insats genom att bli 2:a lag i klass 2, och 7:a i hela tävlingen, före flera 1. klass lag. Ingvar Bengtsson vann första sträckan varefter Olle Olsson gjorde en strålande löpning och låg tillsammans med de två tätlagen efter sin sträcka. Sedan kunde platsen icke hållas, men resultatet blev det som ovan sagts. De som åhörde Jerrings direktutsändning i radio från löpningen kanske påminna sig hur särskilt Olle Olssons löpning uppmärksammades. Laget bestod av Ingvar Bengtsson, Olle Olsson, K. E. Nordström, Ivan Laurin, Börje Karlsson och K. E. Sandin.

Även »Gävle runt» blev en klar framgång. I 14 segrade på ny rekordtid över distriktets bästa lag.

»Sandvikens stadslöpning» och »Ljusne runt» slutade också med segrar för I 14 I. F.

I Svenska Dagbladets stafettlöpning, som förra året blev upptakten till fria idrottens frammarsch inom regementet genom seger i miltärklassen, lyckades vi i år icke hemföra segern och behålla vandringspriset

SEGRARLAGET I »GÄVLE RUNT»: Stående från vänster: Ivan Laurin, Folke Alnevik, Göran Jonzon, Olle Olsson, Sören Forslund. *Knästående från vänster:* K. E. Sandin, Börje Karlsson, Lennart Widell, Ingvar Bengtsson samt »Kele» Danielsson. Den sistnämnde, som är från Söderhamn, försvann sedan från regementet genom att söka som officersaspirant till flyget.

utan efter att ha haft ledningen i 23 sträckor av 25, fick vi se oss slagna av Värmlands regemente.

När den egentliga friidrottssäsongen sedan började har »hälsingarna» hemfört många vackra segrar eller gjort goda tider. Framgångsrikast har utan tvivel Ingvar Bengtsson varit, som nu räknas in i världseliten efter sitt uppmärksammade lopp på Stadion den 28 juni, då han nådde den ypperliga tiden 3.50,6 på 1500 m. efter Arne Anderson och Gunder Hägg. På 800 m. hade han den 10 juli landets bästa tid, och i övrigt har han gjort så goda löpningar, att han är mycket eftersökt av alla arrangörer av friidrottstävlingar.

Men för att ingen skall kunna säga att framgångarna vunnits endast av Ingvar Bengtsson, så vill jag nämna några andra goda resultat. Folke Alnevik förbättrade sitt eget Gästrikerekord på 400 m. till 49,9 på Stadion den 5 juli; vid tävlingar i Falun den 2 juli nåddes följande resultat: Lennart Widell 100 m. på 11,0, längdhopp 6,69 m. Börje Karlsson 1500 m. på 4,05, Ivan Laurin 1500 m. på 4,06. Samtidigt sattes nytt distriktsrekord i stafettlöpning 1000 m. (100+200+300+400 m.) med 2.03,0. Laget bestod av Widell, Westling, Bengtsson och Alnevik.

Vid DM-tävlingar i Gävle 6 och 7 juli vann I 14 I. F. samtliga stafetter. I 4×400 m. blev tiden 3.26,0, nytt distriktsrekord. 4×100 vanns på 45,0 och 4×1500 på 16.36,0. Rekordet kunde dock icke godkännas då

Ingvar Bengtsson icke är mantalsskriven inom distriktet.

Då i skrivande stund mycket återstår av friidrottssäsongen, få vi hoppas att I 14:s färger även i fortsättningen föras fram med den äran av sergeant Öberg och hans »löpare».

Vad den *militära idrotten* beträffar, så har även den gått framåt inom regementet. Sedan anslutning vunnits till V. Militära Idrottsdistriktet omfattande militära förband inom V. Militärområdet (II. Militärområdets förband ha ännu ej sammanförts till ett idrottsdistrikt) har utbytet varit ovanligt stort. Sålunda förekom en vårorientering i Karlstad den 20 maj där I 14 blev 4. lag genom sergeant Ohlström, korpral Frisk och sergeant Samuelsson. Bästa individuella resultat uppnådde sergeant Ohlström, som blev 15. man av 70 startande.

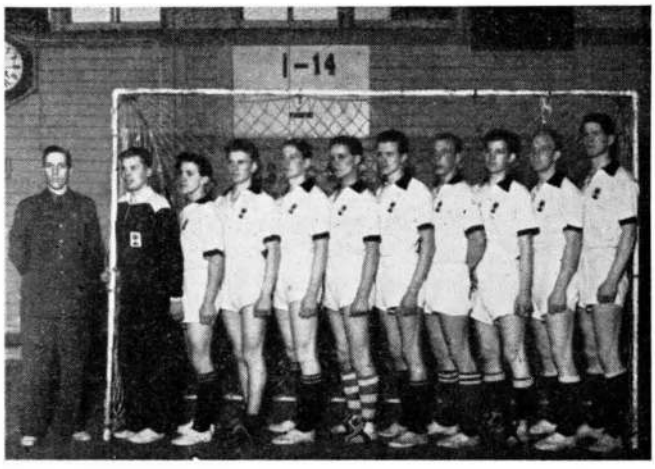
Nästa stora tävling inom distriktet var fälttävlan till fots den 6. juli i Falun. I tropisk värme (38 gr. i skuggan!) blev I 14 3. lag efter I 13 och I 3. Bästa resultat nådde sergeant Julander, som blev 6:a i hela tävlingen av 65 startande.

Utom i dessa »distriktstävlingar» vann I 14 i september 1943 DM i fälttävlan, som även är öppen för civila deltagare, dels individuellt genom sergeant Ohlström, dels i lag genom sergeant Ohlström, sergeant Hedlund och sergeant Ekström.

Hammarby IF anordnade 16 april en stor fälttävlan där landets elit startade. Förrådsman Johan Eklöf, I 14 IF, utgick som segrare i elitklassen, en mycket uppmärksammad prestation.

På grund av den dåliga vintern kunde regementets skidåkare icke träna tillräckligt, och några större insatser i militärmästerskapen på skidor gjordes icke, medan däremot löjtnant Almér i den samtidigt hållna fälttävlan på skidor för officerare och underofficerare kom 7:a i officersklassen och 12:a i hela tävlingen bland 88 startande.

Liksom föregående år startade I 14 även i början av detta år i militärmästerskapet i handboll. Placeringen blev densamma som 1943. Efter övertygande seger i kretsfinalen fick laget fara till Stockholm, där vi dock icke kunde hålla sådana lag som Stockholmsflottan, Karlskronaflottan och I 17 stången.

REGEMENTETS HANDBOLLAG 1943—1944: Stående från vänster: sergeant Samuelsson (lagledare), N. Ansell, H. Eriksson, F. Eklöf, K. Olsson, L. Lundqvist, B. Åkersten, G. Brofelt, E. Eriksson, B. Eriksson, G. Lundén.

Bland tävlingarna *inom* regementet kan nämnas fälttävlan för officerare, underofficerare och furirer våren 1944, som blev en mycket krävande tillställning i Trödjetrakten. Kapten Pettersson blev, fastän oldboy, bäste officer och 3:a i hela tävlingen, medan sergeant Ohlström blev bäste underofficer och segrare i hela tävlingen med sergeant Hedlund på andra plats. Bäste furir blev furir Wedin (9:a i hela tävlingen).

Regementsmästerskapet i fotboll har redan slutspelats och där vann 7. kompaniet en bejublad seger efter hård kamp mot 5. kompaniet. Ställningen var vid full tid 1—1 men 7. komp. hade den bästa konditionen och vann efter förlängning med 3—1.

REGEMENTSMÄSTARNA I FOTBOLL 1944. 7. kompaniets lag. Stående från vänster: G. Andersson, B. Hälsing, A. Norén, I. Eriksson, Folke Persson, serg. Brundin (lagledare). *Knästående från vänster:* Yngve Ekblad, G. Stenholm, Stenberg, G. Svensson, G. Hedman, Forsman.

Det idrottsarbete som för närvarande är i gång är först och främst en intensiv träning för Stora militärstafetten. Denna stora tävling inställdes ju 1943 på grund av beredskapsläget, men i år hoppas vi, att det arbete, som nedlagts, skall bära frukt, så att vi åtminstone nå finalen.

Liksom Stora militärstafetten, inställdes 1943 även militära mästerskapet i fotboll medan 1944 års militära mästerskap som bäst pågå. Några resultat finnas dock icke när detta skrives.

För övrigt få vi hoppas, att många fler segrar och fina resultat, än dem som här kunnat medtagas, blivit eller bliva regementets representanter förunnade, ty på så sätt blir regementet hedrat, uppskattat och känt över hela landet.

Rs.

Livligt skytteintresse vid regementet

År 1943 var med avseende på det frivilliga skyttet vid regementet mycket lyckat. Under året lossades således sammanlagt 105.921 skott med gevär. Siffran från 1942 här härigenom sexdubblats med åtföljande högre statsanslag för skytteföreningen. Från de värnpliktigas sida har även intresset för det frivilliga skyttet varit stort. Många äro även de märken i guld, silver och brons, som erövrats av dessa. De komp., som kunna uppvisa det flesta antalet erövrade märken äro: 3. komp., 5. komp. och 12. komp.

År 1944 har redan visat tecken till stegrat intresse för det frivilliga skyttet. Varje onsdag och lördag kväll möta skyttarna upp på skjutbanan för de återkommande träningsskjutningarna. Det är med glädje, som styrelsen för skytteföreningen har konstaterat att antalet tränande skyttar är större än under föregående år. Programmet för träningarna är upplagt av löjtnant Fröjd, som tjänstgör som skjutinstruktör. Enär löjtnant Fröjd själv är en skicklig och intresserad skytt har programmet i allt blivit fulländat. Under träningen lägges stor vikt vid eldgivning i de högre ställningarna. Träningsskjutningarna anordnas även såsom tävlingar, varigenom skyttarnas nerver ställas på ett hälsosamt prov i de olika tävlingsmomenten. Intresset är stort, men så finnas även många vackra priser som locka. Varje månad återkomma de s. k. månadsprisskjutningarna och här finnas priser sådana som: Silverpokalen, Örnpokalen, Lejonpokalen m. fl. vilka locka till inteckningar. Det är ju klart att man icke vill förbigå något tillfälle till träning för att vara i form då tävlingen utlyses om dylika priser.

Parallellt med gevärsskyttet drives pistolskyttet. På samma sätt som vid gevärsskyttet finnas här möjligheter till inteckning i vackra priser vid månadsprisskjutningarna. Många gevärsskyttar hava även fått stort intresse för denna speciella gren av skjutningen. Ännu har icke pistolskyttet kommit upp i klass med gevärsskyttet men mycket stora möjligheter finnas för att detta skall bliva fallet inom en snar framtid.

Till slut några resultat från de tävlingar, som redan ägt rum under året.

I maj månad utmanades I. 14 skytteförening, att med 12 av sina bästa skyttar tävla om en uppsatt silverpokal med elitskyttar tillhörande skytteklubben »Träffen» inom Gävle skarpskytteförening. Regementet ställde upp med följande skyttar: kapten Källman, kapten Karlström, kapten Norlander, löjnant Fröjd, fanj. Huss, fanj. Nässlander, fanj. Karlsson, serg. Källén, serg. B. Andersson, mserg. Åkerlund, furir Kjellberg och furir Lööv. Tävlingen ägde rum som två huvudskjutningar och en mästarskjutning, där tiden för varje skott var en minut. Redan under huvudskjutningen ledde regementets lag och segrade med 38 poäng till godo.

I Stockholms-Tidningens skjutning nåddes goda resultat av furir Kjellberg, klass V, 191 poäng, löjtnant Fröjd, klass IV, 194 poäng och kapten Källman, klass III, 191 poäng.

Den stora armétävlingen om Göteborgs Handelstidnings pris sköts i regn och blåsväder. Laget stannade på en medelpoäng av 169,7; segrande lag hade 173 poäng.

I april månad anordnades vid I. 14 en stor fältskjutning med pistol för Gävleborgs pistolskyttesektion. Tävlingen ägde rum dels som kretsmästerskapstävling, dels som tävling om ett av Norrlands-Posten uppsatt pris mellan 15-mannalag från Stockholm och Gävle. I Gävlelaget deltog regementet med fem skyttar. Gävlelaget segrade överlägset över Stockholmslaget. Bland individuella resultat kan nämnas, att fanj. Nässlander segrade i klass B, övriga vapen.

Ännu har regementets pistolskyttar icke deltagit i någon annan större tävling än Svenska Pistolskytteförbundets tävling i skolskjutning på hemmabanor. Serg. Stolt segrade därvid i hela landet i sin klass på 168 poäng. Resultatet är mycket bra och föreningen väntar sig i fortsättningen mycket av serg. Stolt. Det är nämligen första året han skjuter pistol och han har på den tiden erövrat regementsmästerskapet i fältskjutning med pistol och blivit etta i sin klass i den tidigare omtalade tävlingen. Löjtnant Almér placerade sig i samma tävling som sexa i en högre klass på 164 poäng.

Av det sagda framgår att skytteintresset är stort vid regementet. Skjutresultaten bliva bättre och bättre, och om de goda tiderna få fortgå utan annat avbrott än kommendering till beredskapstjänstgöring vid någon av landets gränser, kunna vi säkert inom en snar framtid få fram goda lag av såväl gevärssom pistolskyttar från regementet, lag och skyttar, som jag vågar säga, kunna få topplaceringar även i de mest krävande tävlingar. *E. E. K—m.*

Sundsvalls Enskilda Bank
Aktiebolag

Kontor i Gävle: Drottninggatan 28

Strategen Persson

Av kapten Rickard H. Nilsson

Sjömannen Gottfrid Persson hade bestämt sig för att draga i österled som svensk frivillig för att påskynda krigsutvecklingen, men eftersom han aldrig gjort någon värnplikt i Sverige blev han endast an-

Kompanichefen i dörren till sitt kommandokorsu »Borgen Tre Kronor».

tagen som mekaniker och tilldelad en verkstadsgrupp i finska hemorten. Persson åkte emellertid över till Åbo med Finlandsbåten, för första gången i sitt liv som passagerare till sjöss. Ombord träffade han ihop med några andra frivilliga på väg till fronten. Bekantskapen var snart gjord och bekräftades ytterligare på en krog genast efter framkomsten. Persson trivdes väl med sitt fälttåg, hängde ihop med det övriga gänget och befann sig snart på fortsatt resa till Hälsingfors. Därifrån gick färden vidare österut, och innan Persson närmare frågat efter vart det bar hän, steg han av tåget vid en station, där hålen i väggarna på stationshuset skvallrade om, att en verkstadsgrupp knappast kunde arbete i lugn och trygghet just på den platsen. Persson knallade emellertid lugnt med på marschen även i fortsättningen och kom så att stå som man i ledet bland nykomlingar och permittenter, som avlämnades till chefen för Svenska Frivilligkompaniet en vacker vårdag i slutet på april 1942. Efter kompanichefens korta välkomstord räckte Persson upp handen och frågade försiktigt:

— Kapten. Får jag säga en sak?

— Så gärna. Vad är det frågan om?

— Jo, jag har nog kommit fel, sa' Persson.

— Vart ska' Ni då? — frågade kompanichefen.

— Jo, jag skulle bli en så'n där motormekaniker och skulle nog inte hit. Jag följde med dom andra, se.

Kompanichefen kunde ju endast beklaga misstaget, men tyckte att eftersom Persson nu i alla fall var vid fronten, så kunde han väl rycka in och slåss med sina kamrater, när han så länge och troget hängt ihop med dem.

— Ja, se, jag har aldrig gjort nå'n värnplikt — sade Persson menande — jag har icke fått någon strategisk utbildning, tillade han för att dock visa, att han var väl hemma i den militära terminologin.

Kompanichefen invände, att när det gällde strategi i denna delen av världen, så kände även han med sig vissa brister i utbildningen, men ansåg att om han kunde klara kompaniet, så borde Persson kunna klara sig själv.

Persson tvekade icke länge utan förklarade sig strax beredd att inträda som menig soldat vid Svenska Frivilligkompaniet. Han såg icke alls ledsen ut. Persson började genast studera ett gevär ingående, och hyggliga kamrater stodo gärna till tjänst med upplysningar om vapnets rätta bruk.

Nästa dag fick han sitt första uppdrag. Han skulle bygga en ammunitionsbod. En sådan bör ju icke ligga alldeles inpå knutarna av korsur och stallar, så Perssons nya arbetsplats kom därför att ligga ett stycke åt sidan om svenska kompaniets kommandokorsu. Ensam i skogen började Persson att hamra och snickra. Tillvaron vid fronten föreföll honom fridfullare än han tänkt sig. Han hade tydligen väntat sig att direkt bliva ställd mot ett antal ryssar och föreföll överraskad och glad över uppskovet. Men frampå middagen blev det plötsligt liv i luckan. En rysk artilleridivision öppnade eld mot avsnittet. Granaterna kommo väsande och tjutande genom luften, slogo mot trädstammar och sprucko med ilskna smällar, så att stål, trä och jord sprutade åt alla håll. Alla soldater ovan jord sökte skydd och sprungo ned i närmast tillgängliga korsur. Kommandokorsut var stort och rymligt och där samlades många, som icke egentligen hörde dit. Men när döden är efter en, så frågar man icke så noga efter hemortsrätten till groparna.

Nere i kommandokorsut »Borgen Tre Kronor» var det skönt och tryggt att sitta. Jorden skakade av smällarna utanför. Sanden silade ned mellan takstockarna, när det ruskade till för häftigt, men i övrigt kunde man känna sig lugn för allt utom fullträffar. Cigarretterna tändes, och samtalet rörde sig enformigt om det vanliga vid dylika tillfällen, nämligen om hur pass nära den smällen tog och hur pass långt bort det laget föll. Den häftiga beskjutningen hade väl pågått omkring fem minuter, då någon plötsligt knackade på dörren, sakta och försynt.

Rikskronorna på taket av kommandokorsut vid Svenska kompaniet — »Borgen Tre Kronor».

Alla tittade förvånade upp. Vem fanken är det som knackar på dörren, när elden är lös? Vad är det för en idiot?

— Stig in — skrek kompanichefen.

Dörren öppnades försiktigt och frivillige soldaten Gottfrid Persson stack in huvudet. Han såg sig tveksamt omkring, men klev slutligen på. En ny skräll utanför dörren förklarade högt och tydligt, att Persson slunkit in i sista sekunden. Persson plirade i halvmörkret och upptäckte slutligen kompanichefen. Persson sträckte upp sig och frågade:

— Kapten, ska' de vara nödvändigt att bygga den där förbannade boden, när di där granaterna flyger om öronen på en?

När gapskrattet slutade, så upphörde även artillerielden.

Persson återgick till sitt bygge, utan att han begrep vad man egentligen skrattat åt. Av bygget återstod emellertid icke en enda hel bräda, vilket gav honom anledning att reflektera över det kloka i sitt handlingssätt, även om han ännu icke var säker på att detta varit förenligt med riktigt »strategi».

Persson blev aldrig någon större strateg, men väl en god och användbar soldat. Särskilt utmärkte han sig som sjukbärare vid en strid, där han drog den ena sårade efter den andra undan i säkerhet, trots att kulorna visslade om öronen på honom. Hans nit var obeskrivligt, men icke alltid gynnsamt i moraliskt avseende.

Han stod lugnt och rökte på baksluttningen av en stödjepunkt, när två frivilliga nalkades för att träda i stället för ett par kamrater, som svårt sårats.

När de passerade Persson frågade han stillsamt:

— Ska' ni dit där dom slåss?

— Ja, vi ska' till värnet, där Jonsson sårades, har kompanichefen sagt.

— Jaså, ska' ni dit, sade Persson och vände sig till sin kamrat sjukbärare nr 2, hugg i båren, Lundgren, så följer vi med genast.

De båda frivilliga klarade sig emellertid, utan att Persson behövde ingripa den gången och det gjorde Persson också. Han lever än, men har återgått till sjömanslivet efter en hedersam insats vid fronten i öster och förvarar en frihetsmedalj på botten av sjömanskistan som minne av den lantmilitära, strategiska perioden av sitt liv, en period, som han tog mer på allvar än de flesta.

Kamratföreningens styrelseberättelse för år 1943

Styrelsen för Kamratföreningen har härmed äran avgiva följande berättelse för verksamheten under år 1943.

Antalet nytillkomna medlemmar under året utgör 257.

Följande medlemmar ha under året avlidit:

Sergeant N. G. Fröjd, f. d. bokhandlare C. Ad Fahlgren, löjtnant H. Juhlin, direktör Erik Werner, musikfanjunkare Otto Lindwall, fanjunkare G. T. Tellkvist, kamrer Sölve Brolin, soldat A. A. Sundell, soldat J. Löf, Erik Olsson, kontrollör Karl Matsson, major Martin Ringström, borgmästare C. W. Berggren.

Vid årsmötet i regementsparken den 29 augusti 1943 valdes följande medlemmar till:

Ordförande: överste C. Hamnström.
Vice ordförande: överstelöjtnant J. Sundstedt.
Sekreterare: kapten N. E. Nielsen.
Kassaförvaltare: fanjunkare E. V. Andersson.
Övriga ledamöter: riksdagsman Per Persson, vaktmästare G. Björk, överstelöjtnant K. G. Sohlén, löjtnant A. J. Ek, sergeant H. Månsson, landstingsman C. M. Österlund, fjärdingsman Jonas Larsson, riksdagsman C. P. Wahlmark.

Revisorer: bankdirektör Axel Skoglund, herr P. M. Persson, Valbo, vaktmästare A. Rosengren.

Revisorssuppleanter: kamrer E. Westlund, kamrer S. Eriksson, furir J. Trygg.

Valberedning: kapten Hugo Hellström, banktjänsteman C. Müntzing, fanjunkare A. F. Karlsson.

Suppleanter: polisman B. Hofvenstam, ingenjör T. Ygge, musiksergeant K. A. Lennström.

Föreningens kassa visade den 31 december 1943 en behållning av kronor 1.490: 41, vilken summa var placerad på följande sätt:

å postgiro	Kr.	738: 86
» bank	»	544: 94
kontant	»	206: 61
Summa	Kr.	1.490: 41

Hälsingar i fält

En bildrapsodi

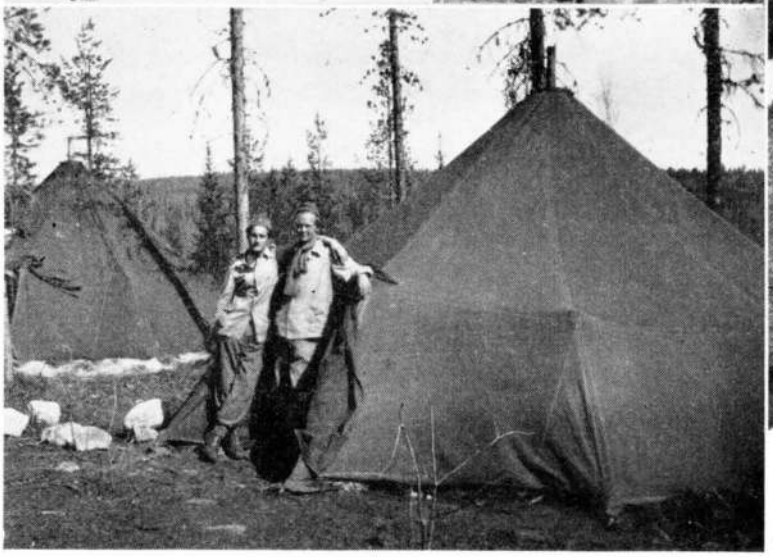
från livet i fält
någonstans i norr

Härovan: vägarna voro under islossningen inte alltid de bästa.

Så foro de en marsnatt ifrån hem och stilla frid, ifrån begynnande vår, ifrån käresta, maka och barn. De foro genom mörker och ljus, genom natt och dag, genom landskap efter landskap och hamnade till sist i den stora, karga ödemarken.

Pälskragar slogs upp, mössor drogos ned, skidor på fötterna, medar under hjulen, så ringlade sig den långa ormen fram, trevande och sökande för att finna sitt bo i det vita, snötyngda vinterlandet.

— — —

Och den fann sig till rätta, gled isär, delade upp sig och blev till små nästen av myllrande liv.

Allt var orört och stilla, men när präktiga skyfflar fått dansa en tid mellan valkiga hälsingenävar, så växte där fram en hel liten stad utur drivornas dolda gömslen.

ELDVAKT

Jag är långt borta, när jag omilt ruskas, och jag hör ett enda ord »eldvakt». Det är inget vackert klingande ord, utan det skorrar i örat och förflyttar mig hastigt från de rosenröda drömmarnas land tillbaka till tältet. Jag sätter mig upp i sovsäcken och kämpar med sömnen, som vill hålla mig kvar. Det är inte långt ifrån, att jag skall sjunka tillbaka, när kamraten varsnar faran och bryskt jagar mig upp. Han vill se mig kvittera eldvaktslistan, så att han, med gott samvete, skall kunna ägna sig åt soldatens käraste sysselsättning, att sova.

Jag letar reda på pipa och tobak och smyger mig fram mellan kamraterna under filtarna. I det diffusa ljuset snavar jag över ett ben, men benets ägare rör sig inte ens. Soldaten sover tungt. Jag sätter mig på tältlådan vid dörren, ser sömnigt på klockan och konstaterar, att det är midnatt. Ögonlocken äro tunga, men en pipa rök gör dem genast lättare. Jag betraktar röken jag blåser ut, och som sakta silar ut genom takluckan.

Hastigt blir jag medveten om, att mitt göra är att sköta kaminen, jag märker att det trevna brummande ljudet, som kännetecknar det goda draget, ej längre hörs, och jag rör om i fyren och lägger in några trän. Sekunderna tickar i väg och kaminen börjar bli röd vid sidorna. Värmen sticker skönt i kroppen. Några minuter till och det blir så varmt, att jag måste dra mig längre in på lådan. Jag kommer på ett konstigt föremål och trevar rätt på bajonetten jag satt mig på. Kaminen har blivit röd halvvägs upp nu, och jag sitter en stund och leker med bajonetten och ser reflexerna från kaminen i det blanka bladet.

Jag spritter till när en av de sovande börjar tala i sömnen. Han drar en lång obegriplig ramsa som avslutas av en suck.

Ute är det fullt ljust, och fåglarna kvittra och när jag slår upp tältdörren hör jag på avstånd orrspel. Det är kvavt inne och jag ställer mig i tältöppningen. Ute är det kyligt och jag drar med välbehag in den friska luften. Vaktposten borta vid vägkorsningen huttrar och fryser. Inte en vindkåre rör sig. Förgäves försöker jag av himlens utseende sluta mig till den blivande dagens väder.

Jag längtar att få lägga mig igen och ser otåligt på klockan. Än återstår tio minuter av eldvaktens halvtimme, så jag sätter mig på lådan och drar igen tältöppningen.

Jag fyller på kaminen och bläddrar litet i en tidning jag hittar på lådan, men som alla andra tidningar i tältet är den redan läst till leda. Pipan får i stället hjälpa mig att få tiden att gå.

När tiden är inne knackar jag befriad ur pipan och tassar fram till den som skall avlösa mig. Utan misskund ruskar jag honom, han är, det vet jag sedan gammalt, hårdväckt, men även på honom har ordet »eldvakt», om inte precis uppiggande verkan, så gör det honom dock tämligen vaken och jag kan lugnt lägga mig ned. Kaminen brusar som förut, och många ögonblick hinner inte förflyta innan jag sover.

I fält 4/6 1944.

v. korpr. 1548—14—42 Morberg.

Så begynte under nya förhållanden och i främmande trakter det gamla kända livet med morgon- och middagsavlämning, korum, posttjänst, skjutning, skidlöpning, fälttävlan, och — matkö.

Och dagar gick — och veckor. Breven därhemifrån började allt mer att tala om vår och grönskande lövträd, men sådant gav föga tröst, det lästes, begrundades ett tag, kanske det blev ett stilla leende till svar, men fastare blev greppet om spaden och ursinnigare än någonsin sattes angreppen in på de oändliga drivorna.

Och se — det gavs dock litet lön för mödan, ty där skyfflar och skovlar härjat som värst i tvenne långa månader, där hjälptes solen att segra, där begynte marken titta fram och fjolårets lingonris lyste grönt på stora bara fläckar. Men ännu, långt in i maj, banade pvsoldaten med möda sig fram genom manshöga drivor.

Men äntligen kom dock våren, och drivan smalt — ett lindrigt uttryck för vad som skedde — ty hela landet flöt — ej av mjölk och honung — utan av smutsigt, gråbrunt vatten.

Blodet i unga soldatådror pulserade i takt med de porlande vårbäckarna, de långa, ljusa nätterna skapade ljusa sinnen, det blev så lätt att leva, när vinterns gastkramning släppt sitt grepp och livet själv kom till den längtande ödemarken.

Nu är en gång krigarens lott att flacka och flytta, när han äntligen börjat trivas. Alltså flyttade de — många mil — ända till den lilla tjärnen vid bergens fot.

Och nu står där på sluttningen tälthydda vid tälthydda, hälsingars hem. Så vidtager en ny syssla, befästningsarbeten, taggtråden rullas och sotas, hinderpålar spetsas och slås ned, stenblocken sprängas. För varje dag blir stödjepunkten allt starkare och alltmer lämpad att fylla sin uppgift till Rikets värn.

Men vid sidan av går det vardagliga livet sin gilla gång. När dagen går mot kväll sitter vår »58 Karlsson» försjunken i drömmar om hembygd och soliga dagar, om kärestan sin långt bort i fjärran trakt.

Stör honom icke, ty detta är grunden, frihet till längtan, frihet till tanke, frihet till handling, frihet till liv. Så bygger han upp sin levnad med hårda, kärva tag och med veka, svärmiska drömmar. Så har det alltid varit sedan urminnes tid, och så skall det städse förbli.

Lita på honom och gör honom stark, Du fader och moder, Du syster och broder, Du hustru och fästmö, Du dotter och son, långt bort i Hälsingebygd.

Chefen åttonde.

Från hälsingefronten i norr

Ödemarkskväll i maj

Den sextonde maj, den korta morkulljaktens inledning. I många år har den dagen varit jägarnas stora vårhögtid. Men här, ute i ödemarken, vad hjälpte väl det att dagen var inne, man kunde blott konstatera faktum, men hon, den lilla trolska skymningsfågeln, fanns hon då där?? Nej, sades det, hon kom aldrig hit, det var för lång resa och för många frestelser på vägen, ingen hade sett henne här uppe. Jag visste allt detta och bestämde mig för att koja tidigt den kvällen.

Men det blev svårt att somna, minnena trängde sig på. Vad gjorde kamraterna nu, hur hade de det där långt nere i södern? För några timmar sedan hade de säkert samlats vid bron med bössor och ryggsäckar, glada och spända av förväntan inför kvällens upplevelser. Så hade den långa cykelkolonnen glidit fram i den ljumma majaftonen på de kända vägarna ända bort till jaktstugan vid sjöstranden. Där hade man stannat, pustat ut ett tag och torkat svetten ur pannan. Så hade ryggsäckarna langats in, vedupplaget kontrollerats att det räckte för natten, kanske man tog sig en smörgås också — — — om det var gott om tid. Så gick färden vidare till fots på plankspången över långmyren, längs gångstigen genom tätaste skogen och över gräsvallarna på de små lyckorna tills man passerat det sista grindhålet och kommit till förra årets väl utprövade pass. Där hade jägarna ställts ut enligt den så grundligt genomdiskuterade planen — — — och där stodo de väl nu under björkarna, som nyss slagit ut sitt lövverk och som doftade starkt av friskaste vår, på ett täcke, som fått sin mjukhet av fjolårets löv, och vars bruna enformighet på ett så tilltalande sätt bröts av behagsjukt bockande blåsippor, vitsippor och gullvivor.

Nej, det här gick inte, jag måste ut, jag också, det fanns så mycket att se på och lyssna till. En sextonde maj fick man inte svika, även om ens uppfattning om naturens tillstånd bättre passat in på samma datum i mars.

Och så stod jag där till sist på en liten snöfri fläck med ögonen vidöppna och alla sinnen på helspänn. Och jag fick lön för mödan, under några korta timmar kunde jag njuta i bräddfulla mått av vildmarkens trolskhet och djupa mystik. Den sena timmen till trots rådde ljus som på dagen. Jag såg de otaliga små, färggranna sångfåglarna hoppa från gren till gren och jag hörde deras eldiga, ihärdiga lovsånger till de utvalda eller till den snart uppgående solen. Jag såg, hur de förfärade flydde in bland granarnas gömslen, då höken svepte fram bland stammarna och lämnade ett nästan kännbart vinddrag efter sig. Jag lyssnade betagen till orrtupparnas intensiva spel, och huru de sökte överbjuda varandra, ja, stundtals var det som om luften riktigt dallrade av deras mäktiga, kluckande locktoner. Jag såg ofta riporna skymta fram mellan buskarna i sin ystra parningslek och deras hesa skratt, som gäckande trängde ut ur dunklet, kom mig att tänka på folktrons skogsrå, som lockat så mången jägaryngling i fördärvet.

Från myrarna förnam jag, hur tranornas utdragna nästan hemska läten blandades med sjöfåglarnas välkända, ivriga snattrande. Och när jag blickade upp vid ljudet av kraftiga vingslag, kunde jag se vildgässen klyva rymden med en förbluffande hastighet, och när bilden av dem ögonblicket senare förtonats i skyn, ljöd långt efteråt det där säregna sjungande lätet i mina öron. Ja, inte ens harmamman var för fin att låta sig beskådas på nära håll, utan lät sig ostörd smaka av en fälld asp i min närhet, och en liten vildrenshjord fick jag också se skymten av, då den i rask takt passerade över gläntan.

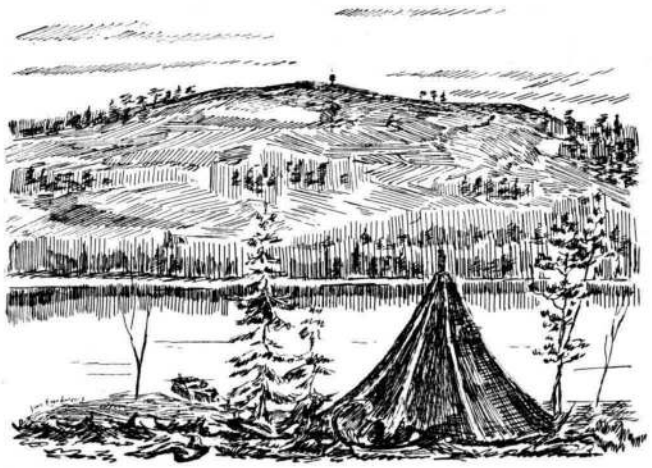
Men hur gripen jag än var av det storslagna i ödemarken, och hur tacksam jag än kände mig över det nya, jag fått höra och se, så saknade jag dock något, och oförmärkt banade sig tankarna på kamraterna fram, vännerna, där nere i kända trakter. Nu var det mörkt där hemma, — — — där riktigt hemma. Nu sutto de i stugan och nu var det eld i spisen och varmt och ombonat i köket. Jag såg synen så klart för mig, hur de berättade för varandra, togo om och om igen, använde händer, armar, ögon och läppar. »Rätt över högsta toppen, förstår du, och fart hade den, förstår du, ett djäkla svårt skott, det förstår du ju, men jag lyckades i alla fall — — — men lätt var det inte.» I stekpannorna på spisen puttrade korven och potatisen, biffarna och fläskkotletterna och i hinken med det iskalla källvattnet lågo de små fickflaskorna beredda.

Ja, det kändes tomt, det kunde inte hjälpas — — — allt det gripande och vackra, som man nyss upplevat — — — ja — — — men det var i alla fall inte — — — Om man skulle tänka på att dra sig hemåt nu — — — hem — — — till baracken.

Jag hade just vänt mig om och tagit de första stegen, då — — — då kom HON! Jag hörde henne på långt håll och blev alldeles stel. Men det var inget misstag. Jag kände henne för väl för att kunna ta fel, där mellan de kala aspstammarna gled hon fram, oerhört snabbt men ändå väl synlig. Hon knortade i ett, mycket mer ihållande, än vad jag var van vid, och hennes pispningar skar rakknivsvassa genom luften. Ja, jag gav henne så rätt, hon var missbelåten med de där stora snödrivorna och de vinterkala löv-

Ur ett soldathjärtas djup

Ett brev till dem därhemma

— — —

Så hade vi då äntligen kommit iväg. Efter att ha gått och harvat i ett helt års tid, så skulle det bli skönt att komma i fält, snackade grabbarna. Så kommo vi då dit och fingo börja med att gräva fram ett barackläger ur den djupa snön. Dette blev sedan vårt hem för flera månader framåt och exercisen pågick precis som i kasern. Så äntligen skulle något nytt hända, vi skulle ut på befästningsarbeten.

Och nu voro vi där. Det var ett underbart ställe, vi hamnat på, alldeles som i Kanada, sa löjtisen. Ja, det låg faktiskt något i det. En bergsknalle, det var förresten stödjepunkten, vi skulle befästa, som sakta sluttade ner mot en alldeles förtjusande liten tjärn. Och på andra sidan sjön fortsatte bergen och topparna att stiga upp mot skyn. Våra tält lågo på sluttningen ned mot sjön, där vi hade våra ö-båtar guppande, vi hade nämligen fått låna sådana.

Efter några dagar, under vilka kung Bore utkämpade sin sista rond, så strålade nu solen från klarblå himmel. Vi jobbade för fullt om dagarna med att befästa vår lilla bergsknalle och göra den till ett värn i Sveriges försvar. Det var faktiskt roligt att se kamraterna i full aktion med bar överkropp och på rasterna ekade ropet: »Här skall tändas!», då någon stor sten skulle få respass.

Det har väl knappast varit någon årsklass, som så villigt har fogat sig i alla besvärligheter, som vi ha gjort. Aldrig hör man något knot från grabbarna och kamratskapet är alltigenom fullgott. Det kräver en hel del uppoffringar att ligga i fält en längre tid, men den enskilde får underordna sig det gemensamma bästa. Och det måste tillerkännas oss 42:or, att vi kunnat övervinna svårigheterna på ett berömvärt sätt. Det barackläger, som vi ha till hem mellan befästningsarbetsveckorna, bör kunna framstå som bevis på, vad vi kunna uträtta med enkla medel. Något mera välordnat får man söka länge efter.

När man vaknar här om morgnarna och lyssnar till de sista tonerna i orrspelet på andra stranden, då känner man att det inte är så svårt att vara soldat. Efter frukost, när vi kommit igång med jobben och grabbarna skojar med varann, ja, då känner man, att vi i Sverige fått mottaga en särskilt stor förmån, som sluppit bli indragna i den stora världsbranden. Men vi äro beredda, därom får intet tvivel råda. Vi hälsingar här uppe komma att klara vår uppgift, om det behövs, och vi skola inte svika. Så Ni därhemma kan vara lugna för vår del.

Det kanske känns ömt i bröstet ibland, men det går över. Att vår hälsingebataljon står på post, det om något, bör vara ett tecken till att Sveriges folk kan känna sig trygga.

— — —

Det var ett mycket kort tvärsnitt, hur vi känna och ha det häruppe i ödemarken. Hoppas att Ni därhemma ha fått en uppfattning som icke behöver skämmas för sig.

Kulsprutesoldaten 119—14—42 S—n.

---

träden. — — — Långt efter det hon försvunnit ur min åsyn, hörde jag hennes underliga, trolska spel.

— Psst! Knoort! Knoort!

Så fanns hon då där, trots allt, det var som om det ovanliga blev mindre främmande, det ödesmättade nästan kärt och bekant, det blev på en gång så varmt och tacksamt — — — som en hälsning från hembygd i söder.

Hans Nedin.

Gevärskännedom på L.-fältet. Korpralen dyker på nr 21 Olsson, som visar sig mera intresserad av övning i Ex II, som samtidigt pågår vid annan avdelning, än gevärets huvuddelar.

— Nå, 21, vilken kaliber har geväret?

— T... ti... tie meters luckor, körpral!

Konserveringsapparater
Konserveringsburkar
Extra prima gummiringar
Syltkittlar, Syltburkar
Saftsilar, Saftapparater
Saftångkokare

i god sortering hos

Eric Börjesson

Centralplan

Södra Norrlands Trädgårdscentral
Förening u. p. a.
SKÅNELAGRET
Drottninggatan 45
Gävle

Frukt och Trädgårdsalster
i parti

Telefon Namnanrop: **Trädgårdscentralen**

Hallbergs Bokhandel
DROTTNINGGATAN 18 - GÄVLE
TEL. 4121, 4221

Böcker och **papper** i största sortering

Kontorsmaskiner

C. P. Lindbom & Son
BYGGNADSENTREPRENÖRER
Utför
nybyggnader och **reparationer**
till humana priser.
Försäljare av
Grus, Sand och **Masonitprodukter, Puts** och **Murbruk.**
Kontor: N. Stapeltorgsgatan 12, Gävle
Telefon 373, 2473

Ring 78, 57, 333 (växel)
vid behov av **byggnadsträ, snickerier plywood, väggplattor m. m.**

A-B O. Larsson & C:o,
2:dra Tvärgatan 5—6, Gävle
Filial: S. Kungsgatan 40

Gefle Glasmästeri
Aktiebolag

Telefon 3082
2781

Allt i GLAS
Allt i RAMAR

"REDO" campingkök
i fickformat med en bränslekostnad av endast 9 öre pr timme.
Effekt: 1 lit. vatten kokar på 15 min.
Pris kronor 1.50 + porto mot postförskott.
F:a Wialgo, Box 91, Gävle

Köket är sommarens stora schlager för campare och sportintresserade.

Gustafsbro ljusa
Klass I
REKOMMENDERAS.
A.-B. Gefle Förenade Bryggerier.
Ordertelefon: **"Gävle Bryggerier"**

Tre hedesundaknektar

I Hedesunda finnas ännu många representanter för den kärnfriska soldatstammen. Flertalet av dessa hedervärda män av gamla gardet besitta en förvånansvärd spänst och vitalitet, fastän de redan marscherat ett gott stycke in på sitt nionde decennium. Tre Hedesunda-knektar, som var med år 88 re'n, är furiren Nils Falk i Ås, korpralen Olof Björk i Byn och soldaten och spelmannen Erik Skantz i Ulanda. Dessa tre knektar representera en sammanlagd ålder av 258 år. Äldst i trion är korpralen n:r 34 Nils Falk. som vid avskedet erhöll furirs grad. Vi besökte den gamle krigsmannen för att få veta något om hur det gick till när han blev en kronans karl och om livet på heden.

F. furir Nils Falk, Ås, Hedesunda.

Nils Falk, som är född den 24 oktober 1856, tillhör en soldatsläkt. Hans fader hette Printz och var vice korpral med n:r 43 vid Kungl. Hälsinge regemente.

Före avresan till Moheds läger läste sockenbefälhavaren, sergeant Pettersson, upp ordern i kommunalrummet vid kyrkan. Det var enskild färd till samlingsplatsen, som var järnvägsstationen i Lund, Valbo, varifrån färden fortsatte med tåg till Bergvik. Till samlingsplatsen svarade rotebönderna för skjutshållningen.

I början låg en del mannar i tält, annars låg man uteslutande i barackerna. En del utrustning och förnödenheter transporterades med trosskärran från Österfärnebo till Mohed läger. De viktigaste persedlarna hade knektarna redan före avfärden försett sig med vid trossboden i Fors, Österfärnebo. Underbefäl och manskap bodde tillsammans i barackerna och övades även tillsammans. Man övade marscher och gevärsföringar eller handgrepp, som det kallades. Flera gånger kom general Stiernstedt och inspekterade. Vid ett rekrytmöte blev Falk framkallad för att kommendera truppen inför generalen, som stod tätt bakom ryggen på Hedesunda-knekten under uppvisningen.

— Väl övat, sa general Stiernstedt.

Vid korpralsskolan i Karlsborg fick Falk en gång uppdraget att instruera och kommendera gevärsföring inför kung Oscar, som var mycket mån om att se trupperna i rörelse. Kungen var belåten och klappade Falk på axeln. En kungaklapp fick även korpralerna Åhgren från Hedesunda och Frisk från Järvsö. Vid hemkomsten från lägret sköt man lösa skott för att varsko att man var hemma igen.

På 80-talet, då Falk var vicekorpral, kommenderade han beväringarna vid mönstringen i Årsunda. De vapenföra hade gula band kring mössan, mössskräddaren gjorde affärer med sådana band vid mönstringarna. Vid inryckningen leddes transporten av kronolänsman Åström, i Gefle fick denne avlösning av militärbefälet, som tog hand om mannarna i fortsättningen. Första dagen marscherade man sträckan Gefle—Hille, andra dagen sträckan Hille—Hamrånge, tredje dagen sträckan Hamrånge—Skog, och den fjärde dagen ryckte man in på Moheds läger. En stor del hade förning med sig, ty det var krångligt med maten på den tiden. Var och en fick sig tilldelad en ranson för tre dygn i taget, vilken bestod av fyra kakor bröd, ett par sillar och en ostbit.

Mellan mötena voro knektarna kommenderade till kyrkparad i hemsocknen, varvid sergeanterna Pettersson eller Thyr förde befälet. Samling skedde på kyrkvallen, där knektarnas prydliga mundering väckte uppmärksamhet hos kyrkfolket i övrigt. Mannarna buro egen uniform med plåt och plym i mössan. Vid livremmen hängde bajonetten. Det bildades front till vänster med högra flygeln mot kyrkan. Vid sammanringningen kommenderades Giv akt! Avdelning höger och marsch! Vid tornfoten kommenderades höger och vänster om marsch. Vid nattvardsgång marscherade knektarna taktfast uppför stora gången med befälhavaren vid sidan, framme vid altaret kommenderades Avdelning vänster om halt! Och sedan inleddes förrättningen med "soldatduken".

På kung Oscars 75-årsdag blev Falk utnämnd till distinktionskorpral och förärades vid samma tillfälle svärdsmedaljen. År 1928 erhöll Falk avsked från sin långvariga tjänst vid Kungl. Hälsinge regemente, där han enligt avskedspasset blev anställd den 15 jan. 1878. Utomordentligt goda vitsord kan den gamle krigsmannen framvisa från korpralsskolan i Karlsborg. Falk var mycket duglig och nitisk i kronans tjänst. Och även utom det militära har han visat sig vara en kunnig man på flera områden. Nu framlever han sin ålderdom i den präktiga gård som han själv byggt av det virke som han enligt kontraktet var berättigad att erhålla av rotebönderna.

— Jag åker cykel som en 21-åring, säger den spänstige mannen med en berättigad stolthet i tonen.

Det är krut i de gamla knektarna från heden.

*

Korpralen n:r 63 Olof Björk vid Färnebo kompani är knappa tre månader yngre än kollegan Falk. Björk är även i besittning av en god kroppslig hälsa för sina år och cyklar den drygt milslånga vägen fram till socknens centrum alltemellanåt. Det börjar bara bli litet klent med synen och hörseln, säger den gamle knekten, när vi söker upp honom i hans trevna bostad i Byn, Vinnersjötrakten, för att få honom att berätta några glimtar från framfarna dagar på Moheds läger.

F. korpral Olof Björk, Byn, Hedesunda.

Olof Björk kom i militärtjänst 1875 som indelt soldat. Efter förberedande korpralskola på Mohed blev han hösten 1877 kommenderad till vakttjänst på Långholmen. Denna vakttjänst varade i 4 månader, varefter Björk blev kommenderad till Karlsborg för genomgående av korpralskolan därstädes. År 1883 var han åter i Karlsborg såsom korpralskoleelev och erhöll högsta betygsgraden efter genomgången kurs.

På den tiden förekom mest stram exercis och marschövningar samt flera fältmanövrar i Dalarna och Uppland; stridsövningar förekommo inte ofta. I två år arbetade militären med vägbyggnad i Rengsjö.

Om somrarna kunde man roa sig med idrottsövningar av olika slag, det var stångkastning och dragkamp. I den sistnämnda grenen var slaktare Berglin från Österfärnebo ett gott ankare. Han var störst på hela kompaniet och hade alltid sin plats i ledet på högra flygeln. Vid midsommarhelgen hade man uppvisning i nämnda idrottsgrenar.

Den 18 september 1902 lämnade korpral Björk den militära vädjobanan efter att ha tjänat kung och fosterland i 27 ½ år. Han var då 47 år och måste således vänta i tre år innan han uppnått den militära pensionsåldern. I Björks avskedshandlingar står, att han .. "sig utmärkt väl skickat".

Mellan mötena på heden arbetade Björk i skogen om vintrarna. Åren 1884—1885 genomgick han Marma skogsskola och tjänstgjorde sedan flerstädes såsom timmerapterare. Under sina vandringar i skogarna började han intressera sig för förväxta trädgrenar och andra företeelser som en nyckfull natur skapat fram. Så började Björk skära i trä och utvecklade sig till en utomordentligt skicklig träsnidare med gott namn och rykte vida omkring. Ända till Amerika och Australien ha den träsnidande gamle knektens alster gått. Han pryder sina lådor och andra föremål med randningar i svartek. Till kung Gustafs 80-årsdag gjorde Björk en fotografiram av en "knyla" och gav majestätet denna i födelsedagsgåva. Björk gjorde resan till Stockholm för att personligen överlämna presenten, men kungen var mycket upptagen den dagen, och därför fick Björk nöja sig med att lämna gåvan till någon tjänsteande för tillfället och vända hemåt utan att ha fått träffa kungen själv. Men gamle kung Oscar fick Björk träffa en gång på Mohed läger. Då bjöd kungen hela regementet på varsin halva öl och en cigarr. På begäran av Gestriklands hemslöjdsförening har den träsnidande gamle knekten i Byn erhållit diplom av Gestrike-Hälsinge Hemslöjdsföreningars länsförbund "..för gott och värdefullt medarbete i hemslöjdens tjänst".

Nu framlever Björk sin ålderdom i sin trevna gård på Björkslund i Byn. Den 8 kappland stora gårdstomten var i början en veritabel stenbacke. Under årens lopp har Björk lagt ner ett oerhört arbete med att bryta den stenbundna marken. De långa stenmurarna, som innehålla en och en halv kbm. per sträckmeter, tala sitt tysta språk om odlarmödan.

*

F. soldat Erik Skantz, Ulanda, Hedesunda.

Soldaten och spelmannen Erik Skantz i Ulanda sitter på förstugbron och njuter av finvädret, då vi kommer på besök för att få höra vad han kan ha att berätta om sina bedrifter på den militära vädjobanan. Skantz tillhör en gammal soldatsläkt, vars stamfader var soldaten Pehr Sturck, som dog endast 42-årig 1773. En av soldatfolkets tre söner var soldaten n:r 47 vid Hälsinge regemente Per Persson-Holm. Denne var en ovanligt stark karl och deltog i finska kriget 1808—1809. Han var då i 40-årsåldern. Makarna Holm hade fem barn, bland dem sonen Per med tillnamnen Persson-Holm efter fadern. Denne var salpetersjudare i Harf och hans hustru hette Anna Nilsdotter från Berg n:r 8. Även dessa hade fem arvingar, bland dem dottern Anna, som var gift med en stark tierpare vid namn Per Carlsson. Dessa voro föräldrar till soldaten Erik Skantz.

Barndomshemmet kallades "Holmens" och var be-

I den gamla goda tiden

Som ett exempel på, hur det kunde gå till under övningar i den gamla goda tiden på Mohed — i detta sekels början — kan berättas följande lilla historia.

Man var ute på fälttjänst och ett av bataljonens kompanier framgick vid Taflan över en potatisåker, som ägdes av en gammal gumma. När hon fick se detta, kom hon utrusande, hytte med näven och skrek, att de icke fingo gå i hennes potatisåker. Bataljonschefen råkade vara i närheten, varför han ropade åt gumman: »håll käften satkärring och dra' åt h—e! Här har du två kronor», vilka han samtidigt tog upp och överräckte till henne. Gumman neg och tackade med orden: »Ja si' major U., han är då e' rejälan kär (karl)».

Tilläggas bör i rättvisans namn, att folk även avdelades att ordentligt laga gummans samtidigt förstörda gärdesgård.

— — —

Under den tid, då officerare och underofficerare icke voro ständigt tjänstgörande utan vissa tider lågo hemma på roten eller sysslade med andra än militära uppgifter, fick intendenten en vinter anmärkning från revisionen inom arméförvaltningen, emedan 18 kr. för mycket utbetalats till en löjtnant. Intendenten ålades för den skull att inbetala detta belopp, men som vanligt angavs i resolutionen, att han i sin tur ägde återkräva summan av vederbörande. Eftersom intendenten icke kunde bestrida anmärkningens riktighet inbetalade han de 18 kronorna, och i ett brev krävde han den hemma på roten i sin fädernebygd i Dalom liggande löjtnanten på beloppet.

Då vederbörande icke lät höra av sig, sände intendenten ett nytt kravbrev, vilket emellertid ej heller medförde önskat resultat. På försommaren träffades de två herrarna vid beväringsrekrytskolan på Mohed. Intendenten förebrådde då löjtnanten att han trots påminnelser icke hade insänt de 18 kronorna till kassaförvaltningen, vilket lätt kunnat ordnas genom ifyllande av en postanvisningsblankett. Svaret från löjtnanten blev på dalamål:

— Ja, si' Du, ja' visste int' om det hette adirton eller aderton, och då kunde ja' ju int' skicka nå'n anvisning.

K G S.

---

läget i den del av Harfs by som kallas Lurberg. Av gårdens sju söner blevo fem soldater, av vilka Erik Skantz var den äldste i soldatkvintetten. Han är född på själva julafton 1857 och går således på sitt 86:e levnadsår. Skantz blev knekt på roten n:r 38 och var redan då bosatt i Ulanda. Åren 1879—1880 exercerade han rekryt. Under färden till Mohed skedde samling vid Storvik, varifrån truppen åkte tåg till Holmsveden och gick därifrån landsvägen fram till Moheds läger.

År 1881 genomgick Skantz förberedande korpralskolan på Mohed. Vid första inryckningen var det så mycket snö vid Mohed att man omedelbart efter ditkomsten måste sätta igång med snöskottning. Man gjorde gator inom kasernområdet. Inom några dagar smälte snön och det blev sjö över hela fältet i närheten. Beväringarna fingo exercera i snögångarna.

En generalsperson kom vid ett tillfälle till Mohed och det var högtidligt värre. General Tingsten, som då var underlöjtnant, var också med. Tingsten var en rejäl karl, säger Skantz. Född korpralson blev han sedan kommendant vid Bodens fästning och krigsminister.

År 1882 blev Skantz kommenderad till korpralskolan på Karlsborg tillsammans med 34 Falk, men Skantz kom aldrig dit på grund av sjukdom. På 1883 var han halvtroppchef för beväringarna.

I 22 år tjänade Skantz vid Hälsinge regemente. Den kontanta lönen var 10 kronor om året, och dessa medel skulle samlas i en kassa, som kaptenen hade hand om. Vid avskedet erhöll man då hela summan med ränta. Nu har den gamle, gladlynte knekten det fridfullt i sin gård i Ulanda, vilken ligger på en lugn och idyllisk plats en bit från den egentliga byn. Mellan gården och skogen ligger den tillhörande soldatjorden, som han själv odlat upp av en stenbacke.

Erik Skantz har inte bara soldatblod i ådrorna, han har även spelmansblod. Hans morbror var skräddarmästaren och fiolspelmannen Per Löf i Harf, vilken avled 95-årig 1941. Skantz trakterar både fiol och orgel och är även god sångare ännu i sena ålderdomen. Han spelar och sjunger andliga sånger till hemmets uppbyggelse och glädje.

Erik Östlund, Hedesunda.

A-B Sörmans Möbelaffär
GÄVLE
Drottninggatan 11 Telefon 875
Filial SANDVIKEN
Köpmangatan Telefon 3472
REKOMMENDERAS

Ransonerade eller ej —
varorna inom färghandelsbranschen köpas alltid fördelaktigast från
Erik Lindberg Färghandel A.-B.
Telefon (linjeväljare): 525 - 1525 - 3125 - 5625
Centralpalatset GÄVLE

De psykologiska proven

För att kunna bli godkänd i Svenska Armén
till soldat eller underbefäl
ej den fysiska formen bestämmer allen',
nej, i år får man passa sig väl.
Psykologiska prov skall varenda rekryt
vid sin inskrivning klara, så visst.
Om man dabbar sig då, försök ej med skryt,
därmed kan man ej dölja sin brist.

Kapten Berglöf slår klubban i skrivsalens bord,
äskar ljud, som en lektor är van.
»Sätt i gång! Och begrunda båd' mening och ord,
följen noga den fastställda plan.
Här gäller att göra så många poäng,
att nämnden må kunna förstå,
då ni önskar placeras på flyg eller träng,
att ej bättre rekryt man kan få.»

Sök att finna en motsats till smal eller hal,
en likhet med troll eller groll.
Vilket samband har möjligen tuppen med gal?
Vad gör nittio plus — minus noll?
Hur många kubik innehåller en trav
med ett antal av tärningar fem,
som har sexton fots sidor, men ingen stav
med vilken man mäter dem.

Så delar vi cirkeln i vinklar och band,
paralleller och periferi-.
Labyrinternas mångfald förbryllar ibland.
Men så bliver man äntligen fri
att hoppa ur kläderna, mäta sin längd
och bröstvidd samt kolla sin vikt,
att synskärpan pröva med bilder i mängd,
innan färgsinnet visar sig strikt.

Och sen är det inskrivningsläkarens tur
att granska ens syndiga kropp.
Han skådar och knackar och lyssnar med lur,
så att blodet ökar sitt lopp.
Till sist träder sjuhundra Johansson in
för att erhålla slutligt besked
uti inskrivningsnämndens mystiska ring.
Han sitt läkarekort lägger ned.

Under inskrivningschefens begrundande blick
får han nu lämna muntliga svar.
Äro papper och intyg i mönstergillt skick
blir placeringen genast klar.
Till flotta, till luftvärn, till infanteri
eller flygvapnet, om han så vill
kan Johansson komma, och även få bli
korpral, om han passar därtill.

K. E. STRAND.

Begär alltid

HELSANS VICHY- SODA- SELTERS- TONIC- VATTEN

Mineralvattenfabriken Helsans Nya A/B i Gefle

Telefon 329

BJÖRNKLÄDER

BJÖRNKLÄDER

äro segslitna arbetskläder

Wahlbergs

Juvelerarefirma

Drottninggatan 33

GEFLE

"Flera generationer ha köpt silver hos oss och blivit belåtna."

LIVRÄNTA ersätter PENSION

likasom ock

ett tillförsäkrat KAPITAL - större eller mindre -

lättar ålderns börda!

Begär upplysningar av

LIVRÄNTE- OCH KAPITALFÖRSÄKRINGSANSTALTEN I GEFLEBORGS LÄN

Centralplan 5 Telefon 6143

SVANENS

Gefle Manufaktur Aktiebolag

Strömsbro

Genomvävda Flaneller

och

Kulörta Bomullstyger

samt

Väv- och Fiskgarner

REKOMMENDERAS

Rolfsta majors= boställe i Forssa

Forssa kompanis trossbod på »lägret» i Rolfsta.

Rolfsta majorsboställe i Forssa.

De fagra bygderna kring Dellensjöarna och Forsavattnen ha under det sista halvseklet knappast sett det livliga avbrott i vardagslivet, som en fälttjänstövning för infanteriet utgör. Ej heller korsas denna trakt av de järnvägs- och landsvägsstråk, som under krigsåren skänkt gemene man en nästan daglig kontakt med krigsmakten. I bygden lever dock Hälsinge regementes traditioner kvar, och sägner om tappra knektars dater såväl i fred som ofred nämnas med nöje. En påhälsning av regementet häruppe skulle medföra hågkomster från en sällsynt vacker och vän natur med en självständig men tillgänglig och välvillig befolkning.

Invid det vattendrag, där Dellarna rinna ut i Forsavattnen, möter man ett par kilometer nordväst Forssa kyrka det gamla majorsbostället Rolfsta. 800 meter närmare kyrkan står ännu Forssa kompanis trossbod, den troligen sista i länet, som ej övergått i enskild ägo. Tillsammans erinra dessa byggnader om det avvecklade indelningsverkets dagar, då det militära inslaget ute i socknarna var mera påtagligt än nu.

Rolfsta skrives av kyrkoherden i Forsa och Hög Nils Wettersten år 1761 *Röstad,* och »synes hafa sitt namn af *röa, roa* eller *ro,* det är med båt eller färio öferföra dem, som der fram och åter wille, till kyrkios eller annorstädes». Fortfarande uttalas namnet av de gamla »r'åsta». Att mansnamnet Rolf skulle ingå, är icke antagligt.

Fordom bestod Rolfsta av två hemman, som värderades till 22 ½ öresland (öresland var ett skattemått efter jordens kvalitet och areal). Åren 1671 till 1684 lågo hemmanen i skattevrak, d. v. s. innehavarna förmådde icke erlägga sin grundskatt, varför kronan år 1684 inlöste Rolfstahemmanen och sammanslog dem till »Boställe för Majoren wid Kongl. Helsunga Regementet». Enligt ett Kungl. brev av den 2 nov. 1692 nedvärderades och förmedlades bostället nu till 16 öres land, synbarligen emedan jorden de närmast föregående decennierna ej hållits i god hävd. Majoren var befälhavare för det kompani, som rekryterades från Forssa, Bergsjö, Norrbo, Hassela, Ilsbo och Bjuråkers socknar. Förutom den lön han åtnjöt av sin tjänst vid regementet, var han hänvisad att taga sin ytterligare utkomst ur boställets marker. Flera av socknens mera framstående jordbrukare återfinnas bland de officerare, som bebott Rolfsta. Herren till Rolfsta måste hålla sitt ställe i sådant skick, att det vid överlämningssynen höll det beräknade måttet. Om icke blev han ersättningsskyldig för bristerna. Gjordes påtagliga förbättringar, inlöstes dessa av tillträdaren. Ehuru majoren i orostider kanske i åratal låg ute i främmande länder utan möjlighet att öva inflytande på skötseln av sitt boställe, stod han likväl ansvarig för att det icke råkade i vanhävd. Till sin hjälp hade han ofta en landbonde. Denne och hans familj bodde vanligen i ena flygeln, benämnd »drängstuga». Karaktärsbyggningen eller mangårdsbyggningen bebroddes av majoren och hans anhöriga. Den byggdes om år 1749 av Carl Fredrik Lilienberg, sedermera generalmajor. Om honom skriver Wettersten: »L. lemnade bostället i Forsa 1749, avancerade till ÖfverstLieutenant wid Regementet, och tillönskas allskiöns lycka och wälsignelse, der han nu wistas, för all bewisad gunst och kiärlek imot sina älskare och tillgifna i Sochnen».

Åker och äng fanns väl samlad i närheten av bobostället, men fäbodarna lågo vid Hansesjön, en knapp mil västerut. Ett hundratal meter söder om tross-

boden, gränsande till landsvägen, reser sig en frodig granskog, om vilken sägnen förtäljer, att där en gång varit odlad jord och grävda diken. Digerdöden kom emellertid över folket, och efter denna skulle röken stått ur endast trenne skorstenar i socknen. Jorden skulle sålunda ha skogats igen. Att marken varit odlad råder ingen tvekan om. Man ser på ett område av flera hektar icke en tillstymmelse till sten, men huruvida denna odling kan hänföras till före mitten av 1300-talet, då digerdöden härjade, är vanskligt att utan geologiska undersökningar uttala sig om.

Hur en obemedlad ung man satte bo förr i världen, kan en knekthustru på Rolfsta berätta om. Hon är nu 81 år gammal. Hennes far hade år 1855 sett ut en lämplig plats för ett eget torp på Rolfstaskogen inte långt från trossboden. Kapten Anders Härdelin upplät där tre tunnland skog åt honom, som han fick bruka efter behag, och där fällde den blivande torparen timmer, svedjade och bröt mark, och i sinom tid stod hans stuga färdig, omgiven av en åkerlapp stor nog att föda ett par kor. I stället för kontant arrende ålåg det torparen att årligen fullgöra 25 dagsverken på Rolfsta boställe, 10 på vintern och 15 på sommaren. Maten fick han hålla sig själv. I mitten på 1800-talet fanns det åtminstone fyra torpare, som på liknande sätt gjorde dagsverken på Rolfsta.

Forsa kompani.

Före Karl den XI:s tid hade Forsa kompani *namn efter befälhavaren,* liksom regementet ofta kallades t. ex. Sparres regemente. På 1680-talet övergick det att heta »*Majorens kompani*». Sålunda finner man i överstelöjtnanten Carl Ströms »Utkast till Helsinglands och Helsinge Kongl. Regementes Krigs-Historia denna benämning, när Karl den XI:e återresa 1694 från Torneå skildras. Konungen mönstrade då regementet i Gävle, varom han i sin egenhändiga dagbok meddelar: »Den 29 Juni reste jag om morgonen bittida från Söderhamn och hörde predikan i Hamrånge kyrka, ätandes middag hos Öfverste-Lieutnant Johan Sparre, som hafwer sitt Boställe uti Kyrkobyn och så till Gefle. Förr än Kongl. Maj:t reste in i staden, var han hos Regementet och lät dem göra doubleringarne. D. 30 begynnte Kongl. Maj:t mönstringen i Gefle med Helsinge Regemente till fot, under Öfversten, Baron Ludvig Wilhelm Taubes kommando och mönstrade den dagen, som var om Lördagen, Lif-Kompagniet, Öfv. Lieutnants, *Majorns,* Kapiten Törnefeldts, som är Gestriklands Kompagni och Rotkirks, som är Alfta Kompagni. — — — Den 2 om eftermiddagen lät Kongl. Maj:t Regementet, samt Öfver- och Under-Officerare göra deras handgrepp. Den 3 mönstrade Kongl. Maj:t Kapiten Svartzenhoffs, som är Jerfsö Kompagni, Wulfvens, som är Arbrå Kompagni och Björnbergs, som är Delsbo Kompagni. Eftermiddagen lät konungen chargera» (d. v. s. han inspekterade regementet i anfall med eldgivning).

Från år 1757 övergick kompaniet att heta *premiér-majorens kompani* i anledning av att regementet då fick två majorsbeställningar. Först någon gång på 1830-talet nämnde man officiellt kompaniet för *Forsa kompani,* ehuru det troligen i dagligt tal kallats så även under 1700-talet. Vid samma tidpunkt blev chefskapet för Forsa kompani en kaptensbefattning, varför Rolfsta hädanefter beboddes av kaptener.

Kompaniets soldater räknade en styrka av 150 man fördelade med:

59 man i Forsa socken, 38 man i Bergsjö, 16 man i Norrbo, 9 man i Ilsbo, 9 man i Hassela och 19 man i Bjuråker.

Decennierna kring sekelskiftet utgjorde Forsa kompani *sjunde kompaniet.*

Den 80-årige, men ännu raske Hälsingeknekten Gran och hans hustru i Rolfsta berätta gärna om livet på »lägret» (platsen, där trossboden står), när knektarna samlades för att marschera till Mohed. Frampå morgonsidan kommo knektarna åkande efter häst med någon av bönderna i deras rote. Där dracks många återseendets skålar i väntan på mönstring och översyn av utrustningen. Vid middagstiden, när alla voro samlade, och det hela började ordna sig, meddelades kaptenen på Rolfsta, att allt var klart för avmarsch. Så började trumman gå borta vid kaptensbostället, och kompaniet ställde upp. Med löjtnanten och sergeanten i täten, och trumpslagaren allra främst, gick marschen genom byarna med vägarna kantade av hemmavarande som livligt intresserade åskådare. Första dagen gick man inte längre än till Sunnanbäck i Forssa, innan man tog kvarter i gårdarna. Andra dagen gick man till Enångers kyrka och tredje dagen nåddes Mohed, där de olika kompanierna rastade i omgivningarna tills trummorna från Mohed manade till samling och uppmarsch, vilken skedde i en viss tågordning.

Att »marschdisciplinen» kunde vara påkostande nog att upprätthålla för befälet, framgår av följande tilldragelse från Mohedsmarschen i slutet av 80-talet: Knekten Träff i Norrbo råkade under inflytandet av okänd kvantitet brännvin mitt under marschen ramla av vägen och bli liggande i diket. Löjtnant Härdelin anmodar honom i kraftfulla ordalag att hålla sig i ledet och inte fara och kräla i dikena, varvid Träff till övrigas oförställdas munterhet utlåter sig: »Gud bevare löjtnanten, ja fån'te välja plats te ligga ja inte!»

På 1860-talet bodde på Rolfsta kapten Henrik Samuel von Wolcker, känd för sig omvårdnad av Rolfsta boställe, men även för sin starka stämma. Han upptäckte en dag en av sina knektar olovligen skära torv på hans ägor på andra sidan ån. W. skällde först ut honom på detta långa avstånd och röt sedan till honom: »Nu vänder Du Dig mot mig och står i stram givakt, tills jag får gå in och hämta bössan, så ska jag skjuta Dig!». När W. kom ut med bössan, stod knekten i stram givakt. W. siktade på honom, men så tog han ner vapnet och ropade: »Kom in till mig, ska Du få en stor sup för Du var så duktig!»

Längre tillbaka var »kyrksamheten» betydligt större än i våra dagar ofta är fallet. När söndagen kom tog knekten på sig sin bästa uniform och gick i kyrkan. Där fann man även officerarna med sina familjer. Dråplig är följande passus, hämtad ur Gästrike-Hälsinge nations upplaga av Bromans Glysisvallur och funnen i Bergsjö kyrkoarkiv: »Rangstrider och tvister om placering i kyrkan läto sig förnimma även i denna avlägsna landsort. Uti i socknestugan ställtes 1699 en fråga fram att öfvervägas om beqvämt och tjenligit

Forts. på sid. 55

Himlaspelet och dess författare

Rune Lindström (i mitten) tillfångatagen vid en övning.

Det finns en målning i Ösmo kyrka i Södermanland, utförd av Peter målare och föreställande Sankt Mikael, som håller en våg, i vars ena skål — som väger tyngst — en människa sitter och vars andra skål djävulen försöker dra nedåt. Det är en påtaglig och i den folkliga bildkonsten omtyckt framställning av hur människan har det här på jorden i kampen mellan gott och ont. I Rune Lindströms »Ett spel om en väg som till himla bär» finner man en till symboliken motsvarande bild, nämligen i en av spelets sista scener, där spelets huvudfigur, den åldrade dalkarlen Mats, ligger i utdragssoffan och väntar på att gå hädan. På ömse sidor om soffan står dels Herrans Ängel, dels Gammel-Jerk, d. v. s. djävulen, och prisar var och en sitt rikes förtjänster, men den gamle Mats ser nog det som är bäst för hans egen salighets skull och enligt den kristna dogmen om den fria viljan väljer han i det avgörande ögonblicket Herrans Ängel. Men han har haft en lång väg fram till det beslutet, det har dröjt länge innan han blev riktigt mogen. Detta är också den bärande tanken i »Himlaspelet».

Någon kanske undrar om »Himlaspelet» har något särskilt med »Bockens» läsekrets att göra. Det kan man med gott samvete svara ja på av flera skäl. Först och främst måste ju spelets religiösa grundton ha ett budskap att bringa av rent allmänmänskligt värde. Men det har också en del lokala anknytningar. Spelets författare, Rune Lindström, har som rekryt tillhört Hälsinge regemente och fullgjort sin värnplikt där. Han hade då tillfällen att låta sin poetiska ådra flöda och ombads en dag att skriva en visa, som kunde vara lämplig att sjunga vid glada tillfällen. Under en kafferast skaldade han på marketenteriet följande:

Världen vrider sej, den går
utan mening eller spår.
Bäst jag satt, så stod jag här som rekryterad.
Dom har gjort mej till soldat
fast jag inte visste a't
och jag är så hemskt nervös och smått generad.

Till en lucka vart jag ledd,
där låg grabbarna i bredd
luften var liksom organiskt parfymerad.
Jag tog av varenda trå
mens dom andra titta på
fast jag är så hemskt nervös och smått generad.

Jordbrukarbanken

- fullständig bankrörelse -

DROTTNINGGATAN 35, GÄVLE

TELEFON 2741, 3030, 2424

Först fick vi gå ut och gå,
en och en och två och två
och i marschningskonsten blev jag instruerad.
Men jag var så hemskt disträ
så jag marscha mot ett trä
för jag är så hemskt nervös och smått generad.

Att se arg och ilsken ut,
svära friskt och osa krut,
det är krigsmansandan personifierad.
Jag gör ej en mask förnär
och jag rodnar när dom svär
för jag är så hemskt nervös och smått generad.

En gång var det nästan strid
vid Johanneslöt och strax bredvid
fienden han låg och sköt så stridsgrupperad.
Men jag sa' med ömklig ton:
— Skjut med lös ammunition
för jag är så hemskt nervös och smått generad.

Skjuter bom det gör jag mest
och i vallen allra bäst
och kapten han blir så het och echaufferad.
Jag vill inte skjuta hål
på så nya, fina mål,
för jag är så hemskt nervös och smått generad.

Men det allra värsta var
när jag stod med ryggen bar
och av sjuksyster blev tyfusvaccinerad.
Fjorton man fick dra mej fram
när jag svimmade av skam
för jag är så hemskt nervös och smått generad.

Man får nog säga att det är en ganska träffande krigarhumor i denna visa. Särskilt för beredskapsmannen, som har det ganska påfrestande ibland, känns det som en lättnad och befrielse att hänge sig åt tankar på motsatsen. Detta är ett karaktäristiskt drag i svensk folkhumor över huvud taget. Man betonar ett faktum, ett förhållande, genom att fästa uppmärksamheten på dess diametrala motsats. Man får därigenom en starkare verkan. Rune Lindströms ovan återgivna visa har sjungits för flera årsklasser Hälsingerekryter och varje gång mottagits med stort jubel. »Himlaspelets» författare är således inte okänd hos unga Hälsingekrigare.

Men det finns också andra beröringspunkter

mellan »Himlaspelet» och våra bygder. I inledningen till det programblad, som utgavs när spelet för första gången gavs upp Uppsalastudenter och amatörer från Leksand under sommaren 1941 på Paradplatsen i Leksand, berättas om hur Kurbitsmålaren gick från gård till gård och smyckade böndernas festsalar med blommor och blad samt bilder ur den heliga historien:

»En dag i sin gråa ålderdom trädde han in under mitt tak, ställde kunten i vrån och sade:
— Jag skall måla på din vägg ett minne från min ungdom, och allt dalfolkets tro skall jag måla därhos.
Och med skälvande gammalmanshand målade han sex tavlor, men över dem skrev han med sirligt krus en rad ur den gamla psalmen:
»Then väg som up til Himla bär».

Det var inte bara i Dalarna som dessa Kurbitsmålare gick och med sin konstskicklighet prydde böndernas stugor. De hade också sina vägar i Gästrikland och Hälsingland, och överallt i våra trakter har vi ännu prov på deras vackra bildkonst och den fromma tro, som låg där bakom. Det var nämligen som regel motiv ur Gamla och Nya testamentet som här blev återgivna med pensel och färg på böndernas salstapeter. På Gävle museum finns prov på dylika målningar men man träffar dem också ute i gårdar, som fortfarande bebos och där de således fortfarande skänker färg och högtid åt gästabudet.

Själva den yttre ramen

för »Himlaspelet» utgöres således av sex dalmålningar, som Rune Lindström bygger upp på teaterscenen

Gummistövlar

Förnämsta fabrikat
Högsta slitstyrka

GALOSCHBOLAGET
GEFLE

och ger liv i genom dialogen och händelseförloppet. Här skall icke närmare avhandlas själva spelets förlopp, dels därför att det skulle bli alldeles för omständigt, dels därför att en del av dess tjusning ligger i den vackra vers, varpå det är skrivet. Den intresserade kan själv med lätthet ta del av spelet, som finns utgivet i bokform. Rune Lindström har där med akvarellpenseln återgett de sex tavlorna. Det kan i detta sammanhang tilläggas, att en del av dessa akvareller har tillkommit under författarens militärtjänstgöring i Gävle.

»Himlaspelet» fick en nästan kometartad framgång. Det spelades som sagt under sommaren 1941 i Leksand och man besökte även andra platser. På hösten gavs det i Uppsala och under julen kom det upp på Dramatiska teatern i Stockholm. Det blev något alldeles nytt för stockholmarna: en pjäs, spelad av amatörer, på nationalscenen. Kritiken var också överlag mycket belåten med vad den fick se och höra. Nils Beyer skrev t. ex.: »Det var roligt för oss stockholmare att få se spelet. Inget julprogram kunde ha berört oss angenämare än dessa dalmålningar, framförda av uppsaliensare och infödingar, som verkligen sammansvetsats kring den dramatiska uppgiften.» Spelet gick på Dramaten för inte mindre än fyrtio i förväg utsålda salonger — ett rekord i teaterns historia.

Segertåget fortsatte och under de närmast följande åren spelades det litet varstans i landet, bl. a. under en Riksteaterturné också i Gävle, där det gavs i början av december 1943. Man hann också med en turné i Finland och från den resan bevarar himlaspelarna ett unikt minne. Under resan hem måste båten ligga stilla några timmar och för att fördriva väntetiden mitt på havet tog man och uppförde spelet i salongen. Det fanns just inte några sceniska anordningar, men spelet är så skrivet, att det kan uppföras utan sådana, och man registrerade här ännu en framgång inför en tacksam båtpublik medan Bottniska vikens vågor ackompanjerade drängen Mats färd genom denna världens vanskligheter.

Från teatern är steget i allmänhet

inte långt till filmen. Det blev så inte heller för »Himlaspelet». Wivefilm tog hand om det och regissör Alf Sjöberg utarbetade det i samarbete med Rune Lindström. Det blev ett ganska vidlyftigt arbete att omplantera det på filmremsan. En stor del av inspelningarna ägde rum i Dalarna, i två omgångar, både på vintern och på sommaren och det sägs, att aldrig har man tidigare gjort av med så mycket celluloidremsa som till denna inspelning. Och ändå måste man klippa ner den till lagom spellängd. Man stod inför ett inte så ofta återkommande problem i svensk film när »Himlaspelet» skulle presenteras för biopubliken. Spelet har ju en religiös grundton och den måste bevaras på filmen, men inte nog med det: hela handlingen måste berättas på ett så värdigt sätt, som det allvarliga ämnet fordrade. Regissören Alf Sjöberg, lyckades också med det. Ett litet exempel på hur han tog sin uppgift må nämnas. På ett ställe skulle visas, hur drängen Mats fästmö, Marit, som strax i början av spelet blir anklagad för trolldom och omsider brännes på bål, också förförde männen. Det hade hon givetvis inte gjort utan anklagelsen var falsk och obefogad. Scenen visar ett loft. Marit är däruppe och en man följer efter henne i tydliga »biavsikter». Det blir en brottning mellan dem och man kan vänta sig en »förförelsescen», som ju brukar vara rätt vanligt förekommande i både svensk och utländsk film. Men regissören höjer ett varnande finger: »Obs.! Ej raffel!» står det i filmmanuskriptet till denna scen.

Rune Lindström har med sitt spel skapat ett bestående monument över svensk folktro i dess anknytning till den fromma, kristna tron. Att det fick en sådan framgång under dessa krigets år beror dock inte bara på att det skildrade ett stycke av det nationella arv, som vi har att förvalta och försvara. Den grundstämning av förtröstan inför tanken på det eviga livet har under krigs- och ofärdsår en särskild resonansbotten hos människorna, som då mer än annars ställs inför tanken på livets ovisshet och dödens oåterkalleliga närhet. Ur den synpunkten har »Ett spel om en väg som till himla bär» haft ett särskilt budskap att komma med, som måste verka som en tröst och befrielse.

Åke Hanœus.

Rune Lindström

Så karrikerade Rune Lindström sig själv en kväll, lutad över järnsängens blårutiga filtöverdrag i vårt logement. Det väcker minnen till liv, minnen från kvällar, då han muntrade oss med kvicka infall, dråpliga teckningar och glada trallar. Men lika ofta talade han allvarsord till oss. Det var kanske mest av dem det märktes, att han ändå inte var som vi andra. Vi grubblade över formuleringar i Inf R och vad vi skulle göra nästa permissionskväll, han över ett diktverk, som skulle föra honom till en rangplats bland våra författare.

Tyvärr fingo vi inte ha honom som logementskamrat länge, ty större plikter än som studentbeväring vid I 14 kallade. Jag har dock fått bevis för att han, trots all berömmelse, inte glömt bort sina vänner från den korta vistelsen i Gävle. Han har ännu ett kamrtligt »hej» och ett »hur har ni det i Gävle» till alla av oss.

Eric.

Från den glada sidan

Några beredskapsminnen

Det är en vacker lördagsmorgon på sommaren. Man knallar sig nymornad ut genom grinden på väg till dagens arbete och humöret är på topp-punkten med tanke på den framförliggande veckohelgen. I förbigående gläntar man på brevlådan och kastar en förströdd blick i den. — Fridsam av naturen genomgår man därefter en hastig omvandling och blir i stånd att lyfta mindre hus, allt under det man åkallar diverse ljusskygga potentater. Sedan tillbringar man hela lördagen och söndagen med att fråga sig själv och andra varför i o. s. v. den militära överhögheten alltid skall skicka sina inkallelser så, att dom kommer en tillhanda vackra lördagsmorgnar på sommaren.

Det går någon vecka och så återfinner man sig själv på väg norrut tillsammans med åtskilliga andra olyckskamrater, samtliga skrudade i trevliga brungråa kostymer av välkänt snitt, och trots allt på ett säreget gott humör, fastän skilsmässan från det civila livet kommer att räcka minst tre månader. Att det bär norrut ser ju alla, men hur långt är ännu förborgat för gemene man. Historierna avlöser varandra och avståndet från hemorten växer stadigt. Bräcke passeras och detta ger anledning till följande historia, som visserligen inte har med det militära att göra, men kan vara bra ändå.

I Bräcke fanns det förr en stins, som var lika grinig som flintskallig. En av Jämtlands söner hade varit där i något ärende och blivit undfägnad på bästa sätt och väl »stagad» lullar han in på stationen för att äntra tåget mot Östersund. Haffas av stinsen och utvisas från stationsområdet. Gör ett försök att komma in igen men föses åter ut. Jämtlandsbonden är emellertid inte blott full utav brända och destillerade drycker utan desslikes av den s. k. f—n, och han letar sig bort till en avlägsen del av stationsområdet, smiter in där och lyckas lista sig upp på sista vagnen i det tämligen långa tåget. Stinsen viftar avgång, tar av sig mössan och torkar pannan. Just då passerar sista vagnen, ett skadeglatt ansikte tittar ut genom ett fönster och yttrar på oförfalskad jämtska: »Ocken faen har klefft dek då?»

*

Man kommer så fram till bestämmelseorten, som vanligt belägen bortom all ära och redlighet. Dag lägges till dag och man är snart varm i kläderna. En kväll har man nattorientering och under denna upplevde vpl Boving följande. Här skall inflikas att Boving egentligen hette Vingberg med Bo i förnamn, men sedan han en dag i begynnelsen tillfrågats av sergeanten vad han hette och just svarat Bo Ving... då han avbröts av sergeanten: »Då följer Boving med mig och hämtar ammunition!» hette han Boving.

För att återgå till orienteringen, så var kartan över trakten av gammal god årgång och inte att lita på,

I FÄLT

eller i det civila livet — Läkerol är alltid den verklige välgöraren, som dessutom friskar upp genom sin behagliga smak.

ORIGINAL
(mörka)
à 50 öre pr ask

VITA
(Bröst-Bonbons)
à 35 öre pr ask
skatter
inberäknade.

Läkerol

— mörk eller vit
båda bra för hals och röst.

vilket var och en visste. Bland annat skulle man ta sig över en å på en bro, som fanns på kartan och därefter följa en väg längs ån på andra sidan. I mörkret går Boving fel, kommer på en gångstig fram till ån, ser ingen bro, men resonerar som så, att vägen är förståss igenväxt och bron nedruttnad för länge sedan. Det blir bäst att vada över. Kliver i med kläderna på, blir blöt till midjan, tar sig upp på motsatta stranden, klär av sig, vrider ur kläderna och tömmer skorna, kläder på sig och fortsätter. Stannar efter ett tiotal meter både arg och förvånad. Nu står han ju vid ån igen. Det måste ha varit en ö han haft oturen att komma över på. Kliver i vattnet igen och tar sig upp på det torra, upprepar torkningsproceduren under värmande eder, fortsätter ett tiotal meter — och står åter vid ån. Han börjar nästan tro på troll och sattyg men efter att ha tagit sig en funderare och jämväl sett sig om upptäcker han att ån gör en S-krök där han gått över och nu befinner han sig på samma sida som han var från början. I vattnet för tredje gången, och så hittar han vägen på andra sidan. Vad han sade när han kom till bron hundra meter längre bort, skulle göra även en korpral av gamla stammen mållös.

*

Det fanns en läkarson på plutonen, och han samlade på lediga stunder skalbaggar åt sin far, en känd amatörentomolog, d. v. s. insektskännare. Så småningom deltog en stor del av plutonen i detta samlande och det blev både många och vackra exemplar, som skickades hem till pappa doktorn, men den vackraste var nog timmeroxen, som vpl Tjåberg färglagt med röd- och blåkrita. Tyvärr fick vi aldrig veta vad doktorn sa, när han fick se den.

*

Ovannämnde Tjåberg hette egentligen Åberg, men då det genom ödets nyck kommit att hamna ej mindre än tre mannar med detta ej så vanliga namn på plutonen, måste dom skiljas åt och den ene som var tjock och kraftig fick heta Tjåberg, den andre som var liten till växten döptes till Småberg och den tredje, som var tvilling, fick naturligtvis heta Tvåberg.

*

Det var förresten Tvåberg, som ordnade den mångomtalade duschen. En särskilt het dag tyckte han att det skulle vara skönt med litet svalka, och ordnade i hast en dusch av en gammal vattenkanna, som han band fast i ett stuprörsfäste på takkanten av ett uthus. Fyllde så vatten i kannan, band ett snöre i pipen, klädde av sig och gick stolt att pröva sitt verk. Förväntansfullt drog han i snöret och fick sig en iskall stråle på ryggen ögonblicket innan han fick vattenkannan i skallen. Åsyna vittnen uppskattade dock duschen till fullo.

*

Maten var ovanligt god och välsmakande, men det fanns en rätt som inte uppskattades och det var fiskfärs, tillagad i pannkaksliknande bitar. En dag då denna rätt utspisades infann sig ortens original och tillfrågad om han tyckte om pannkaka, svarade han att det gjorde han nog, varpå han inbjöds att deltaga i måltiden. Han konsumerade till de inkallades skräck och beundran icke mindre än trettio fiskfärsar till yttermera visso med sylt.

Förutom de historier som »gjordes» mer eller mindre ofrivilligt, åstadkoms det en säregen och nog så läsvärd »historia» på fritiden. En vpl Svensson hade en söndagsförmiddag fått tag på ett stort omslagspapper, och i ett ljust ögonblick började han skriva en roman. Efter en stund tog inspirationen slut, men den rann på en annan i stället och han fortsatte så länge han hade gnistan och så fortgick det hela perioden och resultatet blev åtskilliga omslagspappersromaner, där det mest oväntade inträffade på de mest oväntade tider och platser och det saknades varken kärlek, mord, slagsmål, spöken eller andra rafflande ingredienser. I utryckningens hänryckning försvann emellertid detta litterära mästerverk.

S. H.

ATSA-
MJÖLKNINGSMASKIN

- ***den bästa***
- ***den mest moderna***
- ***billig i användning***
- ***officiellt provad***
- ***enda medaljerade mjölkningsmaskin å lantbruksmötet i Axvall 1935.***

Begär offert och låt oss demonstrera maskinen för Eder

Aktiebolaget ATSA

Postfack 110 Gävle Tel. 2195

Kajsa leker skilsmässa

Av Vilhelm Moberg

Kajsa och Selma satt inne i en skyl på rågåkern. Barnen hade tagit bort en rågkärve ur skylen och krupit in genom hålet. Så hade de på ett bekvämt sätt fått sig en bostad. Sju upprättstående rågnekar till väggar, fyra hängande hattnekar till tak och den tolfte neken till en dörr, som kunde öppnas och stängas — huset stod färdigt.

När det blev kväll, satte de för dörrkärven; det blev skumt därinne i huset, och de lade sig att sova. Men de gjorde natten så kort som möjligt, emedan deras bädd var vass av stubb, som stack dem i nackarna och i de bara benen. När två eller tre minuter hade gått, slog de upp ögonen: Det var morgon igen. Kajsa steg upp och tog undan rågkärven, så att sommarsolen åter föll in i huset; med ett kast på huvudet slängde flickan undan ett par hårtestar, som fallit ned framför ögonen på henne, sträckte armarna över huvudet och gäspade brett och länge.

— Ligg still, du! sade hon i gäspningen. Ligg still, så får du kaffe på sängen!

Och Häggmans Selma, som bara var nio år och van att lyda kamraten, låg snällt stilla. Kajsa gjorde med en pinne en grop i jorden utanför rågskylen, och strax kunde hon bära in morgonkaffet till Selma på en liten bricka, som var en flat sten. Selma satte sig upp i sängen och flyttade därvid på sig en smula för att komma ifrån ett par stubbändar, som stack henne i stjärten.

Så drack barnen kaffet tillsammans, medan den varma morgonsolen sken in i deras hus. Kajsa ursäktade sig för att grädden var sur, men hon kunde ju inte springa ner till mjölkaffären på hörnan bara i pyjamas. Och förresten var det så tidigt, att mjölkmagasinet inte hunnit öppna än. Häggmans Selma hade ju inte alls klagat på kaffegrädden och svarade ingenting. Kajsa, som var från Stockholm, blandade ofta in sådant i leken, som Selma aldrig hade hört talas om. Hon kunde ju förstå, att ett mjölkmagasin var ett stort hus, som var alldeles fullt av mjölk, men vad pyjamas var för något, det visste hon inte alls. Och hon var för stolt att fråga, hon låtsades alltid som om hon begrep.

Efter kaffedrickningen på sängen gick Kajsa och ställde sig i dörröppningen. Flickan gned sig hårt med högra handen på kinderna, medan hon höll den utbredda vänstra handen stilla framför ögonen. Hon vred på läpparna, medan hon gned. Det blev underliga grimaser. Hon höll på att tvåla in sig till rakningen.

Kajsa var pappan och Selma var mamman.

Kajsa rakade sig och gjorde noggrann toalett; hon beslöt, att det var söndag i dag, så hon gjorde sig ingen brådska. Selma hade börjat krypa omkring därinne i rågskylen, hon kröp runt omkring och trevade med händerna i alla hörn och vrår. Hon sopade och dammade. Så stack hon sig i ena tummen på stubben, så att det blödde. Det gjorde ont och under några ögonblick var hon färdig att lipa. Men så stack hon tummen i munnen, sög in blodet och teg. Hon ville inte visa sig ömskinnad för Kajsa. Selma var stolt över att hon fick leka med henne; alla barnen i byn ville vara med Kajsa, som var från Stockholm.

Men det var farligt att reta henne; det behövdes inte mycket för att leken skulle ta slut. Om man bara frågade Kajsa efter hennes mamma, så ville hon inte leka längre sedan. Då blev hon tyst och tjurig bara. Kajsas pappa bodde ju här i byn, men hennes mamma var uppe i Stockholm.

Barnen lekte på en åker, som låg på byns högsta krön, och på sluttningarna runt omkring dem utbredde sig Lidalycke. Augustidagen stupade mot sitt slut, men det var ännu ett par timmar till solens nedgång, och det var ganska ljumt i luften efter dagens ihållande solsken. Byfolket var överallt i arbete med att köra in rågen. Grova röster hojtade på dragarna runt omkring. Någonstans knakade det i en gammal brunnsvind, när man vindade upp vatten, och borta på vägen kom bryggarns bil skramlande med sin last av fyllda svagdricksflaskor. Kajsa såg sin farfar komma springande emot bryggarbilen med ett dricksskärl i handen; han orkade springa ännu, farfar, fast han var en mycket gammal människa. Men han sprang framåtböjd med krokiga, gungande ben; det såg samtidigt ut som om han kröp på något lustigt sätt. Men farmor kunde inte springar alls, hon, för hon hade ont i ett knä och gick och haltade. Kajsa hade sett hennes knä en kväll, när hon tog av sig strumpan: det var som som en stor bulle, för det var så svullet.

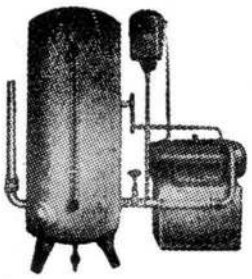
Farmor skulle snart dö, det hade hon själv sagt en gång. För hon hon var så gammal och oduglig. Och farfar skulle väl dö, han också, fast han aldrig hade sagt något om det. Eftersom han kunde springa ännu, så var han inte riktigt så oduglig som farmor var.

Nu hade Selma morgonstädat och hon frågade vad hon skulle göra härnäst. Kajsa fnyste till litet otåligt, där hon stod och torkade sin rakkniv, ett grovt halmstrå. Selma kunde då aldrig hitta på något själv, allt fick hon hitta på åt henne.

Selma stod och tittade avvaktande och undergivet på lekkamraten. Hon var en sund och knubbig liten tös med rundade och rödblommiga kinder. Hennes far och mor var fattiga, för de hade ingen åker och

Lantbrukare och Villaägare

Klipp ur denna annons.

DEN KAN HJÄLPA EDER UR EN BRYDSAM SITUATION.

Fyll i här nedan med blyerts!

Undertecknad, som har för avsikt att inmontera en elektrisk pumpanläggning, emotser Edra specialbroschyrer å dylika.

.....

.....

Postadr.: .....

ELEKTROSKANDIA

Hamntorget 1, Gävle **Telefoner: 3430, 3434, 5730**

A-B Sjöströms Fabriksbod

Gävle Söderhamn

MANUFAKTUR-VAROR

Rikhaltig sortering

OSCAR ÅHMAN

Civil- och Uniformsskrädderi

DROTTNINGGATAN 28
GÄVLE

Fortfarande engelska och svenska tyger, ej blandade. Äkta uniformstyger.

inga kor, men fick nog äta så mycket hon ville, för hon hade så tjocka armar och ben.

Kajsa tyckte synd om Selma ibland. Hon tyckte synd om henne därför att hon hade en gammal och ful mamma. Själv hade hon en ung och vacker mamma. Men Selmas mamma var ful och hade så smutsiga kläder. Sådana som hon kallde man käringar i Stockholm. Och sådana som Selma kallade man nog snorungar — det var bara här i byn, som Kajsa hade lekt med sådana ungar.

Snart skulle Kajsa få komma tillbaka till sin mamma igen. När det blev september började skolan, och då fick hon fara tillbaka. Hon gick och längtade, så att hon ibland avbröt sig mitt i lekarna.

Kajsa stod en stund djupt eftersinnande. Så sade hon plötsligt:

— Vi ska göra skilsmässa!

— Va... Va?

Lilla knubbiga Selma stirrade rundögt, frågade och stirrade.

— Vi ska begå skilsmässa.

Men Selma begrep inte. Begå skilsmässa? Den leken hade de aldrig gjort förr, Selma visste inte hur den gick till. Kajsa fick förklara och upprepa flera gånger: De skulle flytta ifrån varann, förstås. De skulle bo i var sin rågskyle. De skulle leva hemskilda på var sitt ställe.

— Vi skils från varann, så klart. Begriper du inte så mycket?

Selma såg skuldmedveten ut, hon fattade visst inte ändå.

— Du bor kvar i stan, förstås. Jag flyttar bort.

Kajsa pekade på en rågskyle ett stycke därifrån, och hon talade så befallande, att Selma inte tordes säga emot. Nu var Kajsa pappan, och hon skulle flytta; hon gick in i huset och plockade samman sina tillhörigheter, som hon skulle ta med sig vid flyttningen. Selma stod där helt villrådig och såg på; hon visste rakt inte vad hon skulle göra. Hon tyckte inte att den här nya leken var rolig alls. Hon ville vara med och leka i samma hus som Kajsa; när hon blev lämnad ensam, så blev det så tråkigt, för det var ju Kajsa, som brukade hitta på åt henne vad hon skulle göra.

Nu stod Kajsa färdig att flytta. I handen hade hon ett par små stenar, som hon höll på att smeka, medan hennes ögon djupnade i allvar.

— Barnen, sade hon dovt. Va ska vi göra med våra barn?

Den lilla bekymrade modern tog stenarna och höll dem intill sitt bröst.

Selma tittade på barnen utan större intresse; det såg inte ut som om hon skulle vilja behålla dem. Det här var en tråkig lek.

Kajsa stod tydligen och kämpade med sig själv. Hårt kramade hon sina barn.

Slutligen överräckte hon ädelmodigt de båda stenarna åt Selma.

— Du får behålla barnen, sade hon tungt. För de måste bo i Stockholm och gå i plugget. Nu reser jag!

Så tog Kajsa bort en kärve ur en annan rågskyl och kröp in i sitt nya hus, medan Selma helt buttert gick tillbaka in i det gamla huset med sina båda ungar i handen. Nu var hon lämnad ensam härinne, och det var ingenting roligt att sitta här. För hon kunde rakt inte hitta på någonting själv.

Efter några minuter kom hon ut igen. Hon skrek missnöjt:

— Jag vill int' va ensammen: Jag vill int!

Och hon slängde helt vårdslöst ifrån sig de båda barnen, som Kajsa nyss så storsinnat hade avstått åt henne; de föll hjälplöst ned i den vassa rågstubben.

Kajsa kom ut ur sin nya bostad och såg djupt förebrående på den onaturliga modern. Nu hade Selma helt enkelt förstört leken — hon var ond.

— Du ä dum! skrek hon. Dum ä du!

Selmas runda ögon blev ännu rundare vid beskyllningen; hon stod där och pillrade bort en liten kråka ur ena näsborren, hon hade ingenting att svara. Nu blev Kajsa också förargad över att hon petade sig i näsan.

— Snorunge! Du är en dum snorunge!

Selma hittade ingenting att försvara sig med, och hon kände gråten sticka. Men så fann hon sin mor: Hon skulle gå hem till sin mor och tala om att Kajsa hade varit elak.

— Mor min ska ge dej! Mor min ska ge dej!

Lipande försvann Häggmans Selma mellan åkerns skylar. Kajsa stod kvar och såg obeslutsamt efter henne en minut. Så stängde hon till dörrarna till båda bostäderna i rågskylarna och sprang sin väg hon också. För ingen kunde ju leka skilsmässa ensam. Det måste vara två till det.

*

Man hade just ätit kvällsmat hos farfar och farmor. Kajsa hade ämnat springa ut igen genast efter maten, men hennes pappa hade sagt åt henne att hon skulle torka disken åt farmor. Kajsa lydde litet trumpet, hon var så led på att torka disk. Själv satt pappa kvar vid bordet och läste ett brev. Han hade fått brev från mamma i kväll. Han hade läst i brevet länge, men han hade inte talat om vad som stod i det; Kajsa fick aldrig veta vad som stod i pappas brev från mamma.

Farfar har gått ut efter kvällsmaten, farmor sysslar vid diskbaljan och Kajsa torkar disken.

Plötsligt säger pappa:

— Kajsa! Kom hit!

Hon går fram till sin pappa. Han är så allvarsam i ansiktet. Ett ögonblick undrar hon, om hon gjort något olovligt. Kanske var det förbjudet att leka i rågskylarna...

Pappa tittar åt farmors håll ett slag, som om han ville be henne om råd. Så säger han:

— Kajsa! Du ska inte fara till mamma. ! Du ska stanna här.

Flickan får med en huvudsläng undan en hårtest, som fallit ned över pannan och besvärar ögonen.

— Asch, pappa pratar! fnittrar hon till. Jag ska väl...

— Men mamma har skrivit. Du ska stanna här hos mej.

— Jag måste väl börja plugget igen, så klart. Eller...

När fadern fortsätter att tala, upphör flickans lilla fnitter. Hennes ansikte förvandlas, munnen öppnas långsamt och ögonen stelnar till. För pappa säger:

Hon skall stanna kvar här hos honom nu. Mamma och pappa har kommit överens om det. Mamma skall behålla Rune hos sig, men Kajsa skall bli kvar hos sin pappa. På det sättet blir det rättvist — hennes mamma och pappa får var sitt barn nu, när de har skilt sig. Ja, mamma har skrivit, och hon tycker också, att det blir bäst så... Så nu skall Kajsa inte komma tillbaka till skolan i Stockholm... Hon skall vara kvar här hos honom, sin pappa... Och det tycker hon väl inte illa om — här har hon väl haft det roligt i sommar...

Kajsas haka börjar darra, hennes händer knytes, hårtesten faller åter ner i pannan, men hon bryr sig inte om att slänga bort den. Det klarnar för henne: Pappa talar allvar. Hon får inte komma hem till mamma. Och hon stirrar på honom med stelnade ögon. Allt vad pappa sagt är för henne förbiflygande ord, allt har gått hennes ögon förbi — för barnet finns det bara en enda, flammande smärta: *Hon får inte komma hem till sin mamma.*

Ur Kajsas hals stiger häftiga, gurglande ljud. Med ett skri bryter gråten fram hos henne. Hon kastar sig framstupa ned på golvet, nästan handlöst.

— Nää! Jag vill inte!

Orden kommer stötvis med gråtljuden, hon skriker så att det genljuder i huset. Det måste höras ända ut till vägen — farmor går och stänger till ytterdörrarna.

— Jag vill inte! Jag vill vara hos min mamma!

Både hennes pappa och hennes farmor vet, att hon är ett skiftande och besvärligt barn, som kan få sina utbrott, men nu är de överrumplade. Kajsa ligger utsträckt på magen med ansiktet mot mattan och sparkar med sina skospetsar mot tiljorna, döv för allt tilltal. På trasmattans ljusa inslag har hennes tårar bildat en mörk fläck.

Pappa tröstar: Hon får ju komma till mamma sedan... Längre fram... När hon blir större... Nu är ju alla så snälle mot henne här — varför kan hon inte...?

— Låt'na va nu! Hon kiknar ju, barnstackarn! säger farmor bekymrat.

Kajsa vänder upp en röd kind av sitt ansikte; kring ögonen har gråtsvullnaden stigit.

— Dä ä orättvist!... Jag vill inte... Pappa får döda mej i stället!

— Barn lilla! utbrister farmor förskräckt. Du synnar, barn lilla!

— Jag vill vara hos mamma... Annars får pappa döda mej!...

Vid behov av

Tobaksvaror

och

Rökutensilier

vänd Eder med förtroende till

BENGTSSONS TOBAKSHANDEL

GÄVLE

Nygatan 25 Telefon 1869

Vid behov av **belysningsarmatur, elkaminer** eller **kokplattor** besök vår utställning

Nygatan 36

Stor sortering till förmånliga priser.

Elkompaniet

NYGATAN 36 HÖRNET AV CENTRALGATAN

GEFLE Tel. 2837, 2827

Busscaféet

(fullständig caférörelse)

— Telefon 6573 —

Obs! Även till avhämtning och utskickning.

MILITÄREKIPERINGEN i Gävle

CARL A. OHLSSON

DROTTNINGGATAN 23

GÄVLE

Det klingar som av triumf i flickans stämma:

— Jag ska hämnas på pappa... Jag ska hämnas... Pappa ska allt få se...!

Hennes pappa ser på farmor som om han sökte råd och hjälp, men han svarar ingenting. Och nu tycks Kajsa lugna sig något. Gråthickningarna kommer med längre mellanrum. Hon gnider sina ögon med knogarna. Hon tycks ha fattat ett fast beslut.

Plötsligt reser hon sig upp från golvet och skriker:

— Pappa ska allt få ångra...! Jag ska hämnas...!

Och med ett språng är hon utanför dörren. Hon springer ut i det stora gärdet, som utbreder sig kring farfars och farmors stuga. Hon skall gömma sig någonstans — gömma sig så, att man aldrig hittar henne. Hon skall gömma sig för pappa, för farfar, för farmor, för alla människor som finns. Så att de skall få se, hur orättvisa de har varit emot henne.

Hon får inte komma hem till sin mamma, till sin vackra mamma. Selma har en gammal, ful mamma, men det har inte hon... Och så får hon inte... Så elak kan pappa vara...

Hon lägger sig på marken bakom ett stort stenrös. Hon lägger sig raklång i gräset; hon tycker om att ligga så och titta upp mot himlen. Hon ser alltid så mycket lustigt däruppe. Molnen äro alltid lika underliga. Ibland drar himlen ihop sig till en stor filbunke, där man rört omkring med en sked, ibland är det bara som ljust och tunt tvållödder alltsammans.

I kväll har himlen ljusa moln och är som en blå äng, full av vita tuvor, som överströtts med blommor. Det är ängsull, som växer på tuvorna. Men därborta över den svarta skogen står ett väldigt molnberg, och någonstans uppe på dess topp bor Gud. Däruppe finns Gud, som har skapat jorden, som är en himlakropp. Ja, jorden är en kropp, som blivit gjord i himlen. När den var färdig, så tog Gud och kastade ut den i luften som en boll. Och ända sedan dess har den svävat omkring i luften. Det fanns ingen, som kunde kasta så stora bollar som Gud.

Kajsa skall be Gud om pengar att resa till Stockholm för, att resa till mamma för. Farmor säger ju, att man kan be Gud om allt som är nyttigt, och pengar är väl nyttigt. Och nog kan väl Gud kasta ner en portmonnä från himlen, om han vill. För han är allsmäktig, han kan skapa sig pengar, hur många han vill, tjugofemöringar och enkronor. Om nu Guds pengar gäller här nere på jorden; det kanske inte är så säkert, att människor tar emot dem.

Om Kajsa nu får pengar till resan i alla fall, så skall hon stiga opp tidigt en morgon, när pappa och de andra sover, och springa ned till stationen och sätta sig på tåget. Om hon inte får pengar, så tänker hon gå hela vägen. Hon vet väderstrecket. En liten matsäck kan hon ta i farmors skafferi, och så skall hon be snälla människor att få ligga hos dem om nätterna. Hon kan komma tillbaka och vara hos pappa någon gång sedan om sommaren, men nu måste hon tillbaka till mamma.

Kvällningen skrider fram; det breder sig en allt djupare blånad över Kajsas huvud. Himmelens stora gärde över henne mörknar mellan de ljusa tuvorna. Glimmande stjärnor börjar spricka fram. Och hon börjar bli sömnig. Hon känner att hon ligger på jordens boll, som svävar runt i luften; hon nästar hisnar av det. Det känns som om hon åkte karusell... Däröver henne lyser stjärnorna — nej, det är ju smultronen, som blivit mogna igen i hagbackarna. Där står nu smultronen allt tätare kring tuvorna. De är vita först, men så blir de allt rödare. Hon tar farmors kannkruka och börjar plocka. Bären känns glödande heta i handen, och de lyser så att det gör ont i ögonen. De sitter så hårt fast, att hon får slita dem loss från fästet.

Kajsa går omkring på det blå gärdet över henne och plockar en kannkruka full av himmelens stjärnor. Och nu vet hon det: Hon skall sälja de här smultronen, så att hon får pengar att resa till sin mamma för. Det skall bli många pengar, hon vet att de skall räcka till.

Kajsa ligger på renen vid det stora stenröset och somnar — och hon leker vidare och drömmer barnets drömmar.

Kompanichefen visiterar köket på morgonen. Ingen anmälan från kockarna.

— Nå, hur blir det? Tänker ni säga någonting?

Tystnad.

Slutligen kommer det sävligt och tveksamt från kocken Jansson:

— Gomorron — löjtnant!

(Hänt på åttonde.)

Bland militärer och civila

I den hyllningsbok, som utgavs med anledning av landshövding Rickard Sandlers 60-årsdag i år, medverkade major Nils Holmström, Gävle, med en artikel, kallad »Landshövdingen i Gefleborgs län kan vara stolt över sitt folk.» Major Holmström skildrar karaktäristiska drag hos länets folk genom belysande anekdoter och glimtar.

Ur denna hämtar Bocken följande.

Det torde icke finnas något verksamhetsområde, där man har tillfälle att så grundligt lära känna folkkaraktären, som i tjänsten vid ett gammalt s. k. landskapsregemente.

Jag har i min militärtjänst, liksom i min verksamhet i övrigt, funnit att gävleborgraren — alltså gästriken och hälsingen — är en *rejäl* karl. Ordet »rejäl» säger mycket. I våra bygder vet man så väl vad det innebär. Som soldat är han oförliknelig. Jag tvekar icke att använda det uttrycket. Regementets vapen är hälsingebocken, som står på språng. För hälsingen är det symbolen för offensivandan. Och den besitter han i allra högsta grad.

Jag skall icke berätta om fysiska prestationer, som hälsingesoldaten utfört. Mitt omdöme om honom kan jag sammanfatta i följande. Hälsingesoldaten är stark och uthållig, tålig och pålitlig, djärv och finurlig, kärv och trotsig, och har både humor och gott humör.

Jag skall berätta om några episoder, som belysa hans kynne.

Några dagar efter sedan jag i maj 1904 avlagt studentexamen ryckte jag som officersvolontär in till rekrytskola på Mohed och blev placerad på ett beväringskompani. Det var under denna tid, då jag var »man i ledet», som jag i grunden lärde känna hälsingesoldaten.

Just det året höllos på hösten i Hälsingland, inom området Bollnäs—Söderhamn, de dittills största fälttjänstövningarna i vårt land. Två hela arméfördelningar voro samlade. Vår bataljon låg i försvarsställning utefter ett skogsbryn. Framför oss var ängsmark, som sluttade ned till en bäck, varefter den åter reste sig i lutning till ett mitt emot liggande skogsbryn. Ur detta myllrade fienden fram. Det var upplänningar och dalkarlar, som voro blandade. De gingo i skyttelinje nedför slätten, över bäcken och uppåt mot oss. Vi lågo hela tiden och sköto på dem, men de nonchalerade totalt vår eld. Hälsingarna blevo fullständigt uppbragta över detta. Det var inte rent spel. Min kamrat vid sidan var så arg, att han slog näven hårt i en sten och sade: »Hade vi haft riktiga kulor i stället för lösa skott, så hade inte en byxknapp kommit över bäcken». Fienden gick ogenerat till bajonettanfall. De stoppade upp omedelbart framför oss. Det blev lokalt uppehåll i striden i avvaktan på stridsdomarutslag. Stridsdomare funnos emellertid icke i närheten. Det blev väntan. Den anfallande skyttelinjen stod omkring 10 meter framför vår linje. Då fingo upplänningar och dalkarlar höra hur uppretade hälsingar kunna uttrycka sig, när deras soldatära kränkes.

Hälsingebeväringen har, när han vill ge kraft åt språket, sin alldeles särskilda vokabulär. Den innehåller inte många ord. Till sin innebörd äro de meningslösa. Men man förstår i alla fall så väl vad han menar, när han i olika sammanhang använder dem. Och nu haglade dessa ord, tillsammans med andra, hätska, hånfulla, förklenande och utmanande. Vårt befäl försökte hålla tyst, men det var svårt. Först när de togo i riktigt på skarpen blev det alldeles tyst. Mitt framför vårt kompani stod på fiendesidan en ståtlig kapten. En av våra pojkar springer fram och ställer sig mitt framför honom och ristar med bajonetten krumelurer i luften, gör därefter några krigsdansskutt — sådana som hälsingar använda som inledning till envig på hemmaplan — och går därefter »noggrann marsch» tillbaka till sin plats i ställningen. De våra upphäva de vildaste tjut. Befälet blåser i visselpipor och föra ett hotfullt språk. Det blev dödstyst. Men så skriker en av de våra: »Kors, så dumma befäl Ni måtte ha!» D. v. s. han sa' inte ordagrant så. Några av orden i den nyss nämnda vokabulären voro inblandade. Men de lämpa sig inte i tryck.

Detta tillrop blev klimax. Det innehöll det mest förklenande, som man kunde komma med.

Denna episod gjorde ett mycket starkt intryck på mig. Hälsingens överlägsenhet och soldatära hade på det nesligaste sätt skändats genom denna onaturliga framryckning. Hans sinne för det rejäla hade upprörts och hans trotsighet måste få utlopp.

Vid förra världskrigets utbrott 1914 vidtogos i Sverige omedelbart partiell mobilisering och en del andra beredskapsåtgärder. Till dessa hörde att två kompanier, som planenligt vid regementet voro organiserade av folk från inneliggande beväringsrekrytskolan för att blixtsnabbt vara klara för avfärd, omedelbart sändes till sina avsedda platser vid gränsen i norr. Jag var krigsplacerad såsom chef för det ena. Mobiliseringsdagen befann jag mig emellertid tillfälligt i Stockholm. En kamrat fick då träda till i mitt ställe. Jag reste naturligtvis genast hem till Gävle. Och jag hann närvara vid Södra stationen, när kompaniet skulle avresa. Mina egna pojkar i beväringsrekrytskolan voro med. Och jag ville naturligtvis säga adjö till dem. Allmänna meningen var just då att vi skulle komma med i kriget och att den här truppen hastigt skulle i väg för att taga emot den första stöten. Mycket folk var samlat vid station. Det var gävlepojkar bland de avresande.

Sedan truppen var ilastad stod framför varje vagn mammor och pappor, bröder och systrar, fästmör, vänner och bekanta och intresserade. Transporten skulle ske i godsvagnar med ligganordningar med halmmattor. Vagnsdörrhålen voro alldeles fulla med huvuden. Jag förstår inte hur pojkarna buro sig åt. De måste ligga, sitta och stå på varandra för att alla

skulle kunna titta fram. I en vagnsdörröppning längst upp i övre vänstra hörnet stack nr 13 Larssons huvud fram glatt skinande. Han hade en vad man kallar »last». Han tuggade snus — mycket. Hade han inte snus, så var han inte riktigt i form.

Jag frågade honom om han hade tillräckligt med snus med sig.

— »Ja, löjtnant», svarade han, »jag har en hel burk. Ju mer snus jag har, dess fler ta'r jag.»

Den gode nr 13 hade redan levat sig in i sin uppgift. Han skulle upp och härja bland fiender och ta en massa fångar. Och ju mer snus han hade, desto fler fångar skulle han ta.

Det vilade inga ledsamheter över honom. Och inte över de andra pojkarna heller. På den avskedstagande sidan var det, naturligt nog, en viss dyster stämning. Men den lättade betydligt efter nr 13:s ord. Sådan soldatanda som hans är mycket värdefull.

En av beredskapsåtgärderna 1914 var också att inkallelse skedde till regementsmötet (repetitionsövningarna), som blev tidigare och längre än vanligt. Vår bataljon hade en gång nattövning i Oppala—Björke med två kompanier mot två i förposttjänst. Det var särskilt spaningspatrullerna, som skulle vara föremål för uppmärksamhet. Efter övningarnas slut på morgonen hade mitt kompani god tid på sig för att att bli marschfärdigt. Pojkarna lågo och sutto på en gårdsplan och packade sina ränslar, rullade kapporna, sågo till sina gevär o. s. v. De hade ätit frukost och voro på gott humör, trots nattens vedermödor. Jag satt på trappan rökande min frukostpipa och hörde på deras resonemang. De pratade om nattens händelser och skildrade sina upplevelser och patrulläventyr. De bredde naturligtvis ibland på ordentligt för att göra det intressantare. En beväring, som varit befälhavare för en patrull, berättade t. ex. följande: »När vi kom till en äng, mötte vi en så'n massa elftekompanister att bajonetterna inte räckte till för oss, utan vi måste trä' opp dom på gärdsgårdsstörar.»

En frodig fantasi, inte sant?

Här kommer ett exempel på hälsingesoldatens humor och goda humör.

Det var vid ett sådant tillfälle, då en kontingent av äldre årgång transporterades norröver. Hungern började göra sig gällande. Tåget stannade för möte vid en station. Dagofficeren på tåget gick ut för att se till att ingen avstigning skedde. Det gläntade på en vagnsdörr och en man gjorde med ett fryntligt leende tecken att få tala med dagofficeren. Han sade: »Kan löjtnanten skaffa några smörgåsar? Det är en kille här inne, som inte äter halm». Mannen visste att löjtnanten hade humor. Och hade löjtnanten bara haft tid, så hade han säkert också skaffat smörgåsar.

Denna historien stod på sin tid i Strix. Men den hade fått falsk ursprungsbeteckning. Det stod att det var en stockholmskontingent. Men det var hälsingar.

Får jag också säga några ord om den civila länsbefolkningens förhållande till militären?

Det har varit mycket gott. Men även i detta hänseende finnas naturligtvis undantag.

I förläggningsorten och dess närhet känner man varandra på ömse sidor rätt väl. Det är vid fälttjänstövningar på främmande trakter, som civilbefolkningens inställning till militären och därmed hela dess kynne framträder. Jag har under min tjänstetid deltagit i ett mycket stort antal fälttjänstövningar i olika län. Och jag får säga, att det är märkvärdigt hur olika förhållandena kunna vara. På platser norr om vårt län har det hänt att befolkningen låst sina brunnar och sålt vatten till törstiga beväringar för 10 öre skopan. Man har tagit 1 kr. för ett hästtäcke och 2 kr. för en skinnfäll, som beväringar fått låna över en natt. Och vilka priser har man icke tagit för smörgåsar och frukt! En gång var mitt kompani sidodetachement utefter en väg rätt avlägset från huvudstyrkan. En »haj» följde oss. D. v. s. det var en ortsbo med häst och vagn, som hade smörgåsar och annat till försäljning. Vid en rast började kommersen. Det blev stor trängsel kring vagnen. Ett par pojkar, som först fått köpa, kommo till mig och förtrytsamt talade om att han tog 1: 50 kr. för en smörgås bestående av en halv femöreslimpa med smör och en ostbit. Jag visslade uppställning vid gevären. Efter samråd med pojkarna, som anmält saken för mig, bestämde jag att 50 öre måste anses vara fullt skäligt. Jag meddelade »affärsmannen» att om han tog mer än 50 öre per smörgås, så skulle jag förbjuda kompaniet att gå till hans vagn. Han tog sig en funderare och kapitulerade.

Som kontrast skall jag nu berätta hur det året därpå gick till i vårt län. Det var fälttjänstövningar i trakten Delsbo—Hudiksvall. Mitt kompani skulle med skärmar markera ett större förband i försvarsställning. Vi hade god tid på oss innan fienden beräknades komma. Pojkarna blevo då inbjudna i gårdarna, fingo kaffe och mjölk, bullar och smörgåsar utan ett öres betalning. Och de, som voro upptagna av spanings- och bevakningsuppdrag, avlöstes för att få komma i åtnjutande av den hälsingska gästfriheten.

Under förra världskriget inkallades äldre årsklasser i sexveckorsperioder för beredskapstjänst, men även i utbildningssyfte. Från vårt område sändes största delen norrut. Transporterna skedde, som tidigare nämnts, i godsvagnar med ligganordningar med tjocka flätade halmmattor. Järnvägarna voro då ej elektrifierade. I brist på kol vedeldades loken. Och hastigheten blev därför ej så stor. Det blev alltså ganska besvärliga resor, i synnerhet när det var långt mellan måltidsstationerna.

Detta var helt annat än året förut där norröver. De pojkar, som även voro med då, gjorde drastiska jämförelser.

Det mest rörande fall av välvilja minnes jag från en övning i Gästrikland. Kompaniet låg i förpost. — Mitt kvarter var ett torp med endast ett rum, nämligen köket och bebott av ett gammalt par. Allt var snyggt och ordentligt. Jag och min fanjunkare hade fått taga in där för att äta vårt kvällsmål. Vi hade avsett att sedan ligga i höet i ett uthus. Men det tillät icke värdfolket. De skulle upplåta sin utdragssoffa åt oss. Jag förklarade att vi icke fingo kläda av oss, och att vi därför lika bra kunde ligga i höet. Men det togs inte alls väl upp av värdfolket. Vi lade våra sovsäckar ovanpå bädden och ovanpå dessa sovo vi. Varest mor i stugan vistades under natten lyckades jag inte utfundera. Men gubben låg i köket med oss

Det orätt fås . . .

Av Per Wikberg

Historien om mohedsknekten Vallins funna penningskatt påminner mycket om Ödemarksskogens rövarsägner, som förmäler om både påträffade och ännu dolda skatter bak stenkumlen och gamla fjärdingstolpar. Men till jämförelse med Ödemårdens skattsägner är mohedsknektens historia nästan nutidsbetonad, och därtill är den sann och ännu levande i Vallins hembygd.

*

Vallin var väl de flesta knektar vid Mohed lik. Han var rapp i tungan, hårdför i händerna och god att marschera, hur lång än vägen var.

I marscherande fick han värdefull övning efter vägen mellan sitt soldattorp och regementsplatsen. Vallin bodde på Särstamyran i Katribergs kapellförsamling, där hans familj ökade i takt med regementsmötenas antal.

På knekten Vallins tid var sed, att fängelsevakt utgick från olika regementen; så ock från Mohed. Det hände att Särstamyringen, som Vallin kallades av sina kamrater, tillsammans med tre andra knektar fick kommendering till Stockholm för vakttjänst vid fängelset. Vilket fängelse är icke med säkerhet känt.

Det blev en lång och besvärlig resa — eller rättare vandring — men då såväl som nu gladde alltid omväxling i vardagens enahanda, och mohedsknektarna var inga ömfotade vandringsmän. Ett stockholmsbesök eller två under knekttiden var ju även något av upplevelse; för Vallin blev det en upplevelse av oanade mått.

Nästan hundra år bakåt i tiden gick Vallin från Särstamyran vakt vid landets största fängelse. Det är en prakttyp av mohedsknekt. Rakryggad och nackstyv går han sitt pass vid fängelsemuren. Men under knektmössan finns ett par drömmande ögon, som gör

---

hopkrupen på vedlåren. Jag tyckte inte alls om arrangemanget, men han var obeveklig. Jag hade intrycket att han ville vara hos oss till reds om något skulle hända under natten. När vi tackade och togo avsked vid uppbrottet, sade mor i stugan: »Gud välsigne Er».

Under de stora fälttjänstövningarna i Gästrikland 1936 voro länets riksdagsmän inbjudna att under ciceronskap av särskilda officerare följa övningarna. Jag träffade därunder en hel del gamla vänner bland officerarna. En regementschef sade med verklig hänförelse: »Ett så'nt folk här är!» Han beskrev hur underbart väl han och hela hans regemente hade blivit behandlat. Överallt hade de blivit bjudna på allt vad en krigare vid sådana tillfällen älskar mest, nämligen smörgåsar eller bullar och mjölk eller kaffe och allra mest alla fyra sorterna. Han var i fullkomlig extas över gästrikefolket.

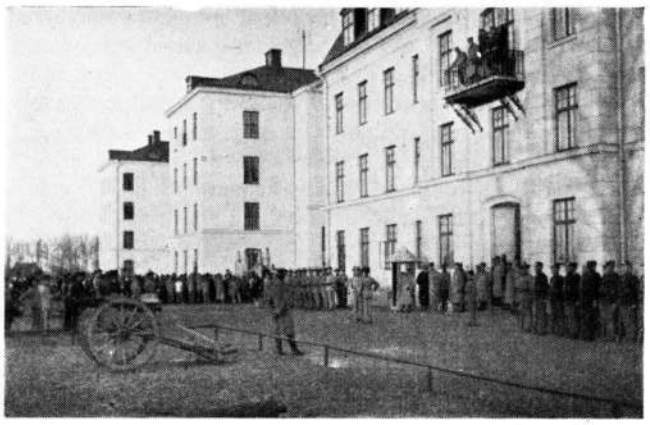
Liknande uttalanden hörde jag från alla, som jag talade med. Det ligger kanske något i namnet *Gäst*rikland.

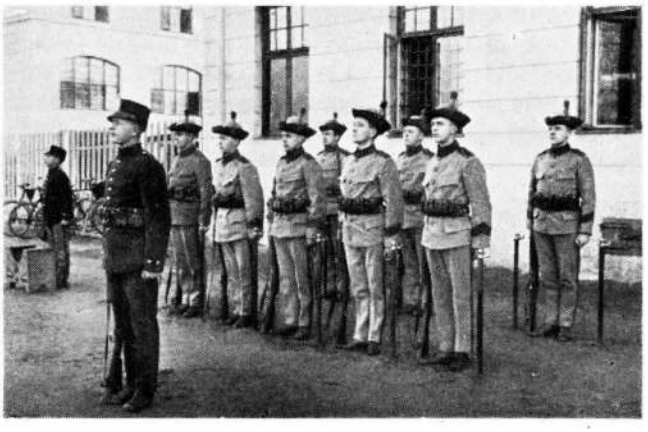
I detta sammanhang erinrar jag om en händelse som gick genom hela svenska pressen. Konungen bevistade dessa övningar. Vi riksdagsmän voro en dag kallade till Konungen. Han uppehöll sig vid en liten bondgård. Medan vi voro hos Konungen, skickade han efter gårdens ägare. Det var ett äkta par, något till åren komna, som infunno sig. Konungen förhörde sig om deras förhållanden. Då hände, att gumman klappade Konungen ordentligt på armen och sade: »Han är duktig han majestätet, som kan vara ute så här».

Det var en talande bild av de idylliska förhållandena i vårt land. Vår konung behöver inte, som andra statsöverhuvud, omgärda sig med flerdubbla skyddskedjor av polis. Han kan röra sig fritt och träda i direkt beröring med folket.

Kasernvakt

vid I 14 ur 7. kompaniet den 30 april 1917.

krigaren bistrare sedd bakifrån än framifrån. Det är det där som skog, slingrande bäckar och blickstilla tjärnar skänkt Särstamyringen. Det är det där som alla riktigt skogsbygdsuppväxta bär på och inte lyckas dölja, hur de än vässa blicken och se karska ut.

Hans rygg och hållning har fått militärisk ans på Moheds sandhedar; till och med den sviktande skogsmannagången har distingtionare och Vallins egen vilja något så när lyckats omskapa. Men se blicken ...

*

Livstidsfången 14 Mård, äldst på fängelset, dömd för dråp och stöld, fängelsefilosof och människokännare, har fäst sin uppmärksamhet på mohedsknekten med den drömmande blicken.

Länge har Mård burit på sin hemlighet och sin plan. Noga har han övervägt sitt handlande. Länge har han hoppats på flykt, men nu har åldern nått honom. Han vet, att hans dagar snart är räknade och att han icke mera skall nå friheten med livet i behåll. Han vet, att det han har liggande i tjuvgömman mellan Ulvsundasjön och Lillsjön aldrig skall nås av hans egna händer.

Där ligger så mycket pengar, frukten av hans sista dåd, att han själv aldrig ens haft tid att räkna dem. Förresten hade Mård, under de få dagar friheten varat efter hans sista brott, varit i sådant tillstånd, att han ej förmått tänka klart och redigt. Ty Mård hade begått sitt första och enda dråp, just när han stod i begrepp att bege sig av med penningbytet. En man överraskade honom, och Mård drämde till med sitt bräckjärn. Två dagar efter blev han gripen, men då låg penningbunten undangömd i säkert förvar.

I elva år hade han nu dvalts i fängelset för detta brott. Ständigt hade han drömt om att åter nå friheten för att få nyttja sina pengar. Det hade blivit en fix idé, att pengarna nu vore hans och ingen annans. I elva år hade han tjänat för dem, och vare sig åsynen av fängelsepräst eller dödgrävare kunde förmå honom att ändra uppfattning.

Nu kände gamle Mård döden nalkas. Han kände det inte genom hastigt påkommen kroppssvaghet, utan genom en oförklarlig visshet om livsdagarnas slut. Och kanske var det i hopp om att komma i fördelaktigaste dager inför den högste domaren, när Mård började spekulera i sin missionsdonation. Han ville skänka sin förmögenhet till de fattiga — eller till någon fattig. Många, både finare herrar och grövre brottslingar än Mård, har försökt att i livets sista timmar muta Vår Herre genom att donera mindre ärligt åtkomna penningar till välgörande ändamål. Mård gjorde samma försök; han led av samma fruktan och bar på samma hopp.

men militärekiperingen har

LIDHOLMS
DROTTNINGGATAN 30

Jacob Wennberg
AKTIEBOLAG
Nygatan 41, Gefle
Telefon:
NAMNANROP
"Jacob Wennberg"

Välsorterade avdelningar för:

JÄRNVAROR
VERKTYG
SPORTARTIKLAR
HUSGERÅD
RADIO

Men det var inte så lätt för fången att donera. Ända intill dess han såg Vallins skogsdrömmareblick, hade han varit oviss. Men i den välvuxne mohedsknektens ögon fanns något som talade om slit och släp i fattigdom och umbäranden. Där fanns även något av trängtan till det ovissa...

*

När Vallin från Särstamyran kom åter till Mohed efter vakttjänstkommenderingen vid fängelset, var han sig icke lik, och inte heller liknade han någon annan knekt på Mohed. Han blev tyst och sluten, retlig och misstänksam. Mot befälet blev han uppstudsig och mot kamraterna använde han allt för ofta sina hårda nypor. Hem till Särstamyran gjorde han sig flera ärenden mitt under regementsmötets brådaste tid. Han hade gripits av en pinande oro.

Hemma på knekttorpet hade han Mårds pengar liggande. Han hade gömt dem väl under en ladas hörnstensmurning. Precis där livstidsfången sagt att pengarna låg gömda, där hade ock Vallin funnit dem. Men ack, vilka pengar. Det var en väldig packe tusenkronorssedlar, och Vallin vågade icke försöket att växla dem. Ju längre han dröjde med att göra detta försök, ju omöjligare såg det ut, och ju mer ångrade han, att han någonsin befattat sig med tjuvgodset. Pengarna blev honom en förbannelse, som icke lämnade honom ro vare sig natt eller dag. Så fort han själv var på Mohed ängslades han ständigt över att någon kunde finna dem.

Det hårde lägerlivet hade endast bekommit knekten Vallin gott, stränga officerares svavelosande tillrättavisningar hade han tagit emot utan att blinka, men oron över de oärligt åtkomna pengarna bröt ned honom.

Den människa som mest fick lida av knektens förvandling var mor Vallin. Förutom att han blev retlig och misstänksam i hemmet, så mistade han såväl arbets- som matlust. Mitt under brådaste arbetstid kunde han sätta sig ned och bara tiga och stirra mot något osynligt inne i tätskogen. Han blev en plåga i hemmet.

En höstkväll brände Vallin upp alla sedlarna. Han trodde själv, att oron skulle vika, om han förintade livstidsgfångens brottsligt åtkomna pengar. Men resultatet blev det motsatta. Efter detta pinades han även av ånger över att han förstört sin rikedom. Så en dag var Vallin borta. Han fanns inte i Särstamyrans omgivning och inte heller hade någon människa i närgränsande byar sett honom. Grannarna sökte i skogen, draggade litet i de svartaste skogstjärnarna och konstaterade, att knekten Vallin var och förblev borta. Och eftersom han visat sig allt mer och mer underlig, så kom hans försvinnande inte så mycket buller åstad. Det hade hänt förr, att skogsbor drabbats av trånsjuka och påträffats i någon tjärn eller också inte påträffats något alls...

*

Tjugoåtta år efter Vallins försvinnade kom en dag bud till mor Vallin, att en gammal sjuk man i Falun låg på sin dödsbädd och bad att hon skulle komma till honom, innan han dog. Mannen sade sig vare den försvunne knekten Vallin från Särstamyran.

Mor Vallin begav sig åstad. Nio barn hade hon fostrat under sin levnad, och knekttorpet hade hon skött och utvidgat, så hon räddes inte ansträngningar. Från Katrineberg till Falun över Svärdsjö är ju ej heller så långt, och mor Vallin gick vägen till fots på två dagar.

Och där låg han, som övergivit hustru och barn. Där låg mohedsknekten, som drabbats av pengars förbannelse. Han berättade för hustrun om sitt liv och sin pina; han berättade sin vånda över det som orätt fås.

Nu har många år förrunnit, sedan knekten Vallin dog i Falu stad, och många år har mor Vallin vilat i mullen efter sin mer än nittioåriga levnad, men än minns en och annan ortsbo historien om de mystiska pengarna, som funnits på torpet Särstamyran.

Per Wikberg.

"Hälsinge regemente i fält"

Under förarbete att framdeles utgivas genom kamratföreningens försorg är f. n. en minnesskrift över hälsingesoldaternas beredskapsinsats. Upprop härom från överste Carl Hamnström har välvilligt publicerats av tidningarna inom inskrivningsområdet och däri framställt önskemål om bidrag till publikationen i form av bilder har efterkommits i icke ringa omfattning. På grund av publikationens karaktär kan den givetvis icke bli offentligt tillgänglig förrän efter det fredsslut, som vi nu alla så livligt längta efter. Om den dagen och stunden är nära eller fjärran är emellertid ännu svårt att sia om. Skulle någon därför under den beredskapstjänstgöring, som vi troligen alltjämt måste bereda oss på, fånga något för publicering i minnesskriften lämpligt motiv, så går det an att sända kortet till löjtnant Palm under adress I 14 depå, Gävle. Givetvis mottagas alltjämt även bilder från gångna dagars beredskap under samma adress.

Publikationen kommer huvudsakligen att innehålla bilder men även någon text. Bl. a. kommer att göras upp en förteckning över chefer och adjutanter, som tjänstgjort vid något av de förband, som uppsatts vid I 14 depå. En sådan förteckning tror sammanställaren kommer att ha ett visst värde i framtiden.

Bilderna kunna avse såväl den egentliga tjänsten som mera »civil» verksamhet under beredskapsdagarna. Bilden bör givetvis ha någon poäng, allvarlig eller skämtsam, som ger den allmängiltighet och gör att den får intresse för flera än fotografen.

Alltså, inventera fotoalbumen och medverka i minnesskriften.

Moderniserat soldathem.

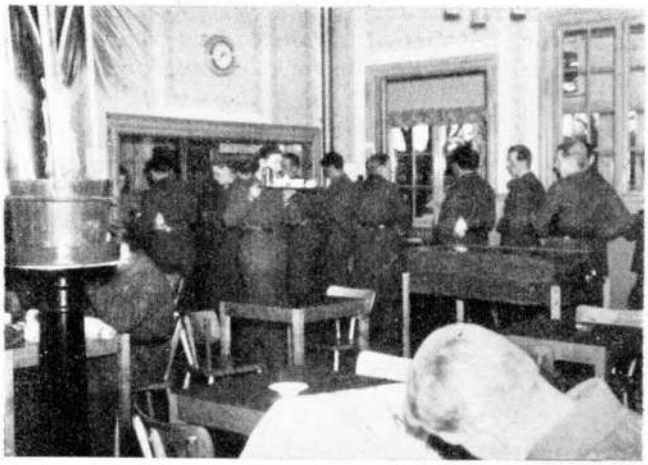
Soldathemmets exteriör med den nu inbygda verandan till höger.

De moderna möblerna äro som synes praktiska och bekväma och armaturen är även av modernaste slag.

Av den inbygda verandan har blivit ett trevligt serveringsutrymme.

Stora kaférummet har den gamla palmen kvar men i övrigt har inredningen moderniserats.

I Bocken för år 1942 vädjade styrelsen för Hälsinge regementes soldathem till regementets och soldathemmets vänner om penninggåvor till modernisering av soldathemmets inre. Man erinrade därvid om att för fyra år sedan en liknande vädjan utgått och den hade icke förklingat ohörd. Genom frikostiga gåvor hade styrelsen kunnat låta lägga om värmesystemet samt införa sanitetsanläggningar. 1942 års vädjan förblev ej heller den resultatlös utan omsider kunde ett ganska omfattande moderniseringsarbete sättas igång, som resulterade i att soldathemmet nu befinner sig i ett trevligt och trivsamt skick och står väl rustat att ta emot sina besökare från regementet.

Det är både större och mindre anordningar som vidtagits. Först är att nämna att den stora öppna verandan på byggnadens västra sida nu helt har klätts in och förvandlats till ett ljust och trevligt rum, avsett för servering. Parkettgolv ha lagts in, rummen ha målats och tapetserats i ljusa färger och moderna möbler ha anskaffats. De äro gjorda av ljus alm. I tidningsrummet förhöjer en anordning med blomsterhyllor trevnaden. Den höj- och sänkbara armaturen fullbordar komforten. Biblioteket har fått lämpliga lokaler på övre botten och intill detta har Gefle lottakår inrett ett samtalsrum.

Soldathemmet invigdes 1911.

Den högtidliga återinvigningen av soldathemmet ägde rum söndagen den 20 februari 1944. Kyrkoherde Bengt Wallman i Hille höll därvid högtidstalet, vari han gav några fakta om soldathemmet.

När det omkring år 1907 blev tal om regementets

Det nya friluftsbadet

Badet från sydost.

Badet från nordost.

Regementets nya friluftsbad i Valbobäcken står nu färdigt för invigning. Invigningen äger rum vid Kamratföreningens högtidssammankomst söndagen den 13 augusti 1944.

Redan för 20—30 år sedan funnos anordningar för bad på samma plats som nu, men dessa anordningar voro mycket obetydliga och ha efter hand fått förfalla. Det är som synes av bilderna ett omfattande arbete som nedlagts på det nya friluftsbadet. Vattnet kommer uteslutande från Valbobäcken och är därför mörkt på grund av de många stora myrar, ur vilka bäcken rinner upp, men undersökningar ha visat att det i det närmaste är bakteriefritt.

Bäcken är urgrävd och breddad för badet och på botten är pålagt ett gruslager. I längd begränsas badet av två bryggor. Sköna sand-»plager» och vackra gräsmattor inbjuda till solbad och om någon vill friska upp sig med kallare vatten än vad badet bjuder en varm sommardag finnes tillgång till en stor dusch med tre strilar med vattenledningsvatten.

För det hygieniska är väl sörjt. Två vattenklosetter och en urinoir med spelande vatten finnes i badets omedelbara närhet. För omklädnad finnes på södra sidan tre stora öppna klädhytter, den mittersta 10 meter lång, de övriga 20 meter. Badets längd mellan bryggorna är 50 meter, och bredden mellan strandkanterna är 30 meter. Plats finns för 5 simbanor. Vattendjupet i mitten är två och en halv meter och minskar åt sidorna. En trampolin är uppsatt i nordvästra hörnet av badet.

Badet har under sommaren redan varit i flitigt bruk och uppskattas mycket av regementets personal.

Rs.

---

förflyttning till Gävle, började dåvarande regementspastor Ivar Hultin genast förbereda uppförandet av ett soldathem vid Kungsbäck. En insamling igångsattes bland länets befolkning och uppropet undertecknades av 50 personer i framskjuten ställning. 10.000 kr. lämnades av regementets enskilda lägerkassa, vilken sedermera övertagit äganderätten till huset. 6.000 kr. skänktes av länets uddemantalskassor. Dessa av socknarna förvaltade kassor till krigsfolkets underhåll under indelningsverkets dagar ha jämte enskilda lägerkassan betytt mer för soldathemmets ekonomi än något annat och det är många tusen kronor som av dem skänkts till verksamheten. Utöver dessa belopp inflöt drygt 20.000 kr. från enskilda och organisationer vid den första insamlingen. Den präktiga byggnaden uppfördes under tiden som insamlingen pågick av byggmästare Anders Nisser. Totalkostnaden gick på 36,500 k. Hemmet invigdes den 17 dec. 1911.

Enligt den överenskommelse, som då träffades mellan soldathemmets tillskyndare å ena sidan och regementets företrädare å den andra skulle i framtiden regementet svara för underhållet ut- och invändigt m. m. och styrelsen för den andliga verksamheten, serveringen, värme och lyse m. m. I stort sett har denna överenskommelse hållits och det gick också bra under de första 20 åren. Men på 1930-talet blev det en betydande försämring i enskilda lägerkassans tillgångar och soldathemmets inkomster av gåvor och behållning på kaférörelsen gick också nedåt. Samtidigt framträdde ett starkt behov av en ny värmeanläggning och för att åstadkomma större trevnad och öka hemmets besöksfrekvens borde också en modernisering av inredningen ske, sanitetsanläggning utföras m. m. Men

varifrån få medel? Det var då som vi på allvar och för första gången efter hemmets tillblivelse riktade en vädjan till hembygdens folk att hjälpa oss med ekonomien. Det upprop som då utgick förklingade icke ohört. Tack vare de stora militärinkallelserna från år 1939 gick också kafékassans behållning upp, varför den ekonomiska ställningen började se riktigt hoppfull ut. Vi märkte också att i den allvarstid som började, blev intresset för soldathemmet större även bland den stora allmänheten, och i övertygelsen att en god sak inte blir utan välsignelse beslöt styrelsen om införande av en modern värme- och sanitetsanläggning för en kostnad av 11.000 kr.

Utnyttjande de gynnsamma konjunkturer som skapats genom de ökade gåvorna och den ökade frekvensen — som från 1939 till 1942 stigit från 35.000 till 104.000 besök om året — tog styrelsen initiativ till förbättring av möblering, armatur och övrig inredning, först i läsrummet och sedan i kafélokalen. Härvid möttes soldathemmets och regementschefens intressen i ett mycket fruktbärande samarbete. Överste Hamnström har visat en utomordentlig förståelse för soldathemmets uppgift och betydelse och har genomfört en hel rad förbättringar, som utförts på enskilda lägerkassans bekostnad, såsom inläggning av nya golv, målningsarbeten, inklädande av en tidigare öppen veranda, som nu ökar kaféutrymmet med en ovanligt trivsam avdelning m. m.

Oljemålning i gåva.

Kyrkoherde Wallman efterlyste i sitt tal också gåvor till soldathemmets ytterligare utsmyckning. Sådana ha också influtit. Söndagen den 2 juli kunde man således vid en liten högtidlighet avtäcka en oljemålning, föreställande Trönö gamla kyrka. Den hade utförts av folkskollärare R. Torgeir. Komminister Sven Palm i Trönö överlämnade med ett tal gåvan och vice ordföranden i soldathemmets styrelse, f. riksdagsman Anders Hilding i Hedesunda, tackade för den. Han vände sig därvid särskilt till nämndeman J. A. Andersson och pastor Palm, båda i Trönö, genom vars initiativ gåvan kommit till stånd.

OLSSONS BLOMSTERHANDEL

NYGATAN 15

GEFLE

Telefoner:

416 & 3916

OLSSONS BLOMSTERHANDEL

Försäljes i Gävle av

A-B Elektro Armatur

Nygatan 23
Telefon: växel 7100

Ett bildreportage

från expeditioner, matsalar och kök

Rolfsta majorsboställe i Forssa

Forts. från sid. 35

bänkrum i kyrkan för Herr Leutnantens Poppelmans käresta. Man föll fuller helst på det förslaget att bägge Leutnantskorna skulle få rum uti samma bänk; men efter sådant intet ville accepteras, blef detta ärendet efter kyrkolagens klara lydelse till den loflige Härads-Rätten remitterat. Huru det nu gick därmed är ej känt, vid följande årets prostvisitation anmäldes emellertid, att leutnant Pös fru ej ville nöja sig med bänken bakom kyrkoherdehustruns utan begynt att stiga in uti en bänk framför chorskranket på manfolkssidan, »Biskopsbänken» av ålder kallad, hwilket församlingen tyckte icke mindre otjänligt än ovanligt vara. Visitator ansåg att det borde fogeligen omgås och att man borde låta Herr Leutnanten förnimma församlingens mening eller i värsta fall öfverlämna frågan till Häradsrättens afgörande. Protokollen hafva ej något vidare att förmäla om saken. Af Bromans Ättqvist finner man, att löjtnant P. (för övrigt en af Bromans 52 kusiner) några veckor efteråt stupade i slaget vid Narva. Enkan blev omgift med en kapten, från hvilken hon dock senare blef skild».

Kanske kan det vara av intresse att här nämna raden av officerare som varit innehavare av Rolfsta majors- sedermera kaptensboställe den tid de tillika varit befälhavare för Forssa kompani:

Majorer.

På Rolfsta år:

1. N. Pilar von Pilschow, dog i Forsa år 1686, bars i sin kista på sina soldaters axlar till Segersta, i vars kyrka han begrovs ..... 1684—1686
2. Gustaf Gyldentrost, avsked 1689, kommendant på Dalarö skans 1696, död 1704 ..... 1687—1689
3. Cristhian von Brückner (Brüggener, Bruchner), överstelöjtnant 1699, anförde regementet i slagen vid Jantski, Gemäuerthof och Liesna, där han stupade år 1708 ..... 1690—1699
4. Carl von Wulffen, major 1699, bosatte sig aldrig på Rolfsta på grund av kriget i Ryssland. Stupade vid övergången av Düna år 1701 .....
5. Anton von Böhnen, överstelöjtnant 1712, i dansk fångenskap vid Tönningens kapitulation 1713, »och hade sig ännu 1720 ej wid Regementet infunnit, ehuru han enligt ett brev till landssekreterare Palmborg då var i livet och vistades i Preussen» ..... 1709—1712
6. Gustaf Adolf Palmstruk, överste på Västerbottens regemente 1719
7. Daniel Lagerborg, förflyttades till Västerbottens regemente 1720
8. Peter Stahrenflycht, sedermera kommendant i Marstrand 1722
9. Georg Johan von Bocken, överstelöjtnant ..... 1731—1740
10. Daniel Lagerborg, 1743 överstelöjtnant vid Västerbottens regemente .. 1740—1743
11. Reinhold Otto Foch, anförde regementet kort tid 1757 i Pommerska kriget ..... 1743—1746
12. Carl Fredrik Lilienberg, se ovan! Anförde regementet resten av Pommerska kriget ..... 1746—1749
13. Gustav Fredrik Arvidsson Posse, major vid 28 års ålder, sedermera generallöjtnant. Död 1794 ..... 1750—1758
14. Magnus Granat, 1742 fången i Ryssland, »då Fregatten Ulriksdal väderdrevs till Revelska redden ..... 1762—1764
15. Johan Wrång, 1742 fången samtidigt som Granat 1764
16. Teodor Nordenadler, överstelöjtnant, anförde regementet kort tid 1809 .. 1765—1772
17. Fredric Pfeiff 1773
18. Fredrik Tersmeden, anförde regementet som major vid Anjala ..... 1774—1780
19. Sven Forssius ..... 1786—1800

Kaptener.

20. Henrik Wilhelm Winblad von Walter, löjtnant ..... 1830—1837
21. Carl Fredrik Ljung ..... 1837—1849
22. Anders Härdelin ..... 1849—1862
23. Henrik Samuel von Wolcker ..... 1862—1869
24. Carl Theodor Alexander Björk ..... 1869—1873
25. Lukas Schönning, chef för Norrbottens regemente, den siste av Hälsinge reg. officerare på Rolfsta 1874

Rolfsta är nu sedan många år i enskild ägo. Den herrgårdsliknande byggnaden tilldrar sig den färdandes intresse, och för alla, som lärt i någon mån känna boställets öden, vilar ett stycke svensk och hälsingsk historia över den lummiga björkbacken, där landsvägen böjer av utför »brusvängen», där enligt sägen ett brudpar efter vigseln vält och bruden förolyckats. I själva verket innebär namnet »brosvängen»! Från den vackra Rolfstalunden med alla dess ättehögar susar i de höga trädkronorna manande till bygdens söner och döttrar sagan om forntids bragd i fred som ofred.

Göran Jonzon.

Brudgummens löfte till bruden

Av fältprosten
teol. d:r Algot Anderberg, Uppsala (*

Författaren till »En drömmares dagbok», Henri Frédéric Amiel, har i några ofta citerade ord sökt angiva det för en del av Europas folk enligt hans mening karakteristiska. Frankrike—Tyskland förhålla sig till varandra, menar han, som »ord» till »tanke». Fransmannen strävar efter elegans i form, medan hans granne högre skattar tankens inträngande i innehållet. För engelsmannen nämner han ordet »vilja», behärskningen, den överlägsna hållningen i livets växlande skiften. Om han träffat rätt i denna sin karakteristik må lämnas därhän. Men hans försök sätter tankarna i rörelse. Och man kan knappast undgå att fråga sig: vilket ord skulle han månne bruka, om han skulle angiva det för oss svenskar karakteristiska?

Äro vi »ordets», »tankens» eller »viljans» folk? Kan det för svenskheten karakteristiska angivas med någon av dessa trenne beteckningar? Eller förhåller det sig så, att ingen av dessa är ägnad att giva uttryck åt det som varit vårt folks särskilda märke?

Läsaren av Sveriges historia lärer icke kunna undgå att i olika tider och sammanhang möta ett framträdande märke på svenskheten, där den framträtt som bäst — i händelser och människor. I vår odlings tidigaste begynnelse, där historia smälter samman med saga, finner han den sköna seden fostbrödralaget, varigenom två män förplikta sig till obrottslig inbördes trohet.

Det skall icke förnekas, att svensk historia vet att berätta om mycken trolöshet. Men det varaktiga, bindande, förblivande har likväl alltid framstått som något förmer än det tillfälliga, lösliga, växlande. Hedern, pålitligheten, den sega uthålligheten har aktats högre än ohederligt utnyttjande av en tillfällighet, som ledde till framgång men betalades med åsidosättande av trohetens krav. Troheten är ett arv från våra fäder, fördjupat och befästat i kristen tro. Men ett sådant arv kan levandegöras och bevaras endast om det åter och åter omsättes i handling. Det finns tecken, som tyda på att detta trohetens arv icke längre är den makt i vårt folks liv som det varit. En kris i ett folks inre liv gör sig förnummen på många punkter.

Dessa rader vilja närmast taga sikte på en företeelse i våra dagar, som synes tyda på att en annan värdering av trohet och trohetslöfte börjar göra sig gällande i vårt folk. Jag syftar på respekten för det trohetslöfte, som är grundval för äktenskap och hem, »brudgummens löfte till bruden». Här har pågått och pågår en utveckling i vårt folks liv i riktning mot allt mindre respekt för detta löfte och dess förpliktande innehåll.

Det hände sig förra året. Han var en äldre, högt begåvad konstnär. Hans liv hade varit rikt — men tungt. Hans hustru hade varit sjuk under ett par decennier. Någon antydde skilsmässa som en väg till lättnad. Han svarade icke utan upprördhet: »Otänkbart — jag har ju lovat trohet inte bara i lust utan även i nöd».

En annan erfarenhet. De voro ett mycket ungt par. De hade varit gifta ett år kanske. Och nu ville de skiljas. De anförda skälen för skilsmässa syntes mig allt annat än godtagbara. Jag förde samtalet in på den äktenskapliga troheten och fick till svar av den unge mannen:

»Vi kom överens om innan vi gifte oss, att vi inte skulle binda varandra på något sätt utan ha vår fulla frihet.»

Företrädde dessa unga en yngre generations syn på trohetslöftet? Jag tilltror mig icke att besvara frågan. Tecken står mot tecken. Men de företräda många människors hållning till trohetslöftet.

Respektlösheten inför trohetslöftet har icke alltid lett till hustrubyte. Men den har lett till en för månget hem ödeläggande otrohet från makens eller makans sida. Det lönar sig icke att förneka att en process är i gång, som fräter sönder trohetens band. Vad har föranlett denna? Somliga mena att det här är fråga om något tillfälligt och övergående. Världskatastrofer ha alltid påverkat gängse livsåskådning, säger man. Den innevarande katastrofen kan härutinnan icke förväntas vara något undantag. Den har bragt mycket i gungning, som tidigare tett sig fast grundat. När »normala tider» komma, skall allt komma i lag.

Andra mena, att av tidsläget betingade yttre förhållanden skapat situationen. Beredskapsinkallelserna angivas som orsak.

Men frågar jag mig vidare, varför de flesta av oss tiga, finner jag åtskilliga anledningar. Det kan bero på människofruktan. Det kan bero på en känsla av fullständig underlägsenhet inför de upplösande makter, mot vilka vi här se oss ställda. Det kan bero på att vi känna oss illa rustade. Vi sakna både insikter i livets tilltrasslade villkor och framför allt ett klart, rätlinjigt handlingsprogram. Men djupast bottnar väl alltsammans ytterst i brist på verkligt ansvar, i saknaden av en djup, äkta ansvarskänsla hos dem, som säga sig känna ansvar. Den yttersta anledningen till idealens bortbleknande och därmed även trohetsidealets är ansvarslösheten. Denna är och har alltid varit härden för de idealdödande krafterna. Att träda in i kristendomens livssfär innebär att gå in under ett hela livet behärskande ansvar.

*) Ur »Julhälsning till församlingarna i ärkestiftet 1943», i vissa delar sammanfallande med föredrag i Ockelbo kyrka vid I 14:s kamratfest 4/6 1944.

Gefle 1944. Gefleborgs Tryckeri A.-B.

A.-B. BILTJÄNST

Hantverkaregatan 53

Telefon 6711 GÄVLE

Utför alla slags bilreparationer

Gefle Elektriska A.-B.

Gävle Tel. 6084

Sandviken Tel. 3984

Sven O. Gustafssons Slakteri A-B

N. Kopparslagaregatan 13, Gävle
Tel. växel: 3089, 3085, 2465

Välsorterad affär i livsmedelsbranschen

Kött, fläsk och **charkuterivaror** i parti och minut

VARUMÄRKET

för alla

SPORTARTIKLAR

hästhuvudet i hästskon

utgör en garanti för bästa svenska fabrikat.

Tillhandahålles i Sport- & Järnaffärer.

A-B Elof Malmberg

GEFLE

Firman grundad år 1905

HEDERSPRESENTER

Hovjuvelerare E. JOHANSSON

Nygatan 37 GÄVLE Telefon 172

Köp Edra Mejeriprodukter

från

Gefleortens Mejeriförening

HUSQVARNA VAPEN

Begär specialkatalog

för jakt eller målskjutning

Alltid lika tillförlitliga

HUSQVARNA GÄFLE-DEPÔTS A.B.

Gefleborgs Läns Sparbank

GÄVLE

Grundad år 1863

Avdelningskontor på ett trettiotal platser inom länet.

Betalar alltid högsta ränta på insatta medel.

Utlämnar lån på fördelaktiga villkor.

Småannonser

under rubriken
Till salu, Önskas köpa, Utbjudes hyra, Önskas hyra, Lediga platser, Platssökande och **Diverse**
nå en stor läsekrets i

Norrlands-Posten

GEFLE-POSTEN

Telefon 7000, växel

GEFLEBORGS TR.A-B, GEFLE 441365

Bocken 1944

Dokumentet är skannat med upplösningen 300 pixlar/tum (120 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 6.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg 2008-04-15**.